

Tvůrčí život

ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ

ročník 9/2020

číslo 2

**Pedagogický odkaz
Jana Amose
Komenského**

Škola Hrou

**Unitářství
a vzdělávání**

**První ženy
duchovní
v českém
unitářství**

**Charlotta
Garrigue
Masaryková**

**Rozhovor
s farářkou
Martinou
Viktorií
Kopeckou**

**Unitářské vodní
slavnosti**

**Fenomén vody
u starých
Slovanů**

O vzdělávání

Ženy a unitářství

Voda jako zdroj všeho živého

Milí čtenáři,

ani teď, v době, kdy jsou omezeny možnosti setkávat se v našich společenstvích a současně procházíme také ekonomickou krizí, nepřestáváme pro vás pracovat na *Tvůrčím životě*. Připravujeme ho s nadějí, že může alespoň drobnou měrou přispět k tomu, abychom toto nelehké období společně co nejlépe prošli. Hned dvě z hlavních témat čísla, které právě otevíráte, v sobě skrývají potenciál posilovat naše lidské schopnosti přestát nepřízně osudu se ctí a vyjít z nich i svým způsobem obohaceni.

Jeden z těchto bloků je zaměřen na význam průběžného vzdělávání se – od útlého věku až do sklonku života. Pozornost jsme věnovali zejména nadčasovému odkazu Jana Amose Komenského a projektům z této oblasti, i lidem, kteří na jím položené základy dnes navazují a rozvíjí je, především v práci s dětmi. Prostor dostalo i vzdělávání ryze unitářské: svůj názor na jeho důležitost popsali dva představitelé unitářských vzdělávacích institucí u nás a v Británii.

Zaměřili jsme se také na fenomén vody v našich životech. V zařazených textech je nahlížena nejen jako prvek nezbytný pro veškerý fyzický život, ale také z hlediska duchovního – jako symbol očisty, zrození, obnovy, plynutí všeho bytí i jako důležitá součást náboženských rituálů od úsvitu lidstva po současnost. Regenerační schopnost, kterou má voda pro vše živé, je bez nadsázky zázračná. Moc ráda bych napsala i to, že je pro každého dostupná. Jenže to už dnes bohužel tak samozřejmé není. A tak ohleduplná péče o tento životadárný prvek patří k tomu, čím může každý z nás účinně vyjadřovat vděčnost za tento dar.

Posledním širším tématem tohoto čísla jsou ženy v unitářství a zaměřili jsme se tentokrát na ty, které ovlivnily naše české prostředí. Více se dočtete o třech z nich – dvou duchovních, Máje Čapkové a Bohdaně Hašplové, a pak také o Charlottě G. Masarykové, unitářce a vzácné ženě po boku prvního československého prezidenta.

Nechybí ani rubriky z obcí, blíže v nich v tomto čísle představíme Janu Raškovou a Zdeňka Kouta, důležité osoby současného dění teplické a liberecké obce, a také vybrané projekty pražských, brněnských a našich anglicky mluvících unitářů.

Přeji vám všem, aby vám časopis pomohl pozapomenout na všední starosti a přinesl povzbuzení!

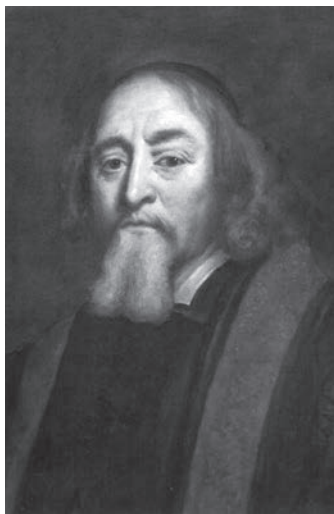
Kristýna Ledererová Kolajová

OBSAH

- 1 Editorial
- 3 ŽIVÉ TÉMA: O VZDĚLÁVÁNÍ**
- 3 Pedagogika je přípravou pro duchovní budoucnost lidstva (*Sofia Pavala*)
- 6 Blázen nebo lhář? Takové malé zamyšlení... (*Markéta Schichová*)
- 8 Učitel národů.
Komenského pedagogika stále živá i 350 let od jeho úmrtí (*Jan Kumpera*)
- 12 Učitel by měl být dětem laskavým průvodcem a inspirátorem (*rozhovor s Ivanou Miou Málkovou, zakladatelkou Školy Hrou, vedla Kateřina Štěpánková*)
- 21 Unitářské vzdělávání (*Michal Kohout*)
- 25 O unitářství a vzdělávání (*Helen Masonová*)
- 27 IN MEDIAS RES: ŽENY A UNITÁŘSTVÍ**
- 27 První ženy-duchovní v řadách československých unitářů (*Radovan Lovčí*)
- 36 Unitáři vnímají ženy jako rovnocenné mužům. „Hledačka boha“
Charlotta Garrigue Masaryková (*rozhovor s publicistkou Lenkou Slívovou vedl Radovan Lovčí*)
- 43 Otázka mateřství a otázka duchovní služby mohou jít ruku v ruce
(*rozhovor s Martinou Viktorií Kopeckou, farářkou Církve československé husitské, vedla Kateřina Štěpánková*)
- 50 DUCHOVNÍ ROZHLEDNUTÍ: VODA JAKO ZDROJ VŠEHO ŽIVÉHO**
- 50 Unitářské vodní slavnosti jsou připomínkou významu tohoto živlu
(*Kateřina Štěpánková*)
- 54 Kruhy na vodě aneb Dominový efekt kanadských unitářů (*Kateřina Štěpánková*)
- 59 Voda a tajemství života. Slované vnímali fenomén vody jako metaforu zrození,
života a smrti (*Zdeněk Ordelt*)
- 65 Z UNITÁŘSKÉ KNIHOVNY**
- 65 Zprávy z unitářské knihovny v Praze. Druhý díl (*Bohdan Chlíbec*)
- 66 UNITÁŘSKÉ ROZHOVORY**
- 66 Rozhovor se Zdeňkem Koutem (*rozhovor vedla Kateřina Štěpánková*)
- 70 Rozhovor s Janou Raškovou (*rozhovor vedla Kateřina Štěpánková*)
- 74 ČESKÉ UNITÁŘSKÉ OBCE A SKUPINY**
- 74 Benefiční minifestivaly v POU (*Eva Lázoková*)
- 76 Poutník (*Jarmila Plotěná*)
- 77 Nový projekt IUCP – Výstava pohlednic pro charitu (*Kristýna Ledererová Kolajová*)
- 78 KALEIDOSKOP**
- 78 Misionář (*Agata Pešková*)

Pedagogika je přípravou pro duchovní budoucnost lidstva

Sofia Pavala

Jan Amos Komenský (1592–1670), duchovní Jednoty bratrské, filozof, zakladatel pedagogiky. (Obr. převzat z: commons.wikimedia.org.)

„O pokoji k študování

Způsobné k učení místo samotné jest od hluku vzdálené: kdež študent bibliotéku, půlpit, kalamář (s pernálem a skriptorálkem) míti bude.

S knihami švárně zacházej, jichž nemnoho měj, ale vybrané. (Nač zajisté veliký počet na díly rozdělených knih, jichž rejstříky neb poznamenání sotva přečetl držitel?)

Přemazováním nekálej: hvězdičkami po krajích znamenányi paměti pomoc činiti žádný nebrání: nýbrž rada jest.

Připadneliť co, vymizeti nedopustíš: poznamenáš hned, ne na zahazecí škarty, ale na smazací tabulku a odtud do každodenička aneb pamětné knížky: kteréž u sebe aneb pohotově měj.

Študujícímu při světle sloupek nad lojovou svíčku lépe slouží: jehož k rozsvěcování křesadlo s toudem ať jest tu.

Louč kouří a čadí. Svícen buď visutý, stínidlo zelené, utěradlo po ruce, jímž utírej, aby knot nezastěňoval, ale je, aby se něco nepošišmalo v stranu klad.

Vyjíti maje, světla bez laterny nenos: pochodním nevěřiti.“

(Jan Amos Komenský, *Dvěře jazyků odevřené*)

Jak překrásná a ušlechtilá čeština se probouzí v těchto slovech! I sám Komenský vyznává:

„Příliš jsem, vyznati musím vlastní a jazyku svého milovný, takže po ničem netoužím více, jako aby ten všelijak vzdělán a ozdoben byl. Protož bych i sám k zmocnění se v něm rád sobě posloužil i jiným vzdělávání jeho příčinou byl.“

Skvostný člověk, významná osobnost své doby, opravdový Čech! Přízvisko „učitel národů“ si tento světový myslitel zaslouží plným právem. Co jsme se od svého učitele naučili 350 let po jeho smrti my?

Dovolím si zaběhnout pro svoji první vzpomínku na J. A. Komenského do dětství. Dveře s mosaznou klikou, která byla příliš vysoko, temný vestibul školy a kamenné schodiště vedoucí vzhůru. Přímo nad ním velká podobizna J. A. Komenského v nadživotní velikosti. To ti-

cho, zvláštní vůně tak typická pro staré školní budovy a jeho obraz ve mně vždycky vzbuzovaly zvláštní pocit bázně a kdesi ukrytého tajemství vědění současně. Chodila jsem občas do této školy pojmenované po J. A. Komenském za svojí maminkou, která je stále pedagogem na základní škole, už desítky let. Stála jsem na chodbě pár metrů od třídy, kde učila, a naslouchala. Vzpomínám si, jak mě vždycky znovu překvapilo, jak ta paní učitelka, která za dveřmi mluví, má úplně jiný hlas než moje maminka...

Byl by náš Pedagog spokojen se současným školským systémem, kdyby si zašel na inspekci do některé ze školních tříd? Jak se vlastně poslední biskup Jednoty bratrské stal, kromě jiného, i autorem mnoha pedagogických spisů?

„Když jsme se v létě 1627 o Psích dnech vypravili prohlédnout si slavnou šlechtickou knihovnu

Pocestný z londýnského vydání Komenského knihy *Orbis pictus*.

pana Zilvara na blízký hrad Vlčice, nečekaně jsem připadl na Didaktiku Eliáše Bodina nedávno přinesenou z Německa. Četba mě podnítila pořídít v našem jazyce podobný spis a ve vhodný čas jej zpřístupnit všem..." Je velmi pravděpodobné, že tento záměr v Komenském zrál už celé roky, jen byl třeba vhodný impulz, který by mu umožnil „pozorovat jedny věci z druhých“. V dětství poměrně brzy osiřel a „zpozdílostí poručníků jsem byl tak zanedbán, že jsem teprve v šestnáctém roce svého věku okusil základů latiny... od té chvíle jsem se nepřestal snažit a pracně usilovat o to, čím by se daly napravit škody ztraceného věku, a to nejen již pokud jde o mě, ale i o jiné. Bylo mi totiž líto údělu druhých, zvláště pak v mém národu, který se právě otevíral pěstování věd..." Právě latina, která mu zpočátku činila značné potíže, mu paradoxně naznačila směr, jakou metodou výuky rozhodně nejít...

Je třeba zdůraznit, že Komenský v první řadě vychází z toho, že člověk, který vzešel z Boha, hříchem se od Boha odvrátil a má za úkol se prohlubováním poznání a chápání světa Bohu zase přiblížit zpátky. Protože „jediné a jest bezpečné a dokonalé v bídách útočiště, Bůh sám“. Bůh vkládá do světa ideje, záměry, které měl se světem na počátku. Lidstvo má skrze pansofii, souhrn veškerého lidského vědění a poznání, tyto ideje postihnout, dosáhnout tak zdoko-

nalení, a tím i sjednocení s Bohem, a podílet se tak na Božím plánu. Pansofii přirovnává k architektuře Šalamounova chrámu, neboť rozměry stavby a vše, co se nalézalo uvnitř Šalamounova chrámu bylo posvátné. Stejně tak i chrám moudrosti má být čistý a posvátný, protože je duchovní svatyní všeho. Skrze pansofii se člověk vstoupivší do jejich posvěcených prostor stane součástí tohoto posvěcení, a tím se bude podílet na moudrosti Boží. Prvotní smysl výchovy tedy spočívá v postupné transformaci, proměně člověka. Pansofická škola podle Komenského by tak měla provázet člověka už od dětství v postupných etapách až do jeho smrti. Člověk takto stále a stále usiluje o zdokonalování a budoucnost člověka procesuálně postupuje v proměně duchovní situace celého lidstva a vyústí až v konečné sjednocení s Bohem. Když Komenský hovoří o věcech fyzických, poukazuje současně na to, co je duchovně za nimi. Každá hmotná věc má i složku duchovní.

Pedagogika je tak důležitou přípravou pro duchovní budoucnost lidstva. Výchovou se děti učí a rozvíjí vlastnosti, které budou potřeba současně i v následující epoše. K Bohu a k obrazu Božímu nelze člověka dotáhnout násilím, protože všechno má svůj čas... Proto Komenský zdůrazňuje, že děti se nesmí v žádném případě nutit k tomu, k čemu ještě nedo-

zrály. Je to proti přírodě a klíčící semínko by se mohlo snahou o rychlé zušlechťování zadusit. Doporučuje, aby dospělý učitel nejprve před dětmi vyzkoušel předvést nějakou činnost, a pokud se ji budou ochotni a rády snažit napodobit i přes drobné nedokonalosti, je to známka toho, že jsou připraveny a je možné dále věci rozvíjet. Učit se mají všichni všemu všestranně. Dětem se nemá vnucovat vědomost předčasně, nejprve je třeba působit na smysly. Základní krok v úvaze o výchově je rozpoznat, jak přispět pedagogickým vedením ke zdravému fyzickému a duchovnímu růstu dítěte. Hlavním a základním činitelem v přístupu k výchově je láska k dětem. Komenský naznačuje jemné napojení dětské duše na vyšší svět, což dospělý člověk ztrácí, jako by byl svým rostoucím věkem postupně odpojován od Zdroje. „*Kdo dítky v domě má, jist tím býti může, že anděly v domě má...*“

Vyprávíme dětem pohádky o vílách a čarodějích, skřítcích a princeznách, aby později dítě samo dokázalo rozlišit dobro a zlo, etické a neetické, správné a špatné. Nejde o to naučit dětského tvorečka pouze papouškovitě memorovat, opakovat a pojmenovat věci. Ale nalézt

k těmto věcem hluboký vztah. Zakomponovat sama sebe do niterného prožívání, procitování celého veškerenstva, Boha. V postupných krocích a etapách se naučit naladit na Boží vůli a Boží vedení. Pasivní naslouchání dětem přece nestačí. Sedět čtyřicet pět minut v lavici při nudném, pasivním předmětu je trestem. Škola by měla být hrou, dobrodružstvím, tím, co děti baví, aby samy v sobě objevovaly touhu odkrývat tajemství, odhalovat nové a další věci, které je vedou k souvislostem a schopnostem rozlišovat jedny věci od druhých. Je to přesně taková posvátná bázeň a vědomí skrytosti tajemství, které jsem cítila ve vestibulu školy před obrazem J. A. Komenského, když mi bylo asi osm let...

Staňme se i my částečně dětmi, protože máme tu odpovědnost své potomky vychovávat. Je potřeba jemně se napojit na vyšší duchovní svět ve svatém chrámu pansofie. Tam se nám díky Božímu vedení odkryje tajemství, které v naší lidské epoše mělo být zjeveno. Člověk je mikrotheos, miniaturní obraz Boží, a prochází etapami vývoje lidstva jako celku ke konečné podobě světa, ve které bude Bůh ve všem vším!

Blázen nebo lhář? Takové malé zamyšlení...

Markéta Schichová

„Co je to fyzika?“ zeptalo se dítě. A student „matfyzu“ řekl: „To je nádherná cesta objevování zákonitostí, které Bůh vložil do světa kolem nás.“ A dítě se v úžasu tázalo dál...

Probudit zájem. Nadchnout. A být průvodcem. Tolik diskutovaná osobnost pedagoga splňující všechna kritéria. Vejít se do tabulek, popisu práce, jen více administrativy; stejně tak cíle, výstupy, hodnocení. Vyhovět měnící se byrokracii. Vyzdvihnout to podstatné a naplnit to individuálním způsobem. Co je to podstatné?

Znovu a znovu objevujeme dílo J. A. Komenského, jeho průlomové zásady vedení a vyučování dětí – a to zcela geniálně od prenatálního vývoje. Ale nevybíráme si opět jen to, co se nám jaksi hodí? Nestavíme dům na písku? Kde jsou ty základy, na kterých stavěl právě Komenský?

Probudit zájem. Nadchnout. A být průvodcem. Co je pro práci pedagoga to podstatné?

(Foto © Shutterstock.com.)

„Moudrosti pravé nebeské (o níž člověk státi a k ní veden býti má) jsou dvě částky: předně, aby jasně a zřetelně znal Boha a všechny předivné skutky jeho; druhé, aby moudře a rozumně sebe a všechny vnitřní i zevnitřní činy své řídití uměl k přítomnému i budoucímu životu.“

(Jan Amos Komenský,
Informatorium školy mateřské)

Dítě chápe Komenského jako dar, rodiče a učitelé jsou průvodci na cestě k Bohu, aby děti byly tím, čím být mají. Duše a mysl je důležitější než tělo.

Teď jen střípky: Důležitá je také přirozená zkušenost s realitou, píše Komenský. Vybavuje se mi příhoda z mateřské školy, kdy chlapec marně „kliká“ prstíkem, aby otočil stránku časopisu.

„Protož nepochybůj žádný, že dítě dítěti více vtíp zaostřiti a nabrousiti můž než kdo jiný,“ a „není mezi nimi žádného panování, nucení, bázně, lekání...“

(Jan Amos Komenský,
Informatorium školy mateřské)

Myslím na výukovou metodu profesora Hejného v matematice, na další teorie o tom, že ve stresu reagujeme spíše útekem nebo agresí – různě vyjádřenými – ale moc nových vědomostí asi nezískáme.

Děti jsou přirozeně zvědavé, otázka je, jak podchytit jejich potenciál, jak je nasměrovat

k cíli. A co je vlastně cíl? Cíl výchovy, vzdělání, života...?

Děti se hodně učí nápodobou. Těžko předat něco, co sama nemám...

A co učitel Ježíš? Blázen nebo lhář?

„Protože nebyl-li blázen, musel přece lhát... Ale kde by se potom vzala taková moudrost?“

(Josh McDowell, *Více než tesař*)

Anebo prostě „je Ten, který je“. Jak ovšem v naší pragmatické a na výkon zaměřené a většinou ateistické a individualistické společnosti, což je ostatně protimluv, předat dětem to nejlepší? Přiznávám, že to neumím...

Titulní strana Komenského knihy *Informatorium školy mateřské*. (Vydání z roku 1908.)

Učitel národů Komenského pedagogika stále živá i 350 let od jeho úmrtí

Jan Kumpera

Autor je profesorem na katedře historie Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni.

Portrét Jana Amose Komenského z roku 1642, rytina od George Glovera.

(Obr. převzat z: commons.wikimedia.org.)

„Úloha Komenského je stejná jako Bacona a Descarta ve vývoji filozofie a Koperníka ve vývoji astronomie.“ (J. N. Medynskij)

V povědomí naší i mezinárodní veřejnosti žije Jan Amos především jako velký pedagog, učitel národů. I když dnes považujeme Komenského názory na výuku a vzdělání za integrální součást jeho reformního úsilí o společenskou nápravu, tvoří jeho didaktika a pedagogika nejlépe propracovanou a dodnes nejvíce přijímanou část jeho odkazu. Komenského výchov-

ná filozofie byla jasná – jedině vzděláním se mohou rozvíjet kvality člověka. Jen tato cesta vede k bráně moudrosti, pouze tak lze zdokonalit jednotlivce, národ, lidstvo. Výchovnou činnost a světlo poznání označil za „nejmoudřejší zbraň“, kterou lze čelit nevědomosti a z ní pramenícímu zlu. Dosavadní vzdělání mu však připadalo neúplné, zastaralé a zmatené. Proto svoji obrovskou tvůrčí sílu a nadání věnoval národnímu cíli – východisku ze školských, a tím i lidských labyrintů.

Sledoval přitom čtyři základní pedagogické problémy – didaktické metody, strukturu, obsah a cíle vzdělání. Zakladatel moderní pedagogiky vzal v úvahu jako první též psychologická hlediska. Usiloval o takovou metodu, která by byla snadná, přirozená, nenásilná a v souladu s postupným duševním rozvojem dítěte, žáka a studenta. Vyučování musí být proto názorné, přitažlivé a věcné. Správná metoda má být klíčem k otevření přirozené lidské touhy po vědě. Ústřední roli při uplatňování nových metod může sehrát jen vzdělaný učitel, vysokoškolský odborník. Jemu přísluší řízení, žákům pak vlastní práce.

PRÁVÉ DÍLNÝ MOUDROSTI A LIDSKOSTI

Soustavné a úplné vzdělání lze sice získat pouze ve škole, ovšem školský systém musí být racionální a účelně uspořádaný. Školy se musí stát z „robotáren a dušeních rasoven“ „pravými dílnami moudrosti a lidskosti“, kam by žáci i učitelé rádi chodili. Jako ideální model navrhoval Komenský čtyřdílný výchovný cyklus, jehož jednotlivé etapy by trvaly vždy šest let. Děti do šestého roku věku mají být vychovávány ve „škole mateřské“, což ovšem znamená v „matčině klíně“, doma v rodině. Teprve pak nastupují do školy obecné neboli městské s výukou v ma-

„Omnia sponte fluant absit violentia rebus“ – Všechno ať samo plyne, ať ve věcech násilnost není.
Citát vepsaný v obrázku z Komenského didaktických spisů. (Obr. převzat z: commons.wikimedia.org.)

teřském jazyce, ve dvanácti letech pokračují na škole střední čili latinské a ti nejnadanější dokončí své vzdělání na „akademii“, vysoké škole. Nezbytným doplňkem vysokoškolského studia by měly být zahraniční cesty za poznáním.

HARMONICKY ROZVINUTÁ LIDSKÁ BYTOST

Mimořádnou pozornost věnoval Komenský obsahu učiva. Již jeho úspěšné jazykové učebnice se liší od běžných dobových příruček svým novým, encyklopedickým spojením jazykového a věcného poznání. Proto mnoho učebnic sám napsal a o dalších uvažoval. Byl si ovšem vědom, že sebelepší knihy nestačí, pokud se nezíská žákova aktivita a teoretické znalosti se nebudou procvičovat. Základní význam v navrhovaném učebním programu přisoudil český pedagog své *pansofii*, vševědě čili všemoudrosti, ucelenému a přehlednému systému vědění, zachycujícímu hlavní principy, souvislosti a vztahy v přírodě i společnosti. Pansofický projekt připravoval pro Anglii a pansofickou

školu se pokusil uskutečnit v Uhrách. Taková škola měla vychovávat žáky k plnohodnotnému užitečnému životu a k samostatnému tvořivému myšlení v duchu zásady „správně chápat, správně se vyjadřovat, správně jednat“. Později, v *Obecné poradě o nápravě věcí lidských*, dospěl k celoživotnímu pojetí vzdělání, protože člověk by měl usilovat o sebezdokonalení i ve věku mužnosti a stáří.

Komenskému zdaleka nešlo jen o znalosti a vědomosti, ale spíše o formování a výchovu harmonicky rozvinuté lidské bytosti. Proto zdůrazňuje rozvoj estetických a etických hodnot stejně jako potřebu tělesné zdatnosti, cvičení ducha a těla, a zamýšlí se dokonce nad možností obnovy olympijských her. Antický ideál kalokagathie obohatil tak český humanista o další duchovní a morální kvality.

VELKÁ DIDAKTIKA

Komenského názory udivují svým demokratictmem, pokrokovostí v pravém slova smyslu. Devíza „omnes omnia omnino“ (všichni všech-

Mědirytinový předtitul sebraných didaktických spisů J. A. Komenského vydaných v Amsterodamu roku 1657. (Obr. převzat z: commons.wikimedia.org.)

no všestranně) vyjadřuje ve výstižné zkratce ideu všeobecného jednotného vzdělání pro všechny mladé lidi, chlapce i dívky, bez rozdílu sociálního, náboženského či rasového. Ve svých návrzích pamatuje náš reformátor i na sociální zajištění nemajetných studentů, jejichž studium má hradit stát, případně bohatí bezdětní manželé. Sumu svojí pedagogiky shrnul nejprve česky v díle *Didactica, to jest Umění umělého vyučování*, napsaném už v exilu v Lešně, ale vydaném teprve roku 1849 v Praze. Do evropského povědomí se dostala tato „bible“ moderní pedagogiky v latinské verzi s titulem *Didactica magna* (Velká didaktika), vydaná roku 1657 v Amsterodamu.

Komenského jazykové učebnice, spojující jazykovou výuku mateřského a cizího jazyka s poznáním světských reálií, dosáhly již za autorova života obrovského úspěchu. Proslulá učebnice

Janua linguarum reserata (Dveře jazyků otevřené) se stala v 17. století v Evropě nejvydávanejší knihou po bibli, dokonce ještě za autorova života vyšla od roku 1631 nejméně stokrát v deseti jazykových mutacích. Mimořádného ohlasu se dočkala i ilustrovaná verze s názvem *Orbis sensualium pictus* (Svět viditelných věcí v obrazech) z roku 1658, první dětská obrazová encyklopedie a patrně nejúspěšnější učebnice pro děti vůbec, vydávaná až do 20. století.

NEJVÝZNAMNĚJŠÍ ČESKÝ MYSLITEL

Komenský byl nepochybně za úspěch rád, ale tyto učebnice považoval jen za předstupeň k celkové plánované reformě vzdělání a následné nápravě lidstva. Mrzelo jej, že jeho další, více filozoficky zaměřená díla, nebyla tak jednoznačně přijímána. Cítil v tom jisté zklamání

Učitel by měl být dětem laskavým průvodcem a inspirátorem

Ivana Mia Málková je spoluzakladatelkou Školy Hrou, první soukromé školy v České republice. Působila v ní současně jako ředitelka a učitelka, později i jako majitelka. Své zkušenosti nabyté z mnohaleté praxe ve školním prostředí nyní uplatňuje jako koučka a mentorka, opět zejména ve školství. Žije v přírodě v malém domku za Prahou. Ráda fotografuje. Sama o sobě tvrdí, že se nechává vést intuicí se záměrem inspirovat a podpořit. Je pro ni velmi důležitá svoboda, vzájemná úcta a rovnost mezi dospělými a dětmi.

Říká: „Každý z nás je jako ptačí pírkó. Samo o sobě je nádherné a jedinečné, ale jen spolu s ostatními umožňuje ptákům létat. Až se společně vzneseme do nebes a zřídíme jizvy, které naší planetě působíme, věřím, že slzy soucitu otevřou naše srdce.“

Ivana Mia Málková. (Všechny fotografie pocházejí ze soukromého archivu I. M. Málkové.)

Jedno z témat časopisu *Tvůrčí život* se jmenuje Důležitost vzdělání pro víru obecně. Jak podle tebe vzdělání ovlivňuje víru?

Téměř polovinu života jsem žila v době, kdy byli věřící lidé v nemilosti režimu. Je-li někdo z lidí, se kterými jsem v kontaktu, věřící, zpravidla to o nich nevím. Naopak vím o lidech inspirujících se východními filozofiemi. Ale u těch zase nevím, jaké mají vzdělání. Upřednostňuji seznamování se s lidmi jen podle křesťanských jmen, aniž bych znala jejich společenské pozice.

Jak konkrétně tvoji víru či duchovní život ovlivnilo vzdělání?

V naší rodině nebyl tradičně věřící nikdo. Jediný, kdo chodil do kostela a modlil se, byla sestra babičky. Já osobně jsem byla na bohoslužbě párkrát ze zvědavosti a o víře jsem nikdy nepřemýšlela. Poprvé jsem se blíže potkala s vírou ve chvíli, kdy jsem do Školy Hrou přijala věřícího pana učitele a občas se s ním dostávala do diskusí na toto téma.

Škola Hrou byla škola prvního stupně, rodinného typu. Co tě vedlo k jejímu založení?

Stalo se to náhodou. Byla jsem vedena. Zavolala mi spolužačka z gymnázia po zápisu mladšího syna ve škole, do které jako dítě chodila, a řekla, že pro něj chce něco jiného. A protože vyhovující školu nenašla, rozhodla se ji založit. Mně nabídla místo učitelky.

Co bylo pro Školu Hrou typické?

Byl to dobrodružný projekt plný spontánnosti, přátelských vztahů, intuitivního vedení, tvořivosti a legrace. V době, kdy teprve vznikala legislativa, neprobíhala kontrola ani centrální nařizování, jsme začínali se dvěma třídami po čtrnácti dětech. Dva vyučující a dvacet osm dětí tvořilo celou školu. Náš sen byl učit srdcem, hravě, v lehkosti a tak, aby nás to všechny bavilo. A hlavně přestat děti známkovat. Tykat si s nimi, učit se formou projektů prostřednictvím knih, příběhů a reakcí na ak-

Rozdávání slovního hodnocení.

tuální dění, bez domácích úkolů. Když to šlo, byli jsme venku, spojovali třídy dohromady, hráli divadlo, pořádali charitativní akce, vytvářeli společně s dětmi PR školy, školní časopis a kalendář, komunikovali se známými osobnostmi atd. Zkrátka jsme s dětmi „jen byli“ a do prožívaného dění jsme vkládali předepsané učivo, často tak, aniž si toho děti všimly.

Jakému současnému proudu výuky se váš projekt podobal?

Žádnému a všem. Byli jsme jedineční v tom, že u nás bylo místo pro cokoliv. Jaký byl učitel, taková byla jeho třída. Je třeba si připomenout, že jsme začínali v roce 1991, kdy nebyl k dispozici internet ani odborná literatura. Netušila jsem, že ve světě existují konkrétní pedagogické směry. Pokud by náš projekt zkoumal odborník, našel by určitě prvky Montessori, Waldorfu, unschoolingu, lesní školky, domácího vzdělávání a k doví čeho dalšího.

Školu jsi spoluzaložila již v roce 1991, krátce po pádu komunismu, kdy většina českých škol učila podle zastaralých osnov. I přesto,

že podmínky pro podnikání byly v devadesátých letech rozvolněné, bylo náročné s něčím takto poměrně revolučním prorazit?

Dělo se to samo. Dnes si říkám, že to bylo požehnáno. Žádné překážky. Vše plynulo. Nic jsme neplánovali. Rozhodli jsme se a konali. Spadla nám do klína nádherná budova s velkou zahradou přímo v Břevnově, přicházeli úžasní učitelé, spolupracující rodiče a fantastické děti. Byl to velký pedagogický zázrak.

Museli jste okolí o kvalitách Školy Hrou přesvědčovat, nebo se vám ozývali samotní rodiče?

Byli jsme první soukromá základní škola v republice. Každou chvíli o nás byla reportáž v televizi, rozhlas, v novinách. Chodili k nám studenti z pedagogické fakulty. Vědělo se o nás. První roky jsme měli několikánásobně více zájemců, než jsme mohli přijmout. Velká část rodičů chtěla pro své děti jiný typ vzdělávání, než zažili sami, takže si nás našli. Po několika letech již přicházeli na základě osobních doporučení.

Milovali jsme encyklopedie, učitel Tomáš diskutuje s druháky o lidském těle.

V čem konkrétně vidíš největší přínos „alternativních“ škol?

Jejich nabídka je odlišná od většinové normy. Zakladatelé mají vizi a výhodu, že tvoří školu „na zelené louce“. Většinou jsou zároveň majiteli, takže mají jistotu, že je nikdo v průběhu realizace neodvolá. Vše je v jejich rukách. Od výběru zaměstnanců, místa podnikání až po výběr dětí. To je obrovská výhoda.

Mají „alternativní“ školy i svá negativa?

Mají. Některé školy vznikají proto, aby se vymezily proti školám ostatním. To se pak vrací ve formě odsuzování a nerespektování ze strany těch, proti kterým se vymezují. Pro nově vznikající školy – myslím, že v dnešní době již slovo alternativní není úplně přesně popisující – také může být rizikem umět rozhodnout, jaký počet „odlišných“ dětí přijmout, aby skupina dětí byla různorodá. Další nevýhodou je, že se často setkávám s faktem, že je na „odlišné“ školy ze strany státu pohlíženo jako na nevídané. Projevuje se to pak zejména v účelově zaměřených inspekčních kontrolách nebo při zamítání no-

vých žádostí o zařazení do sítě. To vnímám jako nerovné podmínky.

Máš zkušenost s dětmi, kterým více vyhovuje „tradiční“ vzdělávání? Proč tomu tak je?

Existuje mnoho dětí, které se v tradičním procesu cítí dobře a skvěle tam fungují. Záleží na tom, co si pro ně jejich rodiče přejí a co jim vyberou. Nejde říci, pro které dítě je který typ školy lepší. Mnohokrát jsem byla překvapená, když z naší školy přešlo dítě jinam, jak „spolehlivě“ tam fungovalo. Hrají v tom roli vztahy k pravidlům, postoje, míra zodpovědnosti, soběstačnost, důvěra a etické normy.

Pokud srovnáš vývoj dítěte, které prochází systémovým vzděláváním, oproti vývoji dítěte navštěvujícího například Školu Hrou, v čem je největší rozdíl?

Nesrovnávám podle typů škol. Ve stejném roce, jako vznikla Škola Hrou, se začaly podobným způsobem vzdělávat děti i ve státních školách. Osobně jsem byla v kontaktu s paní ředitelkou Kašovou a s ředitelem Kotalem a Beranem. Všichni dokázali v oblasti státního

Do výuky jsme zvali inspirující lektory zvenku – tentokrát na téma zvuky a vibrace.

školství pedagogické zázraky. Jde o přístup k dětem. Vyučovat smysluplně, tedy spíše být dětem laskavým průvodcem a inspirátorem. Diskutovat s nimi, hledat ve složitých situacích konsenzus, vést je k spoluzodpovědnosti atd. Naši absolventi mají mnoho společného. Ti, se kterými jsem v kontaktu, jsou šťastní. Peníze k nim přicházejí skrze činnosti, které je baví a ve kterých jsou výjimeční. Mnozí z nich tyto dary projevovali už v první třídě. Jsou soběstační, samostatní, tvořiví, úspěšní, mají smysl pro humor a mnoho přátel.

Kde shledáváš největší mezery v klasickém školství? A je možná náprava systému?

Učím se nerozdělovat školství na klasické a jiné. Školství tvoří jednotliví učitelé. A já mám to štěstí, že potkávám tzv. pedagogické anděly. To jsou vyučující a vedení škol, kteří mají otevřené srdce. Mají děti rádi. Zajímají se o ně jako o lidské bytosti. Vytváří pro ně bezpečné prostředí, ve kterém děti mají prostor se světit, když prožívají něco nepříjemného, a je to bráno vážně. V každé škole, ve které jsem byla, je vždy alespoň jeden takový anděl. A to stačí. Proto-

že od něj se to světlo šíří dál. Náprava systému možná není. Ale je možné, aby se měnili jednotliví lidé. A to se děje. Jak říká moje kamarádka: „Pokud na sobě člověk nepracuje sám, je na něm pracováno.“ Vezměme si třeba současnou situaci. Ze dne na den bylo vzdělávání přesunuto do domácností [rozhovor vznikl během koronavirové pandemie, pozn. red.]. Ze zkušeností rodičů a vyučujících, které se ke mně dostávají, je jasné, že se všichni v těchto dvou týdnech naučí více, než když jsou děti v lavicích. A nepůjde ani tak o obsah, jako o osvojení si praktických dovedností.

Jak vzpomínáš na své vlastní školní roky? Vzbudila v tobě i tato zkušenost potřebu měnit školský systém?

Škola mne nebavila a pamatuji si z té doby velice málo. Dominoval strach, lži, propaganda a uniformita. Ráda jsem chodila na gymnázium, ale jen kvůli spolužákům, se kterými se setkávám dodnes. Učení mne nebavilo a nerozuměla jsem mu. Nejhorší pro mne bylo pak přežít čtyři roky na pedagogické fakultě. Po jejím absolvování jsem si přísahala, že se už nikdy v životě

nechci nic učit. Trvalo mi mnoho let, než se mi podařilo tento slib zrušit a pustit se do sebeobjevování. Ano, i já jsem vstoupila do tvoření školy s určitou dávkou opovření systémem a pýchou „já vám ukážu, že to umím lépe“. Jsem vděčná jednomu z duchovních učitelů, který mi toto mé nastavení pomohl z mého podvědomí vytáhnout. Mnohokrát jsem si uvědomila, že tím, že tvoříme laskavou a přátelskou školu, dochází k léčení mých zranění souvisejících se vzděláváním. Za tento proces uzdravení jsem hluboce vděčná.

Jsi silná, charismatická a vědoucí žena s vřelým srdcem, která má velkou zásluhu na pozitivních změnách ve vzdělávacím systému. Jiným jsi sama vzorem. Věděla jsi již od dětství, že toto je tvoje cesta?

Děkuji za tvá slova. Je zajímavé slyšet, jak vnímáš mé kvality a přínos. Občas to slyším od lidí kolem mne. A teprve nyní, s odstupem jedenácti let po ukončení projektu dokážu sama sobě přiznat, že tak vnímám i já sebe. Projekt jsem tvořila spontánně a s láskou, protože jsem chtěla učit tak, jak mne to baví. Nikdy mne nenapadlo, že děláme něco výjimečného nebo nadčasového. To vidím až teď, jak nadčasové to bylo. Jenže někde uvnitř jsem věděla, že to, jak školu tvoříme, je za hranicemi naší země „normální“.

V roce 2010 ses rozhodla s ředitelováním skončit a školu dokonce prodat. Jak sama zmiňuješ, již tě tato práce nenaplňovala tak jako dříve, a psychicky a fyzicky tě vyčerpávala. Kde jsi našla sílu pro toto radikální rozhodnutí? A lituješ ho zpětně?

Rozhodnutí zrálo přes sedm let. Bylo bolestné a probíhalo v mnoha vlnách. Objevilo se mnoho strachů. Cítila jsem se tak, jako bych došla až na samou hranu života a smrti. V poslední fázi šlo již o jediné – zachránit sama sebe a vystoupit ze systému. Na své rozhodnutí jsem hrdá, přestože znamenalo zánik projektu. To mne dlouho bolelo.

Jak ses s bolestí z prodeje školy vyrovnala? Trvalo dlouho, než jsi našla prostor pro své další uplatnění? Nebo jsi již před prodejem cítila, co by sis přála dál dělat?

To je téma na samostatný rozhovor. Prošla jsem údolím stínů, depresemi, totálním vyčerpáním organismu a intenzivní samotou. Stýskalo se mi po osobním a fyzickém kontaktu a dětské přítomnosti (s kolegy, dětmi i rodiči jsme byli zvyklí se při setkání obejmout). Najednou mne nikdo nepotřeboval. Zároveň jsem prožívala stavy vděčnosti a úlevy, že jsem poprvé v životě zodpovědná jen sama za sebe a že mohu naslouchat svým potřebám. Z projektu jsem odešla, aniž jsem měla představu, co bude dál. Občas se objevila zajímavá pracovní příležitost. Jako by mi bylo ukazováno, kde všude o mé zkušenosti mají zájem. Do toho přišel věk 50 až 55 let mého života a s tím bilancování hodnot a priorit a uvědomování si svých darů a dovedností. Od tohoto životního mezníku každý další rok přináší vyšší míru klidu a odevzdání se. Rozpouští se touha po úspěchu a slávě. Přála jsem si a přeju, abych se mohla o své zkušenosti v co nejvyšší míře podělit. A přesně to se nyní děje.

V současné době se ve svém pracovním životě věnuješ mnoha aktivitám. Jsi lektorkou vědomé komunikace, nabízíš konzultace pro nově vzniklé školy, mentoruješ a vzděláváš pedagogy. Také pracuješ jako terapeut, například provádíš životními změnami nebo vytváříš tzv. kruhy všímavosti. Co si pod poslední terapeutickou technikou mohou čtenáři představit?

Nejvíce mne těší, když někoho mohu provázet a nerozlišovat, zda jde o pracovní či osobní oblast. Funguji intuitivně. Ráda improvizuji a následuji to, co je v daný okamžik přítomno. Pro upřesnění, nejsem terapeut. Prý se tomu, čím s lidmi procházím, říká transformační koučink. Ale ani na to nemám příslušný „papír“. Kruhy všímavosti jsou setkání s dětmi, kde se učíme vědomě komunikovat to, jak se kdo cítí, co prožívá, s čím si neví rady. Zkoušíme různé komunikační a relaxační techniky, učíme se vědomě dýchat a prožíváme mnoho dalších situací, které přinese život. Většinou se děti svěřují s tím, co se jim stalo za „nespravedlnost“ a co je trápí. Hledáme možnosti, jak to s paní učitelkou, rodiči nebo kamarády vyřešit.

V rámci projektu Největší Čech jsme vyzdobili Čechův most portréty českých osobností.

Jsi otevřená věcem mezi „nebem a zemí“ a jsi silně napojená na přírodu. Bylo tomu tak vždy? A co tě k tomu dovedlo?

Řekla bych, že se mi to děje až teď. Ale kdo ví, možná jsem jako malá mluvila se skřítky v lese. Nepamatuji se. Velice často si uvědomuji, že jsem vedena. Že je o mě postaráno. Že stačí, když své struny nastavím větru a on je rozehraje božskými skladbami. Učím se držet sama sebe co nejvíce v přítomném okamžiku a v důvěře, že vše, co se děje, je v pořádku a je k tomu nějaký vyšší důvod. Prožívám hluboké okamžiky plné vděčnosti za to, co jsem měla možnost se naučit a zažít. Je krásné cítit, jak se i z těch nejhlubších zranění stává zdroj síly a moudrosti. Jak mne to vše tvarovalo a vedlo k tomu, abych byla taková, jaká jsem dnes.

Využíváš svoji intuici i v praxi?

Ano, využívám. Miluju svoji intuici. V kombinaci s tvořivostí, dovedností propojovat, vi-

dět skryté souvislosti a vzájemně se podpořit k otevření našich srdcí je úžasný dar. Je to jako lehnout si do lodky a nechat se unášet po řece s rukama za hlavou a očima upřenými na mrazy. Odevzdat se proudu, aniž tuším, kam mne zanesou.

Můžeš mi prosím popsat konkrétní příklad, kdy ve své práci intuici využíváš?

Spíš popíšu, jak poznám, když ji následuji. Setkám se s klientem a čekám, co přijde. Někdy je to věta, otázka, příběh, poznámka, kterou řeknu a ono se něco stane. Rezonujeme. Staneme se jednou bytostí, která má přístup k nitru toho druhého. Často stačí jen pohled do očí, pocit. Podaří-li se mi to nehodnotit hlavou, ale následovat, dějí se zázraky. Lidé u mne často pláčou. Sedíme v tichu a díváme se do očí. Neradím jim, nemám cíl, kam je dovést a jak to tam má vypadat. Vracím je k jejich vnitřní moudrosti a klidu. Odcházejí s úlevou.

Čtvrtáci vedou rozhovor s tehdejším prezidentem Václavem Havlem při jeho návštěvě ve škole v roce 2000.

Dalším tématem tohoto čísla *Tvůrčího života* je Voda jako zdroj všeho živého. Ty se již několik let staráš o studánku, která se nachází v blízkosti tvého domu. Dokonce si tuto vodu nabíráš do skleněných nádob a doma ji piješ. Je lehké v současné době studánku chránit? Ovlivňuje kvalitu vody ve studánce i množství pesticidů, které v současné době negativně zasahují do české přírody?

To ona se stará o mě! Je to zdroj radosti, odpočinku a čistoty. Nechala jsem udělat rozbor. Způsob, kterým se pesticidy zjišťují a vyhodnocují, je složitý a finančně nákladný, takže jsem sice zjistila, že tam složky Roundupu jsou, ale s ohledem na fakt, že pesticidů je mnoho druhů a jejich kvocienty se sčítají, je výsledek jedné položky k ničemu. Štve mne, že naši vládcí péči o Matku zemi nemají jako prioritu a že upřednostňují její bezohledné drancování a zamořování.

Pozoruješ úbytek vody ve studánce v posledních letech sucha?

Za posledních šest let, řekla bych, je úbytek v době sucha znát, ale celkově se myslím pramen zatím drží. Horší je to s okolím studánky. Tam jsou dopady sucha zřetelné.

A co pro tebe voda jako taková znamená v duchovní rovině?

Vodu vnímám jako živou bytost. Voda je mnou a já jsem vodou. Když je mi těžko na duši, ponořím se do jezírka nebo si dám sprchu. Společně s kvalitní čokoládou je to pro mne nejrychleji působící antidepresivum.

Tvými velkými přítelkyněmi jsou kočky a šelmy kočkovité obecně. Jak sis k těmto tvorům našla cestu? Nebo si spíše oni našli cestu k tobě?

V danou chvíli se objevili. Mé první setkání s tygrem proběhlo někdy v sedmdesátých letech. Přišla za mnou sousedka, která věděla, že fotím, zda bych měla chuť s ní jet do ZOO, že tam mají dvě tygří mláďata. Tak jsem se s nimi nejen setkala, ale udělala i krásné fotky. Tehdy bylo fascinující je v temné komoře vyvolat a druhý den do ZOO osobně předat. Později,

když mi bylo v mém životě psychicky nejhůř, jsem dostala k narozeninám černou kočku, kterou jsem pojmenovala Kdejsi. Byla mi duchovní průvodkyní téměř devatenáct let. Díky ní jsem se rozhodla v životě pokračovat.

Co dalšího tě v životě těší a dělá ti radost?

Miluju krásu každodennosti. Možnost jen tak být a počkat, kam mne den zavede. Vzbudit se, až se rozhodne tělo. Jíst tehdy, kdy mám chuť. Mluvit s lidmi. Dýchat čerstvý vzduch a nechat se prohřát slunečními paprsky. Hladit kočičí kožíšek. Povídat si s rostlinami. Upéct si vlastní chleba. A slyšet dětský smích.

Ještě se na závěr vraťme ke školství. Jaký zrealizovaný typ výuky je ti nejsympatičtější a proč?

Nemám ráda škatulky, takže ani jasně vymezené metodiky. Miluju svobodu, rozmanitost,

možnost improvizace. Proto jsem naši školu záměrně „nikterak nezaměřila“, jakkoliv to po nás klienti žádali. Škola je živý organismus. Skládá se z konkrétních bytostí, a to jak dětí, tak dospělých. Každá třída je zrcadlem učitele. Je-li učitel hudebník a nechá tento dar vstoupit do výuky, hraje celá třída. Má-li vyučující smysl pro pořádek, děti ho/ji přirozeně následují. K tvé otázce – z každého typu školy, který navštívím, se učím brát si inspiraci a vzdát se posuzování, srovnávání a hodnocení, zvláště pak, je-li koncept školy vzdálený tomu mému. Důležitá je pro mne svoboda, vzájemná úcta a rovnost mezi dětmi a dospělými. Potřebuji ve škole slyšet smích a vidět, že je dětem umožněno žít jejich spontaneitu a pravdivost.

Máš srovnání, jak jsou na tom s vývojem svobodomyšlného školství jinde ve světě? Inspirovala ses ve své praxi zahraničím?

Část pedagogického sboru s kuchařem první den školy v kostýmech z divadelní hry.

Do roku 1989 jsem znala svět pouze z výletu do Bulharska a dokumentárních filmů. Od roku 1991 jsem tvořila školu. Cestování jsem nestihla. Jediná zkušenost je právě z roku 1991, kdy jsme vyrazili do Dánska a viděli devět různých škol. Od škol vojenského drilu až po školu, kterou založili hippies. Úžasná zkušenost, ze které jsem čerpala celých dvacet let. Bylo to takové potvrzení toho, že jak školu tvoříme, je to ve světě běžné. To mi přineslo velký vnitřní klid, že náš projekt není bláznivý a nebezpečný experiment, ale norma. Po návratu domů jsem se rozhodla zavést vzájemné tykání s dětmi i rodiči.

Jak to vypadalo a probíhalo ve škole, kterou založili hippies? Překvapila tě například míra svobodomyšlnosti, nebo to bylo podobné jako u Školy Hrou?

Děti a vyučující tam fungovali jako velká rodina. V každé třídě bylo zvýšené patro, na které si mohli vylézt ti, co si chtěli číst nebo odpovídat. Děti si samy školu uklízely, vařily, venku běhaly bez dozoru. Sborovna byla otevřená a žákům volně přístupná. Jeden žák vstoupil, pozdravil, vrátil učiteli knihu, kterou měl od něj půjčenou. Jiný si sedl učiteli na klín, objal ho a dal mu kousnout ze své svačiny. Měli vlastní kapelu, na mnoha tématech pracovali napříč

věkovými skupinami. Mnohé z toho se u nás ve škole již dělo, takže jsme se vrátili takzvané pevní v kramflecích.

Jak si přeješ, aby se do budoucna oblast vzdělávání vyvíjela, pokud přihlédneme i k faktu, že v podstatě je naše budoucnost v rukou současných dětí, budoucích lídrů? Jak by podle tvých představ měl vypadat nejideálnější a zároveň nejfunkčnější model školství obecně?

Tím se nezabývám. Každý den je něco jinak než včera. Vše je tak, jak to právě je. Věřím na „bod zlomu“ a věřím, že je blízko. Věřím, že se dožiju například toho, že děti nebudou za svá výtvarná díla, pohyby těla a za zpěv dostávat známky. Aby se změnil celek, je třeba změny v každém z nás. Mnozí jedinci o změny nestojí a upřednostňují to, co znají. To je třeba respektovat. Současná situace s námi všemi „zatřeše“, tak uvidíme, jak se to bude vyvíjet.

Každý z nás je jako ptačí pířko. Samo o sobě je nádherné a jedinečné, ale jen spolu s ostatními umožňuje ptákům létat. Až se společně vzneseme do nebes a zříme jizvy, které naši planetě působíme, věřím, že slzy soucitu otevřou naše srdce.

Rozhovor vedla Kateřina Štěpánková.

Unitářské vzdělávání

Michal Kohout

Minulý podzim proběhla v naší náboženské společnosti série pořadů o tzv. metapříbězích završená v prosinci loňského roku konferencí *Velké příběhy jako zdroj duchovní inspirace*. Na následujících řádcích bych se rád zamyslel nad tím, co jsou to ony „velké příběhy“ či „metapříběhy“, jaký je jejich vztah ke společnosti, unitářství a vzdělávání.

Z konference
věnované
metapříběhům
jako zdroji
duchovní
inspirace.
(Foto KLK.)

Velké příběhy chápeme jako mytické příběhy sdílené lidmi určitého kulturního okruhu, které mají skrze hloubku i všeobecnou srozumitelnost svého poselství sílu utvářet určité kulturní prostředí: formují jeho referenční rámec, generují jeho základní hodnoty. Tyto hodnoty a formy jejich sdílení jsou zároveň charakteristickým znakem každého kulturního okruhu – tvoří jeho základní společenské nastavení. Bývají to postoje a impulsy natolik vnitřně vštípené až samozřejmé, že často unikají naší pozornosti. Obvykle je rozpoznáváme v době krizí, kdy se vynořují, podle okolností, jako záchranný pás – cosi, k čemu se společnost vrací, či naopak jako svazující pouta – tj. to, co je nutné revolučně odvrhnout či evolučně uvolnit, aby se společnost mohla adaptovat na měnící se okolnosti.

Vytváření, uchování a kultivace takového „samozřejmého“ a zdánlivě podprahového systému hodnot však zdaleka není samozřejmou a úsilí prostou záležitostí. Naopak soudržné,

sebe si vědomé společnosti a kultury se vyznačují vědomým přístupem k jejich pěstování. Vytvářejí celé instituce na jejich předávání a uchování, i systémy rituálů, kterými se pěstují a obnovují. Ke klasickým institucím tohoto typu, tj. správcům velkých příběhů, patří církve a náboženské organizace se všemi jejich pravidelnými i přechodovými rituály, školními, klášterními i komunálními institucemi, službou potřebným atd...

Jednu z forem pěstování, předávání a obnovy velkých příběhů poskytuje přirozeně i oblast vzdělávání. Či přesněji řečeno – je to jeden ze způsobů, jak na vzdělání nahlížet. Proto bylo také vzdělávání v předmoderních společnostech v rukou těch, kteří byli správci onoho mytického a kulturu generujícího vyprávění, zpravidla tedy církví a kněží. Jeho smyslem nebylo pouze (a snad ani primárně ne) to, co dnes vnímáme jako základ našeho pragmatického přístupu ke vzdělání, tj. předávání v praktickém

životě uplatnitelných, užitečných vědomostí a dovedností. Jednalo se spíše o to, skrze vštěpovanou znalost sdíleného mytického příběhu generovat společné povědomí o tom, co je správné, a co nikoliv, pěstovat v žácích a studentech úctu a respekt k určitému okruhu hodnot včetně forem jejich sdílení a vytvářet tak společenskou soudržnost. Vnášet do společenského hemžení řád, usměrňovat ho, vštěpovat lidem společné vnímání cílů a smyslu existence celku, jeho částí i samotných jednotlivců. Pospolitosť tak nejenže dostává svou vnitřní strukturu (architekturu) a přetváří se v politickou obec (proces, který se dnes obvykle popisuje jako tzv. top-down řízení), ale její jednotlivé části či příslušníci se zároveň učí chápat svoji roli, fungovat v ní, iniciativně reagovat na měnící se okolnosti (tzv. bottom-up přístup).

Moderní liberální společnost se vyznačuje ztrátou mýtů, či dokonce rezignací na explicitní pěstování mýtů. Tradice, zdroje společenských norem a veškerou jejich institucionální oporu vnímá často právě jako svazující a omezující. V tom má zajisté do určité míry pravdu, součástí našeho moderního civilizačního mýtu je představa neustálého „strhávání okovů“, „bourání model“ a osvobození jedince i společnosti od psaných i nepsaných pravidel a konvencí. Systém řízení „seshora“ bychom rádi zcela nahradili uvolněním iniciativy „zdola“. Současně se tím ale zvyšuje nebezpečí ztráty společně sdílených hodnot a tím i určité vnitřní soudržnosti. Koneckonců i ona schopnost vzájemné kooperace je podmíněna nějakým společným hodnotovým „polem“, sdílenou schopností spolupráce. Výrokem postihujícím tento paradox je v právnických kruzích občas citovaná věta Ernsta-Wolfganga Böckenfördeho, německého ústavního právníka, který to v první polovině 60. let minulého století formuloval takto: „Liberální sekulární stát stojí na předpokladech, které sám není schopen garantovat.“

Vzdělávací systém se tak v sekularizované společnosti stává jakýmsi lešením bez podstaty, svou konstrukcí odkazujícím k hodnotám, jejichž zdroj není zřetelný. Zdráháme se ho dotknout či ho pojmenovat, protože jsme traumatizováni neblahými důsledky zkosnatě-

Ernst-Wolfgang Böckenförde (1930–2019), německý právník, filozof, soudce ústavního soudu. (Obr. převzat z: commons.wikimedia.org.)

losti či fanatismu, které se v minulosti na silné příběhy napojily. Oblast vzdělání přešla z velké části od církvi na „ideologicky neutrální“ stát. V rámci moderního vzdělávání se tak hodnotovým systémům zpravidla učíme pouze nepřímo, jaksi zprostředkovaně. Přitom vzdělání si i dnes, v moderní době, ponechává konstitutivní roli tvůrce, či v tomto případě náhrady velkého příběhu. Koneckonců je to ono, které sladuje alespoň náš jazyk, když už ne naše hodnoty. To s sebou přirozeně přináší řadu rizik – zamlčený velký příběh zakrývá i to, na co se při vzdělání primárně orientujeme. V instrumentálním (moderním) světě se učíme něco konat, protože je to užitečné, v mytickém (tradičním) světě je snaha dělat věci, protože jsou správné. V instrumentálním světě se tedy snažíme skrze naše vzdělání získat schopnost rozpoznat, co je „nejužitečnější“, v mytickém světě by nás vzdělání mělo orientovat na hledání toho „nejsprávnějšího“.

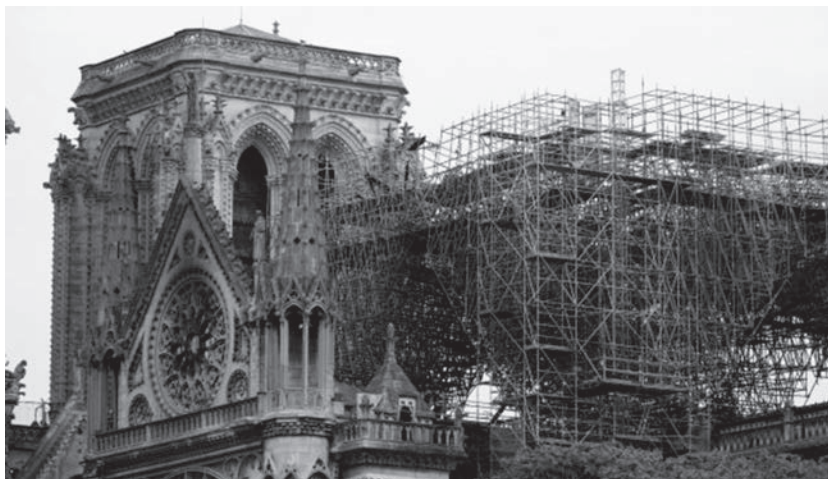
Vývoj soudobého unitářství je úzce spojen s modernitou a na ni navazujícími společenskými pohyby – není náhodou, že se historicky zrodilo v raném novověku. Je pokusem o pěstování velkého příběhu v moderním světě, který postupně ztrácel víru a zpochybňoval vlastní velké příběhy. Je v něm proto přítomen i výše zmíněný paradox moderní společnosti. Jako bychom chtěli užívat blahodárných účinků mytických příběhů bez toho, abychom přijali jejich svazující formy. Takový pokus ovšem nepostrádá precedenty ani v náboženském předmoderním světě. I tradiční náboženství bývají často –

především svými spirituálními či obrodnými proudy – přirovnávána k lešením zakrývajícím živé jádro. Smyslem zde není – říkají – budovat a udržovat lešení, ale dobrat se podstaty: pracovat se přes nánosy zvyků, tradice a obřadů k jádru učení. Zde je ovšem potřeba být opatrný: vztahy lešení/stavba, forma/obsah nejsou totiž tak jednoznačné. Samy tyto dichotomie jsou koneckonců jen pomocné pojmové konstrukce, nikoliv realita sama. O co v běžném moderním pojetí usilujeme skrze rozbití a stržení hodnot a jejich formálních opor (revoluce či reforma), toho se v tradičních systémech dosahuje pohybem právě opačným: prostřednictvím osvojení si a užívání ritualizovaných forem a nástrojů (transformace či evoluce). Nikdy nevstoupíš dvakrát do téhož rituálu...

Po vyvrcholení oné „obrazoboreké“ fáze modernity, která v mezinárodním unitářství probíhala v souběhu jiných společenských revolt někdy v 60. letech 20. století, přicházelo proto od 80. let i v unitářství určité zklidnění. Kritika či analýza může být užitečná, ale není sama o sobě programem, ani – v duchovním smyslu – pokrmem. A sytit hladové je jedním z tradičních posláních náboženství. Toto poznání vedlo i v unitářství k určitému smíru – obnovenému zájmu a respektu k tradičním náboženstvím včetně jejich vnějších forem – jazyka a rituálů.

Toto jsou ovšem polemiky a zápasy, které jsme si v českém unitářství plně neodžili. Zde, za železnou oponou, v atmosféře, která příliš nepřála otevřené diskusi ani výměně názorů,

vzájemnému dialogu a třibení myšlenek uvnitř našich obcí či celé NSČU, ani navenek s unitářskými centry v zahraničí, jsme se spíše zapouzdřovali ve snaze přežít režimní tlak. O organizované polemice, vlastním institucionálním vzdělávání dospělých, dospívajících či dětí, pravidelných kontaktech s unitářstvím ve světě a jeho „kamennými“ vzdělávacími institucemi nemohlo být ani řeči. S tím do jisté míry bralo za své i vyjasňování našich postojů a hodnot. V unitářství, kde hodnoty nejsou sdíleny jednotným, kodifikovaným způsobem, je však právě toto nebezpečné, protože se tím ony skryté hodnoty stávají latentními jaksi „na druhou“. V tomto smyslu byla atmosféra předchozího režimu pro naši náboženskou společnost snad ještě nebezpečnější, než pro ustálené náboženské proudy s jasným poselstvím a hierarchickými vazbami na zahraničí (například katolickou církev), které byly jinak vystaveny ostřejší přímé perzekuci. Trvalou náboženskou reformu, jak o ní přemýšleli mnozí unitářští myslitelé od počátku našeho hnutí, nelze dost dobře praktikovat bez efektivní a otevřené diskuse. V tomto smyslu zasáhla minulá doba naši náboženskou společnost na skutečně citlivém místě. To je možná i jedna z příčin, proč po roce '89 nenastal v naší náboženské společnosti výraznější rozvoj, ve který mnozí doufali. Naopak, otevření poměrů přineslo i otevření do té doby skrytých konfliktů a v důsledku toho i vážnou krizi. Současně je to i důvod, proč NSČU potřebuje – a možná více než jiné náboženské spo-

Je potřeba být opatrný: vztahy lešení/stavba, forma/obsah nejsou totiž tak jednoznačné.
(Obr. převzat z: commons.wikimedia.org.)

lečnosti – svůj vlastní vzdělávací systém, svou vlastní platformu zajišťující vzdělávání jednotlivců, kultivaci vnitřního dialogu, cyklické zpochybňování i znovunalézání základních pravd i pravidelný přenos vnějších impulzů, ať již zahranických či mimounitářských.

Nebývá snadné popsat unitářský mýtus. Jeho charakteristikou je právě určitá antimytičnost. Naše tolerance, svobodomyšlnost, důraz na kritický rozum jsou důsledkem vědomí, že nejsme ani nechceme být „majiteli“ žádné fixní „Pravdy“. Naopak to, co zdůrazňujeme, totiž vědomí jednoty a propojenosti světa a našeho postavení v něm, schopnost vidět sebe sama jako součást velkého celku a současně schopnost čerpat z tohoto poznání sílu, nalézáme koneckonců jako obsah i u jiných náboženských tradic. V našich výkladech se proto nezřídka opíráme o fragmenty jiných mýtů. Zároveň však zdůrazňujeme pohyb a dynamiku – vědomě usilujeme o to pracovat s tradicí tvořivě, být flexibilní a tolerantní. Co je naší silou, je ovšem i zdrojem našich potíží – tolerance se může změnit v neakceschopnost, od flexibility je jen krůček k dezorientaci, od tvořivosti k zahlcení. Proto také unitářství prakticky od počátku klade takový důraz na činy coby protilek na netečnost (to znamená angažovanost), na vzdělání coby protilek na zmatenost (to znamená orientaci) i na určité zvnitřnění coby protilek na přehnaná očekávání, ale i zdroj

inspirace a síly (tedy spiritualitu). Všechny tyto složky přitom musí být v rovnováze: abychom se ve světě mohli úspěšně angažovat, musíme o něm mnoho znát, abychom ho mohli poznávat, musíme se umět ztížit a naslouchat. Chceme-li konat ve jménu dobra, musíme vědět, kde ono dobro hledat a jak se mu otevřít. Současně je nutné zachovat si i zdravou skepsi – znát limity svých činů, vědění i schopností.

Připomíná nám to poznání, ke kterému se postupně dobíráme například na ekologickém poli. Po sebevědomém poroučení větru a dešti (a zdaleka to nebyl a není postoj, který můžeme spojit jen s levicovou verzí modernity) se znovu učíme rozumět tomu, co říkal již na přelomu 16. a 17. století Francis Bacon: Přírodě nelze poroučet jinak, než že ji posloucháme. Co platí pro přírodu, platí ovšem i pro společnost a každého jednotlivce. Příkaz „poznej sám sebe“ byl vytesán již nad vchodem do Apollonovy věštírny v antických Delfách. V unitářském duchu můžeme doplnit, že se přitom hranice mezi „sebou samým“ a celky, jichž jsme součástí, může se změnou úhlu pohledu měnit i dosti dramaticky. Současně se tím v úvaze vracíme i k výše naznačenému etickému dilematu moderního vzdělávání: je potřeba se pokusit spojit ono užitečné se správným. Je třeba se učit pragmaticky vidět správnost užitečného, stejně jako neopouštět idealistickou vidinu užitečnosti správného.

Apollonova věštírna v Delfách, současný stav. (Obr. převzat z: commons.wikimedia.org.)

O unitářství a vzdělávání

Helen Masonová

Autorka, od narození unitářka, je ředitelkou nově založené britské Unitarian College. Více než třicet let pracovala ve vedení britských vysokoškolských institucí, posledních sedm let vedla City College v Southamptonu.

Helen Masonová, ředitelka Unitarian College, hlavní vzdělávací instituce britských unitářů.
(Foto Unitarian College.)

Všichni známe ono lidové přísloví: „Když dáš někomu rybu, dáš mu potravu na jeden den, když ho naučíš lovit ryby, dáš mu potravu na celý život.“

Tento trefný výrok shrnuje hodnotu, kterou má pro naši existenci učení. Je nerozlučně spjaté s tím, jak během své cesty životem rosteme a prospíváme. Všichni jsme v nějakém životním okamžiku byli „žáci“. Zavřete prosím na chvíli oči a v tichosti si zkuste vzpomenout, jak vám proměnilo život něco, co vám předal učitel, někdo z rodiny nebo kamarádů. Pojďte si to na okamžik zkusit... Tak.

Co to ale učení je a jak si můžeme být jisti, že se nám bude dařit i v budoucnu? Albert Einstein řekl, že „přestat se učit znamená začít umírat“. To je drsné varování, ale myslím, že každý, kdo zápolil s ovládním mobilního telefonu, se hořce pousměje a bude přesně vědět, o čem to Einstein mluvil.

Co víme o učení? Inu, víme, že nejlépe se učíme tehdy, když jsme z dotyčné věci nadšeni a máme o ni zájem; když se můžeme setkávat s myšlenkami druhých, abychom mohli posoudit vlastní postoje a zjistit, jestli to druzí vidí podobně. Víme také, že nejlépe se učíme tehdy, když máme dobrou zpětnou vazbu o tom, jak postupujeme. Díky ní si můžeme sami určovat, v čem se chceme zlepšit. Staré vzpomínky, jak nám učitelka červeně proškrtala písemku, nejsou zrovna nejlepším příkladem. Tím může být naopak užitečné posouzení práce ze strany sympatického šéfa nebo tiché slovo od přítele.

Jako unitáři máme dobré podmínky k tomu, abychom se učili a neumírali. Naše víra není založena na věroučných dogmatech, a proto je na našem vlastním svědomí, abychom své teologické pozice a duchovní cesty neustále rozvíjeli

Všichni známe ono lidové přísloví: „Když dáš někomu rybu, dáš mu potravu na jeden den, když ho naučíš lovit ryby, dáš mu potravu na celý život.“ (Obr. převzat z: commons.wikimedia.org.)

První studenti Unitarian College – budoucí britští unitářští duchovní. (Foto Unitarian College.)

a propracovávali s ohledem na nejnovější poznatky. Nehleděli jsme snad někdy všichni s trochou závisti na ty náboženské skupiny, v nichž člověku „řeknou“, v co věřit, aniž by bylo zapotřebí ona pravidla a ony pravdy zpochybňovat z hlediska toho, co nám zdravý rozum říká o jejich aplikovatelnosti na současnou vědu, život nebo morálku?

Jádrem naší víry je zjevně učení, jemuž se společně věnujeme – ať už to znamená nedělní návštěvu sboru, malé skupinky u kuchyňských stolů nebo prostě společné procházky a obdivování zázraků přírody. Kolikrát jste seděli ve sboru, naslouchali promluvě a přitom si říkali „tak s tímhle nesouhlasím – tohle vidím jinak – toto mi neseď!“? Protože jsme ale unitáři, neznamená to, že odejdeme a nikdy už se ve sboru neobjevíme. Copak nás to nevede k novým otázkám? Proč to vidíme jinak? Proč si to druzí myslí, když my s tím nesouhlasíme? Kladl jsem si vůbec někdy otázku, proč zastávám ten který

postoj? Tak se často vracíme k obtížným životním otázkám a tříbíme tím svůj světonázor.

V důsledku reakcí na tyto podněty se světonázor každého unitáře postupně mění, proměňuje a vyvíjí. Studentům duchovenského výcviku na Unitarian College dáváme poměrně brzy za úkol, aby si sepsali osobní krédo či věroučný postoj. Je to jen asi 350 slov a má začínat formulací: „Věřím, že...“ Totéž jim dáme napsat asi tak po roce, kdy už se ponořili do studia akademické teologie, učí se vést shromáždění a pravidelně si píšou duchovní deník. Jak se ty jejich postoje za rok změnily! – Třeba ne v nejnvtírnější podstatě či hodnotách, ale takříkajíc co do pročištění okrajů, vybrušování podrobností nebo tím, že přibily nové prvky.

Je to zajímavé a zábavné cvičení. Vyzývám vás, abyste to zkusili – ať už sami doma, nebo ve skupince s dalšími unitáři. Z postojů druhých a jejich proměn se toho můžete naučit stejně, jako ze svých vlastních.

Přeložila Ruth Weiniger.

První ženy–duchovní v řadách československých unitářů

Radovan Lovčí

Mája Čapková, první česká neordinovaná unitářská duchovní, manželka Norberta Fabiana Čapka, položila základ Květinovým slavnostem, které se rozšířily do celého světa, působila jako reverendka v Massachusetts a mimo jiné pečovala v Egyptě o válečné uprchlíky. Bohdana Čapková, nevlastní dcera Máji a dcera N. F. Čapka, se stala první ženou ordinovanou do funkce reverendky nejen v NSČSU, ale i v celém Československu. (V některých křesťanských církvích by pravděpodobně byla nazývána farářkou, což je srovnatelná kategorie.) Tato odvážná průkopnice unitářství vystudovala v Berkeley, angažovala se například v tzv. Alianci žen či nedělní škole čs. unitářů. Do konce svého života zůstala duší i tělem unitářkou, pečující o odkaz svého otce. Více se o osudech těchto neobyčejných žen dozvíte z následujících řádek.

Mája Veronika Čapková (1888–1966). Třetí žena Norberta Fabiana Čapka a výrazná postava českého meziválečného unitářství. (Všechny fotografie pocházejí z archivu NSČU.)

Marie Čapková, rozená Oktávcová, (později i v oficiálním styku zvaná Mája) se narodila 8. 4. 1888 v Chomutově v rodině zlatníka a hodináře. Nižší vzdělání nabyla v rodném městě, roku 1907 však se svou sestrou a rodiči opustila

české země.¹ Její otec, který doma neprosperoval, se rozhodl hledat štěstí za oceánem. Usadil se v přístavní metropoli New York, kde se celé rodině počalo dařit výrazně lépe. Marie Oktávcová zde dokonce vystudovala knihovnictví na Kolumbijské univerzitě a uplatnila se jako odborně vzdělaná knihovnice ve Websterově pobočce Newyorské knihovny, kde pomohla vybudovat oddělení se slovanskou literaturou a časopisy. Zde se s ní seznámil baptistický kazatel a pozdější zakladatel čs. unitářského hnutí² Norbert Čapek a navázal s ní přátelský vztah. Po skonu své druhé ženy Marie (rozené Zrůstové) pojal 23. 6. 1917 o 18 let mladší Máju za svoji novou choť. Osmého května 1918 se manželům narodilo jediné společné (a Čapkovo v pořadí již dvanácté) dítě – Lubor.³

Mája Čapková byla emancipovanou ženou, která se již v USA angažovala na poli různých ženských spolků, ale i aktivit podporujících snažení československého exilu v čele s T. G. Masarykem. Ačkoli se stala náhradní matkou devíti Čapkových dětí (další dvě zemřely v dětství), podle svých možností se i ona snažila být v životě aktivní a nebyť jen a výlučně ženou

1 Paní Mája Čapková. Cesty a cíle, roč. 8, 1930, č. 3, s. 41.

2 Od roku 1922 působili unitáři v ČSR pod hlavičkou Svobodného bratrství, v roce 1930 pak byla ustavena Náboženská společnost čs. unitářů.

3 Zemřel jako bezdětný vdovec v roce 1994 v USA. Jeho choť byla o šest let mladší Elsie Irene Ortutay (29. 2. 1924 – 23. 8. 1981).

Mája s chotěm Norbertem, v USA.

v domácnosti. Novou profesní náplň nalezla po návratu obou manželů do ČSR na počátku 20. let 20. století v unitářské duchovenské práci – jak po boku N. F. Čapka, tak i samostatně vedle něho. Neřečnila sice před všemi unitáři tak často jako mužští duchovní v rámci Svobodného bratrství a posléze NSČSU, ale o to více se věnovala charitativní, pastorační a osvětové činnosti. Vytvořila dokonce zvláštní sekci několika desítek unitářských žen, pro niž připravovala programy s duchovním i kulturním obsahem.⁴

⁴ Sekce byla založena 1. 10. 1925. (Archiv NSČU Praha, *Pracovní inventární seznam písemností*, složka: Aliance unitářských žen, sešit 1.)

Také založila poradnu pro mladé matky, kde se tyto dozvídaly, jak pečovat o své děti v souladu s moderními vědeckými poznatky. Dále učila ženy řídit a plánovat si svůj čas v domácnosti, aby jim zbyl prostor i pro sebevzdělání; udržovala těsné styky se zahraničními unitáři a zúčastnila se též několika mezinárodních kongresů unitářů a náboženských liberálů.⁵

⁵ Blíže k životu M. Čapkové: Radovan Lovčí, Mája Veronika Čapková. Ke 125. výročí narození chomutovské rodačky, průkopnice ženské duchovenské práce a prvé české unitářské ženy-duchovní. *Památky, příroda, život. Vlastivědný čtvrtletník Chomutovska a Kadaňska*, roč. 45, 2013, č. 2, s. 5–33.

Mája je navíc spoluautorkou tzv. Květinové slavnosti, která je dnes společným symbolickým obřadem nejen českých, ale i ve světě působících unitářů. Poprvé byla uvedena 24. 6. 1923 v Praze⁶ v odezvu na požadavky stoupenců SSB, kteří volali po společném a jednotícím obřadu. Od té doby se zhruba v době května či června v každém unitářském uskupení koná slavnostní program s hudbou a zpěvem, na který si každý návštěvník přinese jednu květinu, a tu odloží do společné vázy či košíku. Když pak odchází z akce domů, vezme si s sebou jakoukoliv jinou květinu na znamení, že si nevybírám, koho přijímám za svého bratra či sestru. Rituál se úspěšně ujal v ČSR, a zvláště Májinou zásluhou se postupně rozšířil též v USA a následně i v jiných státech světa, v nichž jsou přítomny unitářské komunity.

Z kritického hlediska je však nutno vytknout, že i sebekrásnější ideál se občas může míjet s realitou a že v historii čs. unitářů nalezneme také několik nelichotivých období, kdy došlo k lidským rozbrojům a kolizím, které vyústily v odchody či vyloučení některých významných členů, ba dokonce i v dočasná schizmata, přičemž každá ze znesvářených skupin si obvykle pořádala vlastní Květinovou slavnost navštívenou především svými stoupenci (což se stalo například v 90. letech 20. stol.).⁷ Jedním z krizových období byla i léta hospodářské krize, především roky 1934–1936. Českoslovenští unitáři se tehdy dostali do ekonomických obtíží. Pořídili si na dluh rozsáhlé sídlo v Karlově ulici č. 8 na pražském Starém Městě. Na jeho splacení si vydělávali taktéž prostřednictvím pronájmů a jiných hospodářských aktivit v budoucím. Mája Čapková zde měla například koncesi na vegetariánskou stravovnu. Propady tržeb, nízké příjmy, s tím související exekuce, nepříjemnosti s bankovními ústavami i nucený správce zadlužené budovy udělaly své a následovala série vnitřních konfliktů. Tvrdé ataky se snášely rov-

6 Kristýna Ledererová Kolajová, Založení a začátek činnosti Společnosti Svobodného bratrství (léta 1922 a 1923). In: *90 let českého unitářství*, Praha, OŠS: 2012, s. 9.

7 Ke schizmatu došlo například v plzeňské Unitarii (to vyústilo v existenci dvou vzájemně se neuznávajících náboženských obcí v Plzni v letech 1991–2004); ba dokonce v celé NSČU, která byla mezi roky 1993 a 2000 rozdělena na dvě znesvářené frakce. Květinová slavnost se udržela v obou frakcích, postrádala však punc jednotící slavnosti.

Mája Čapková v pozdějším věku.

něž na Máju Čapkovou. S Norbertem byli svými oponenty obviňováni, že kumulují příliš mnoho funkcí, že nerozumějí ekonomice a špatně hospodaří a že se k sídlu a celé společnosti chovají jako ke svému majetku.⁸ Napjaté vztahy vyústily v několik soudních řízení, vyloučení nejrazantnějších kritiků i dobrovolný odchod některých členů. Mája s Norbertem situaci relativně ustáli. Vyhráli také soud nad nejbřitčím kritikem, novinářem Jaromírem Klírou,⁹ ale přesto i jejich stoupenci, včetně Norbertova zetě Karla Hašpla, souhlasili s částí vznášených argumentů a některé provozní funkce nakonec nově zastali namísto manželů Čapkových praktičtěji založení členové, kteří se lépe vyznali v ekonomických otázkách. V čele celé NSČSU tak například stanul zkušený ekonom Emanuel Jirák (24. 10. 1883 – 28. 1. 1958),

8 Soubor písemně formulovaných kritik „protičapkovské opozice“ lze nalézt v neinventarizovaném fondu *Norbert Čapek, 1870–1942* v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze.

9 Viz Dostiučinění? *Cesty a cíle*, roč. 15, 1937, č. 6, s. 91–92.

Mája s Norbertem
v roce 1936.

zatímco Čapkovi zůstalo vedení duchovenského kolegia.¹⁰

V únoru 1939 odešla Mája Čapková do Spojených států, kde již bydlel její syn Lubor a kde hodlala po tři měsíce vést propagační kampaň ve prospěch Exportního ústavu československého. Před plánovaným návratem do Čech však byla varována, že jí hrozí zatčení gestapem. (Druharepublikové a Mnichovskou dohodou z konce září 1938 územně okleštěné Československo již oficiálně neexistovalo a na většině Čech a Moravy byl počínaje 16. březnem 1939 vyhlášen protektorát Čechy a Morava, obsazený již předchozího dne německými vojsky.) Domů se proto nevrátila. Až do USA se jí sice roku 1941 donesly zprávy o uvěznění Norberta za poslech londýnského rozhlasu, o jeho zavraždění v říjnu 1942 v Dachau¹¹ se však dozvěděla teprve po válce. Válečná léta prožila nejprve v roli administrativní síly AUA (American Unitarian Association) a později unitářské reverendky v New Bedfordu v Massachusetts (1940–1943).

10 Archiv NSČU Praha, *Pracovní inventární seznam písemností*, složka: Zápisy ze sněmů a schůzí správního sboru, 1930–1936, Zápis o II. řádném sněmu NSČSU konaném dne 22. 5. 1936.

11 Petr Tvrdek, *Norbert Fabian Čapek: život a dílo*, Praha: Unitaria 1995, s. 26.

Od roku 1944 pak působila v organizaci UNRRA¹² v Egyptě, kde v pouštním táboře u Káhiry pečovala o válečné uprchlíky.¹³ V poválečné ČSR se jí stýskalo po zesnulém muži a také vnímala zásadně změněné politické poměry. Zbytek života proto raději dožila v USA. Poslední léta před smrtí trávila v Kalifornii u svého syna Lubora, který rovněž odmítal žít v komunistickém Československu. Podle unitářské historičky Caroline Hitchingsové zesnula 1. 12. 1966 v nemocnici South Bay v kalifornském přístavním městě Redondo Beach.¹⁴

První ordinovanou ženou-duchovní na úrovni reverendky, respektive farářky (toto označení se však u českých unitářů neužívá), se mezi čs. unitáři i v rámci československých církví stala Čapkova dcera Bohdana. Ta se narodila 29. 3. 1899 v Brně. Byla prvním dítětem Livie († 22. 6. 1906) a Norberta Čapkových narozeným na půdě českých zemí. Díky svému polovičnímu německému původu

12 UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration neboli Správa Spojených národů pro pomoc a obnovu) byla humanitární organizací pečující o oběti 2. světové války.

13 Sestra Mája Čapková za války a po válce. *Cesty světla*, roč. 3, 1947, č. 7, s. 139–140.

14 Catherine F. Hitchings, *Universalist and Unitarian Women Ministers*, Boston: Unitarian Universalist Historical Society 1985, s. 40.

(maminka Livie byla saská Němka) uměla výborně německy a později si v USA osvojila také angličtinu. K duchovenské profesi se dostala tak trochu oklikou. Zřejmě na popud své druhé nevlastní matky Máji vystudovala v New Yorku v letech 1917–1918 střední knihovnickou školu a nastoupila dráhu knihovnice v tomtéž oddělení Newyorské knihovny, kde kdysi působila i Mája.¹⁵ (Ta své místo po svatbě s Norbertem opustila, aby se mohla věnovat péči o jeho početnou rodinu.)¹⁶

Bohdaně se v USA líbilo, nalezla zde svůj druhý domov, ale stesk po staré vlasti a touha pomoci otci při budování nové náboženské společnosti ji v roce 1924 dovedly k návratu domů. V ČSR se upevnila v rozhodnutí, že chce podobně jako otec zasvětit svůj život duchovenské dráze, a navíc se zde zamilovala do otceva spolupracovníka, o pět let mladšího Karla Hašpla (*26. 1. 1904). Norbert oběma mladým lidem prostřednictvím svých amerických přátel zajistil studium na The Pacific Unitarian School for the Ministry v kalifornském Berkeley. Karel odjel již v srpnu 1926, Bohdana jej následovala o čtyři měsíce později.¹⁷ V Kalifornii dne 1. 5. 1928 vstoupili do svazku manželského a během roku 1930 tu dokončili svá bakalářská studia. Po promoci, dne 7. 5. 1930, byli zároveň ordinováni na unitářské duchovní a byl jim udělen titul Rev. (reverend, volně přeloženo: důstojnost).¹⁸ Přes Asii a Sovětský svaz se pak navrátili domů do Československa, kde zahájili své duchovenské působení již pod hlavičkou československé Unitarie.¹⁹

15 Archiv NSČU Praha, *Soubor neinventarizovaných písemností*, Osobní složky – Bohdana Hašplová, dokument: Curriculum vitae B. Hašplové z ledna 1971.

16 Právě kvůli péči o Čapkovy děti neměla Mája tutéž možnost zahraničního studia jako její nevlastní dcera Bohdana. De facto tedy působila v roli laické duchovenské síly v rámci kolegia duchovních NSČSU. (Především v době prvorepublikové ČSR se přitom pro duchovní v SSB i NSČSU používal univerzální termín „duchovní rádce“.)

17 Jaroslav Stahl, Karel Hašpl čtyřicátníkem, *Cesty a cíle*, roč. 22, 1944, č. 1, s. 13.

18 Archiv NSČU Praha, *Pracovní inventární seznam písemností*, složka: NSČU ve výstřihcích a fotografiích 1, výstřihček: „Husband and Wife Ordained“ z 8. 5. 1930 z Oakland Tribune.

19 Jaroslav Stahl, Karel Hašpl čtyřicátníkem, *Cesty a cíle*, roč. 22, 1944, č. 1, s. 13–14.

Jejich hmotné poměry byly velice skromné. Čapek byl vyplácen nadále americkými unitáři. Karel s Bohdanou si museli na živobytí vydělávat sami pořádáním různých kurzů či například doučováním jazyků a svou hlavní profesi vykonávali zdarma. Teprve od roku 1935 začal Karel pobírat skromný plat, z něhož částečně živil i Bohdanu.²⁰ Té se roku 1931 narodil syn Borek (*19. 11. 1931), a tak bylo její zapojení do práce v Unitarii menší nežli to Karlovo, neboť Bohdana musela pečovat o syna, domácnost, přivydělávat si na živobytí, a teprve poté jí zbýval čas na kázání, duchovenskou a pastorační činnost. Kromě již výše řečených aktivit působila též v ženské sekci Unitarie (tzv. Alianci unitářských žen), kde později zastala výsadnější postavení po odchodu Máji Čapkové do USA, a angažovala se také v nedělní škole čs. unitářů, což byla obdoba náboženského vyučování pořádaného i tradičními církvemi, které se odehrávalo o nedělich v sídle Unitarie v Karlově ulici.²¹

Dne 27. 9. 1938, dva dny před uzavřením Mnichovské dohody, již evropské velmoci připravily ČSR o jeho pohraničí ve prospěch Hitlerova Německa, se narodila manželům Hašplovým dcera Livie. Bohdana musela tudíž z pochopitelných důvodů své působení v NSČSU umenšit. Vznik protektorátu Čechy a Morava i druhá světová válka krutě zasáhly množství českých obyvatel, unitáře nevyjímaje. Norbert Čapek byl i se svou dcerou Zorou zatčen v březnu 1941 gestapem. Vyslýchán byl pravidelně také Karel Hašpl a v bytě u Hašplů se nejednou objevilo gestapo. Reverend Hašpl převzal v zastoupení duchovní vedení společnosti po svém tchánovi, a když byl Norbert v říjnu 1942 zavražděn v Dachau (oficiálně dostal mrtvici, ve skutečnosti byl zabit injekcí s jedem²²), stanul v čele kolegia duchovních nastálo. Ve dnech květnového povstání v roce 1945 se pak zapojil do osvobozovacích bojů na barikádách přímo se zbraní v ruce.²³

20 Archiv NSČU Praha, *Pracovní inventární seznam písemností*, složka: Zápisy sněmů a schůzí správního sboru NSČSU, část I, 1930–1936; zápis ze schůze správního sboru konané 7. 1. 1935.

21 Kristýna Ledererová Kolajová, Co byla unitářská nedělní škola? *Tvůrčí život*, roč. 3, 2014, č. 1, s. 40–44.

22 Petr Tvrdek, *Norbert Fabian Čapek: život a dílo*, Praha: Unitaria 1995, s. 23–26.

23 Jaroslav Stahl, *Děkuji, Cesty světla*, roč. 1, 1945, č. 1, s. 16.

Bohdana Hašplová podává ruku duchovnímu obce v Besednici Emilu Mukovi. Vlevo od ní stojí Karel Hašpl a jejich dcera Lívie. (Foto počátek 50. let 20. století.)

Poválečné období přineslo dočasný optimismus z porážky nacismu i obavy z budoucího vývoje, který se v části Evropy počal ubírat směrem k nadvládě komunistických a prokomunistických sil a k nové totalitě, tentokrát krajně levicové. Mája Čapková se synem Luborem se odmítli trvale vrátit zpět do ČSR a pochybnosti měl i dospívající syn Hašplových Borek, jemuž rodiče po válce zajistili středoškolské studium v USA. Nakonec tam trvale zůstal a v době korejské války dokonce sloužil v americké armádě přímo v Koreji. (Původně však toužil po nasazení v Německu, aby měl odsud blízko k rodičům, a snad potenciálně doufal i v možnost nějakého oficiálního či alespoň utajeného setkání s nimi v prostoru střední Evropy.) Po skončení bojů v Koreji v roce 1953 se vrátil do Spojených států, kde se oženil a obdržel zde americké občanství.²⁴

Karel Hašpl pocházel z velmi chudých poměrů a nástup komunistů k moci vnímal jako cestu, jak zlepšit hmotné a sociální postavení širokých vrstev československých obyvatel. Únorový převrat v ČSR v roce 1948 přijal pozitivně. Jeho žena Bohdana byla naproti tomu skeptičtější, jak na-

značují záznamy StB, v nichž je hodnocena nepříznivě a označena za osobu „západnickou“.²⁵ On i Bohdana však svorně uvítali později fakt, že československý stát v roce 1949 převzal výplatu duchovních na svá bedra a oni tak měli garantován jistý příjem bez nutnosti si vydělávat na živobytí dalšími aktivitami.²⁶ Nevýhodou nových poměrů však byl konec možnosti církevního podnikání, kdy se církve mohly prostřednictvím různých hospodářských aktivit financovat samy. A brzy přišlo další tvrdé vystřízlivění. Byl to nyní stát, kdo začal určovat počty duchovních, kdo jim dával, či naopak nedával státní souhlas k veřejnému působení a kdo rozhodoval také o počtu cest duchovních do mimopražských poboček bez stálého kazatele. Stát určoval, kdy a zda vůbec se budou scházet církevní sněmy, kdo na nich může být zvolen, respektive kandidovat, stát povoloval či pod různými záminkami omezoval či zakazoval tisk reklamy zasílané v obálkách členům a příznivcům (veřejná byla unitářům zakázána) a pod záminkou nedostatku papíru zakázal NSČSU počínaje rokem 1952 vydávat i celostátní časopis, který byl distribuován

24 Válečné osudy Borka Hašpla a některých jeho spolubojovníků jsou popsány v knize Sarah A. Larsenové a Jennifer M. Millerové *Wisconsin Korean War Stories: Veterans Tell Their Stories from the Forgotten War* (Wisconsin Historical Society Press 2008).

25 Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS) Praha, V/Brno, složka: V-400 Brno, díl II, Výpis ze všeobecného svazku „Unitáři“ č. 29048, s. 133.

26 Zákon o úpravě platů duchovních, *Cesty světla*, roč. 5, 1949, č. 7, s. 134–136.

po celé republice²⁷ a jehož obnova byla unitářům povolena nakonec až roku 1988! Mnozí unitáři přestali navštěvovat Unitarii kvůli hrozbám, že se taková skutečnost negativně podepíše na možnostech jejich studijního či pracovního uplatnění. Kombinací nejrůznějších restrikcí se tak v průběhu let podařilo režimním úředníkům některé unitářské pobočky uspat či zcela zničit a omezit činnost zhruba dvoutisícové společnosti na pouhých několik set aktivistů, kteří zůstali činní rovněž po pádu režimu.

Názor na nové poměry změnil nakonec i Karel Hašpl, který se stal terčem pozornosti StB, jež proti němu připravovala zvláštní proces.²⁸ Vazby českých unitářů na USA, Británii, ale též na levicového unitářského aktivistu Noela Fielda,²⁹ který se i vzdor americkému občanství málem stal terčem vykonstruovaného politického procesu v sousedním Maďarsku, se mu téměř staly osudnými. (Informace o Borkově válečném angažmá v Koreji se naštěstí ke Státní bezpečnosti nedonesla.) Pouze těžká a tehdy prakticky nevyléčitelná Karlova nemoc, myasthenia gravis, změnila plány StB, která si nepřála mít po N. F. Čapkovi dalšího unitářského mučedníka.³⁰ Do vězení nakonec putoval po vykonstruovaném procesu „pouze“ Hašplův kolega Rev. Miloš Mikota (5. 4. 1919 – 25. 6. 2010) z Brna.³¹

Bohdana a Karel Hašplovi.

27 Archiv NSČU Praha, *Pracovní inventární seznam písemností*, složka: Zápisy ze schůzí ústředního správního sboru NSČSU za období prosinec 1949 – listopad 1958, zápis ze schůze konané 21. 1. 1952.

28 ABS Praha, *V/Brno*, složka: V-400 Brno; dále fond SÚMV; spisy: 302-103-3/3; 302-104-1/162 a 305-21-7/65.

29 Noel Field (23. 1. 1904 – 12. 8. 1970) byl podobně jako J. H. Lathrop představitelem americké charitativní organizace zvané Pomocná unitářská služba (The Unitarian Service Committee), jež působila také v Praze. Již před válkou byl získán pro spolupráci se sovětskou NKVD. Později upadl v nemilost Stalina i NKVD a připravoval se proti němu vykonstruovaný politický proces, který se nakonec neuskutečnil. Field byl v říjnu 1954 propuštěn a zbytek života dožil coby přesvědčený komunista v Maďarsku.

30 Podle vzpomínek Lívie Dvořákové, rozené Hašplové, příslušnice StB Karlu Hašplovi otevřeně sdělili, že nepůjde před soud kvůli své nemoci, neboť si nepřejí, aby zemřel ve vězení a následně byl vnímán jako mučedník a oběť režimu. Z toho lze nepřímo soudit, že by jeho případný trest byl „pouze“ mnohaletý či doživotní a s popravou se nepočítalo.

31 Blíže k případu: ABS Praha, *V/Brno*, složka: V-400 Brno.

Reverend Hašpl podlehl svému onemocnění 27. 12. 1964, přičemž již v roce 1958 byl v čele duchovenského kolegia Unitarie vystřídán svým kolegou a rivalem dr. Dušanem Kafkou (26. 4. 1916–18. 6. 1993), jenž byl lépe zapsán u režimních úředníků a byl navíc spolupracovníkem Státní bezpečnosti.³²

„Dobré vztahy“ Dušana Kafky s církevními tajemníky i s představiteli StB však mohly pramenit také z Kafkových reálných obav o vlastní budoucnost. Perzekvovaný Miloš Mikota byl jeho bratrancem, zatímco Dušanův bratr Hvězdoň (15. 6. 1921–16. 3. 2008) se pro změnu nevrátil z teologických studií v USA a stal se americkým občanem. Dušan Kafka se pravděpodobně choval servilně i proto, aby sám neupadl v nemilost režimu.

32 Od listopadu 1958 Dušan Kafka Karla Hašpla oficiálně pouze zastupoval, teprve v březnu 1959 ho v jeho funkci oficiálně nahradil. Archiv NSČU Praha, *Pracovní inventární seznam písemností*, složka: Zápisy ze schůzí ÚVV a ÚSS za roky 1959–1962, zápis ze schůze ÚSS z 9. 3. 1959.

Bohdana Hašplová při Květinové slavnosti v Besednici v roce 1954.

mu. Ne neprávem se obával, že se může potenciálně ocitnout za mřížemi či přinejmenším skončit jako duchovní a zažít pád na společenské dno.

Později však nejednou využil nabytých styků na úřadech k eliminaci svých oponentů v NSČSU, jak naznačují nejen pamětníci, ale též dochovaná korespondence s církevními tajemníky ministerstva školství a kultury i další archivované materiály.³³ V kooperaci s úřady se především postaral o zákaz dalšího působení Bohdany Hašplové, k níž měl rivalský vztah podobně jako k jejímu choti a která kvůli údajně politicky nemístným narážkám ve svých kázáních upadla i v nemilost jednoho z církevních tajemníků. Bohdana byla proti své vůli roku 1962 penzionována, přičemž jí vedená náboženská obec na pražských Vinohradech o téměř 600 členech byla nedobrovolně spojena s obcí na Praze 1,³⁴ kterou duchovně vedl Dušan Kafka a která prosperovala méně nežli ta vinohradská. Následoval postupný úpadek pražské Unitarie, jenž začal být ve 2. polovině 60. let řešen angažováním různých laických duchovních. Dušan Kafka nakonec neochotně akceptoval, aby se po několikaletém zákazu působení Bohdany Hašplové znovu zapojila do

33 Archiv NSČU Praha, *Pracovní inventární seznam písemností*, složka: Hlášení ministerstvu školství a kultury o činnosti NSČSU, 50.–60. léta 20. století.

34 Tamtéž, složka: Zápis ze schůzi ÚVV a ÚSS za roky 1959–1962; dále: *Soubor neinventarizovaných písemností*, Osobní složky – B. Hašplová.

programů obce. K jejím zastáncům a obhájcům, kteří k tomuto kroku výrazně napomohli, patřil tehdy mimo jiné čelný pražský unitář JUDr. Václav Antropius (12. 2. 1911 – 21. 3. 2001).

Pražská Unitaria začala opět početně růst, především od roku 1968 výše, i díky aktivitám učitele jógy a laického kazatele dr. Eduarda Tomáše.³⁵ Vysoká návštěvnost a dočasný vzestup NSČSU se však v době začínající normalizace ukázaly být z pohledu státních úředníků jako nežádoucí. Odbojně a sebevědomě vystupování některých zástupců „Tomášova křídla“, kteří odmítali respektovat vnucovanou roli státu a postavili se do otevřené opozice vůči dr. Kafkovi, vedlo k odnětí státních souhlasů řadě funkcionářů a rušení jejich členství v NSČSU (Tomáše, Antropia a dalších). Ti pak byli nahrazeni loajálnějšími a umírněnějšími unitáři svolnými ke kompromisům se státními úředníky.³⁶

Do jejich kategorie se zařadila i Bohdana Hašplová, která za to byla tvrdě kritizována

35 JUDr. Eduard Tomáš (25. 11. 1908 – 26. 5. 2002) byl respektovaným učitelem jógy. Je také autorem řady čtenářsky úspěšných knih, které podnes vycházejí v nakladatelství Avatar. Za druhé světové války se účastnil protinacistického odboje. V době komunistického režimu byl perzekvován a musel se živit dělníckými profesemi.

36 Viz archiv NSČU Praha, *Soubor neinventarizovaných písemností*, složka: POU V., 70. a 80. léta; schůze správního sboru Pražské obce unitářů z let 1971–1990 (torzo), zápisy z roku 1971.

Bohdana Hašplová (vlevo) s laickou kazatelkou Irenou Kellnerovou v roce 1956.

částí svých unitářských přátel a kolegů. Po okupaci ČSSR vojsky pěti států Varšavské smlouvy a znovuužití politických poměrů však zřejmě přestala věřit v lepší budoucnost Unitarie i Československa. Také mnozí další občané procházeli podobnou frustrací, přestali doufat, že změna či reforma systému jsou možné, a začali hledat modus vivendi s dobovými vládci i poměry.

Pod tlakem úřadů a pod výhrůžkami, že unitářská společnost bude zcela zrušena a rozpuštěna, což bylo v různých obdobích využíváno coby nejtvrdší forma nátlaku, Bohdana raději přistoupila na složité a pokojující kompromisy s režimem i s dříve jí oponujícím dr. Kafkou, než aby dopustila, že její i otcovo dílo bude na československé půdě zcela zničeno. (Kafka se Bohdaně i její dceři Livii později za dříve způsobené ústrky omluvil a sdělil oběma ženám, že svého někdejšího jednání lituje.)³⁷

37 Dušan Kafka patří asi k nejparadoxnějším postavám čs. Unitarie a zasluhoval by v budoucnu nestranné biografické zpracování. Měl mnoho odpůrců, ale i sympatizantů, kteří si vážili jeho neobyčejného rozhledu, znalostí a odvahy nestranně zkoumat a prostudovat téměř každou dostupnou duchovní nauku. Z Unitarie sice pomohl odstranit svého rivala Eduarda Tomáše, který za normalizace znovu upadl v nemilost komunistické vrchnosti, ale Kafka přesto podle pamětníků za Tomášem, i bez vzájemné dohody obou mužů, v 70. a 80. letech 20. století posílal vážné zájemce o jógu (nejen členy Unitarie) a osobně jej coby jogína doporučoval i chválil.

Jako duchovní i funkcionářka v československé Unitarii podle možností působila téměř až do své smrti, k níž došlo den po jejích 90. narozeninách – 30. 3. 1989. Sametové revoluce v listopadu 1989, znovunabytí svobody i návratu části exkomunikovaných unitářů z doby normalizační se již nedočkala. (Ani toho, že se její dcera Livie v letech 1994–2002 zhostila postu ústřední duchovní Unitarie, což je funkce svým způsobem formálně srovnatelná s hodností biskupa, seniora nebo superintendenta tradičních církví.)

Ze svého primátu – první ordinované ženy v ČSR na postu reverendky, resp. farářky – v životě příliš netěžila. Unitáři jej nedokázali za prvé republiky, až na výjimky, výrazněji zviditelnit (v komerčním prostředí bychom řekli „prodat“) a dát o něm vědět širší veřejnosti. Komunistický režim pro změnu neměl potřebu zvýrazňovat průlom v oblasti ženské emancipace v náboženské, tedy v ideologicky konkurenční oblasti. V rámci českých křesťanských církví Bohdanin primát také nebyl připomínán, neboť čs. Unitaria není křesťanskou církví a mnohé teologické postoje unitářů jsou pro většinu křesťanů pochopitelně nepřijatelné. První křesťanskou farářkou v českých zemích i v ČSR se stala až 6. 7. 1947 PhDr. Olga Pešková-Kounovská v Církvi československé.³⁸ Později však s farářskou prací skončila, a příslušníci její církve ji i proto příliš detailně neupomínají. V tom sdílí podobný osud jako historicky první afroamerická duchovní v řadách amerických unitářů a universalistů, Yvonne K. Seonová (*20. 12. 1937), která později konvertovala k islámu. To však není případ Bohdany Hašplové, jež i přes dočasný zákaz činnosti věrně a oddaně působila mezi unitáři prakticky do samého konce svého života.

38 Náš šestý červenec. *Český zápas*, roč. 30, 1947, č. 29–30, s. 172.

Unitáři vnímají ženy jako rovnocenné mužům

„Hledačka boha“ Charlotta Garrigue Masaryková

Spisovatelka a publicistka Mgr. Lenka Slívová (*1976) vydala před dvěma lety v nakladatelství Mladá fronta pozoruhodnou publikaci o Charlottě Garrigue Masarykové (1850–1923), jež byla mimo jiné chotí prezidenta T. G. Masaryka, brooklynskou rodačkou, ženskou emancipátorkou, překladatelkou a unitářkou. Více o této knize a autorce samotné prozradí následující rozhovor.

Než se dostaneme ke knize *Charlotta: Žena T. G. M.*, bylo by vhodné představit také její tvůrkyni. Můžete nám, Lenko, říci o sobě, odkud pocházíte, jaké je vaše vzdělání a profese a jakými cestami jste se propracovala k publikační činnosti? Stalo se tak v dospělosti, nebo jste cítila touhu psát například už ve školním věku?

Odjakživa jsem vášnivě ráda četla. Pocházím z malé vesnice na severní Moravě, a jen co jsem mohla, přihlásila jsem se do nejbližší knihovny a přečetla, co se dalo. Poté jsem studovala na gymnáziu a společenské vědy na Ostravské univerzitě. Zajímal mě historie, filozofie a srovnávací religionistika. Prosadila jsem si odchod do Prahy na Karlovu univerzitu a tam jsem při práci vystudovala bohemistiku se zaměřením na literární historii. Má další cesta vedla do různých redakcí a novin. Psala jsem vždycky, ale neměla jsem čas se tomu věnovat.

Dílo o CHGM bylo vaší první knihou, nebo jste se již dříve autorsky či spoluautorsky podílela na jiných knižních dílech?

Spolupracovala jsem na několika sbornících pro ženské organizace a na přípravě dokumentárního filmu o Charlottě, ale publikace o Charlottě je můj první počín.

Jak jste se vlastně dostala k tématu Charlottina života? Byla zde nějaká masarykovská tradice ve vaší rodině, nebo jste se k tématu propracovala sama zcela jinou cestou? Čím

Spisovatelka a publicistka Mgr. Lenka Slívová. (Všechny fotografie a dokumenty pocházejí ze soukromého archivu Lenky Slívové.)

vás Charlotta nejvíce takřkajíc uhranula a zaujala?

Při studiu filozofie jsem se zaujetím pročítala dílo T. G. Masaryka i jeho životopisy. Právě v nich byly první zmínky o Charlottě a její příběh mě fascinoval, bylo v něm velké množství nadčasových témat. V mé vlastní rodině nebyla žádná myšlenková tradice, nevedli jsme debaty nad rámec praktických věcí. K některým věcem se člověk musí propracovat sám, hledat svůj svět...

Charlotta Garrigue Masaryková (1850–1923), unitářka, manželka prvního českého prezidenta.

Plánovala jste nejprve kratší pojednání o Charlottě, anebo vám rovnou vytanul v hlavě plán sepsat celou knížku?

Po několikaletém shromažďování materiálu a soukromém studiu jsem nejprve zamýšlela vytvořit tvůrčí tým a natočit o Charlottě film, protože jsem se domnívala, že si zaslouží větší pozornost. Navíc dokument mohl zviditelnit místa, kde žila, a zpřítomnit, co prožívala. Spojila jsem se s několika tvůrci a na základě nashromážděných pramenů vznikl dokument *Poslední slovo Charlotty Masarykové* podle scénáře a v režii Josefa Císařovského. Kniha vznikla následně na popud Mladé fronty a producenta Aleše Hudského. Připadalo jim užitečné scelit informace o Charlottě do jednoho příběhu a dostat je k lidem v podobě knihy. Ta vyšla současně s uvedením filmu. Cesta ke knize tak byla velmi netradiční.

Co jste postrádala na již existujících životopisech a v čem jste chtěla být jiná nežli dosavadní autoři, případně co byste viděla jako novum své knihy?

Netroufám si soudit předchozí práce, navíc životopisů o Charlottě je poskrovnu. Já jsem se zaměřila na Charlottiny deníky a dopisy, archivní nálezy, vzpomínky pamětníků, kroniky a výzkumné práce a sjednotila to do příběhu. Chtěla jsem ukázat Charlottu, ke které se můžeme dnes vztáhnout. Více jsem akcentovala její těžkou cestu, jak se coby matka a manželka snažila prosadit své vlastní tvůrčí aktivity.

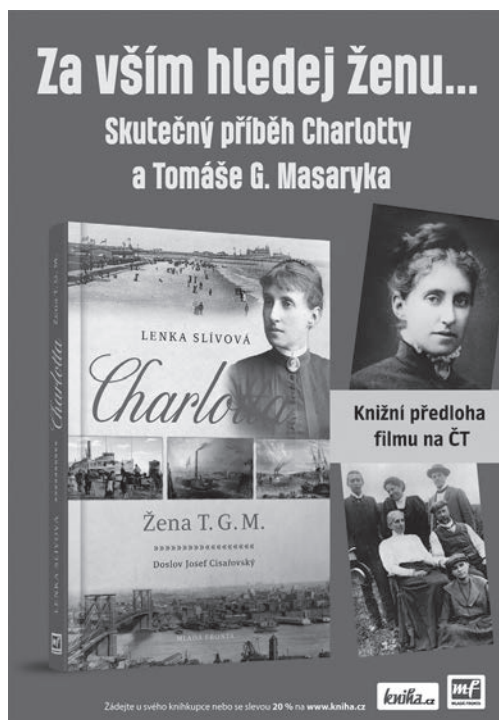
Jak jste se popasovala s velice malým množstvím archiválií, které jsou o Charlottě v Česku dochovány? Podařilo se vám to vyvážit bádáním například v zahraničí?

Spolupracovala jsem s lidmi z archivů v zahraničí a bádání o Charlottě neustále probíhá, doufám, že se dozvíme ještě něco nového.

Charlotta byla nejen emancipovanou a vzdělanou ženou, ale také první moderní českou unitářkou. Byli vám při vašem bádání nějak nápomocni zahraniční unitáři?

Musím říct, že byli ze všech mých spolupracovníků nejvíce vstřícní a povzbudiví, posílali mi z Ameriky materiály, zajímali se o detaily. Bylo vidět, že žijí to, čemu věří. Poznala jsem i unitářskou komunitu v Praze a jsem ráda, že do náboženského prostoru vnáší různorodost a aktuální témata. Charlotta měla unitářský světonázor v krvi, spojovala v sobě jedinečnou víru v Boha i svobodomyšlné myšlení. Její náboženská cesta nebyla přímočará. V Čechách kritizovala oficiální církev, měla výhrady k obřadnictví a dogmatům, proto cítila touhu po moderním náboženství a iniciovala tady zájem o unitářství. Jistě v tom hrálo roli i to, že unitáři vnímají ženy jako rovnocenné mužům. Kazatel František Urbánek ze Svobodné reformované církve o Charlottě hovořil jako o „hledáče Boha“ v tom smyslu, že hledala Boha ve všem, neoddělovala duchovní život od každodenní praxe. Její víra byla vždy aktivní. Vždycky každému říkala: „A co s tím uděláš?“

V knize mne zaujaly kontakty Charlottiny stejnojmenné maminky s unitáři a transcendentalisty, o kterých nebylo v literatuře mnoho známo. Vždy jí v tomto směru zastíňovala babička Cecilia, jejíž vztah k unitářství byl zviditelňován více. Našli bychom v rodině

Leták propagující knihu Lenky Slívové o CH. G. Masarykové.

Garriguových mezi sourozenci či blízkými příbuznými, kromě již řečených osob, někoho dalšího, kdo byl mezi unitáři výrazněji angažován?

Bohužel jsem jejím sourozencům v knize nemohla dát větší prostor, i když i oni měli neveselí osudy. Podle svědectví Charlottiny sestry Alice Mott údajně otec Rudolph Garrigue dovolil každému členovi rodiny zvolit si vlastní náboženskou příslušnost a v rodině měli několik tradic (hugenotskou, puritánskou i nezávislá hnutí). Rodiče nebyli unitáři, ale některé Charlottiny sestry byly prokazatelně unitářky. Zajímavé bylo těsné přátelství unitářského kazatele Theodora Parkera s rodinou. Já jsem do knihy téma unitářství začlenila pouze coby myšlenkový kontext, ze kterého Charlotta vyšla, ale jsem ráda, že se bádání o unitářství u Masaryků věnují odborníci (Radovan Lovčí).

Jak se konkrétně v Charlottině rodině unitářství projevovalo?

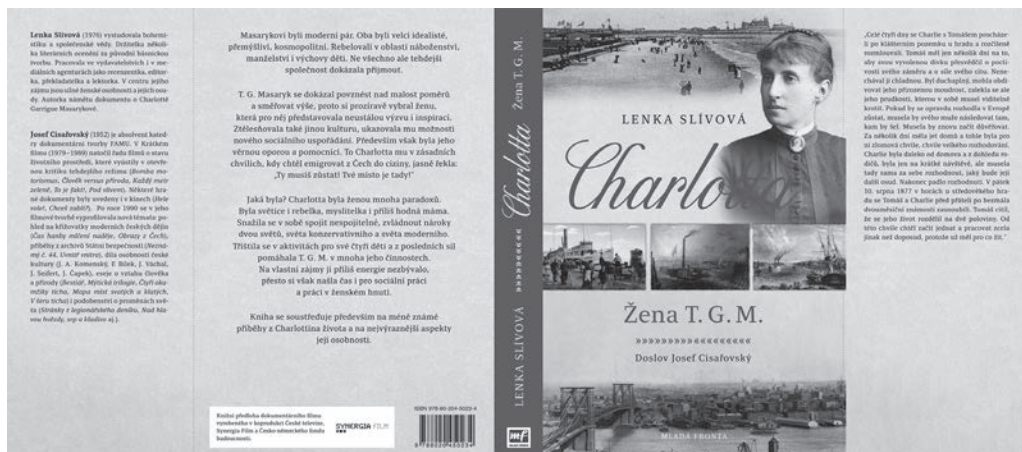
Unitářská komunita dala Charlottě do života pocit odpovědnosti za svět, zájem o sociální aktivity a o rodící se ženskou otázku. Ženy hrály v americkém unitářství velmi klíčovou roli, byly nesmírně činné. V rodině se unitářství projevovalo praktickou vírou a zájmem o lidi v nouzi, Garriguovi měli vždy svůj seznam potřebných, kterým pomáhali. Měli na sebe vysoké nároky a žili vysokými ideály. Náboženstvím pro ně bylo dělat pro druhé něco dobrého. Chtěli svou víru prožívat ve všem, v myšlení i ve skutcích. V jejich myšlení bylo vždy něco nepřizemního a osvobozujícího.

Domníváte se, že by bylo možné shrnout v knižní podobě více informací o Charlottiných sourozencích a amerických příbuzných, než je dosud známo, anebo je to věc pro českého badatele ekonomicky zcela mimo jeho reálné možnosti?

Z mého pohledu je jakékoli dílo, které doplňuje poznatky o T. G. Masarykovi a Charlottě, vítané. Co vím, tak o rodině existují různé roztroušené cenné informace a určitě by bylo užitečné je shromáždit. Pokud by vznikaly takovéto projekty, budou finančně nákladné, protože bádání bude probíhat v zahraničí. Já sama se nyní zaměřuji hlavně na Charlottu, česká veřejnost toho totiž mnoho neví ani o ní. Z mého průzkumu vyplynulo, že si lidé v současnosti Charlottu pamatují jen jako nemocnou ztrhanou ženu, neznají její práci ani přínos pro Čechy.

Proč si myslíte, že tento nešťastný obraz o ní vznikl? Setkala jste se s Charlottinými přímými potomky, kteří by ještě mohli mít na Charlottu nějaké jedinečné vzpomínky? Vyvraceli ten obraz Charlotty coby nemocné ženy?

Charlotta zemřela v roce 1923, takže pamětníci už bohužel nežijí. Zachovala se ale přímá svědectví studentů a přátel, kteří k Masarykům docházeli a kteří si Charlottu pamatují jako nesmírně inspirující osobnost. Pak jsem se také setkala s pravnučkou Charlotty, paní Charlottou Kotíkovou, a na to setkání nikdy nezapomenu. Je to výjimečná kultivovaná dáma, která svým osudem prokázala velkou odvahu a něco ze

Přebal knihy L. Slívové: *Charlotta: Žena T. G. M.*

své prababičky Charlotty v sobě zjevně nese. Sama se dokázala po emigraci prosadit v Americe jako kurátorka umění, také šla do neznáma a vydržela v životě leccos. Návratem do Ameriky opsala příslovečný oblouk a dnes bydlí pár bloků od domu, kde bydlela kdysi její prababička. Při našem setkání mi paní Kotíková nadšeně vyprávěla o puritánském duchu v rodině Masaryků a o tom, že odkaz Charlotty v tom rodě neustále žije a všichni mu chtějí dostat.

V dnešní době se ten většinový obraz Charlotty coby ztrápené ženy traduje ze setrvačnosti, v minulosti vydané knihy totiž měly na obalu většinou portréty z jejího stáří. Hlavním důvodem je ale to, že si lidé spíše pamatují různé senzacce, třeba Charlottiny nemoci, na které upozorňoval bulvár. U nás je vůbec tendence mimořádné lidi pošlapat. Jako bychom se báli svých velikánů.

Charlotta byla osobou vzdělanou a emancipovanou, můžeme říci feministkou, ale přesto většinu života prožila coby žena v domácnosti zajištěná svým chotěm. Není v tom určitý rozpor?

Je to rozpor, se kterým se poctivě vyrovnávala. V její době ale i to, čemu se věnovala, znamenalo na ženu nadprůměrný výkon, nebyla typickou ženou v domácnosti. Překládala, psala do novin, spolupracovala na díle svého muže, korigovala vše, co napsal, sledovala poli-

tiku a uměleckou scénu. Inspirovala také různé kolegy k vydávání knih, k hudební produkci, k náboženským iniciativám. Masaryk byl tak zaplněn, že výchovu dětí nechal na ní. Není divu, že jí téma ženy a její potlačené tvořivosti nedávalo spát. Proto byla pyšná na Alici, která vystudovala Minervu a později filozofickou fakultu. O „zajištěnosti chotěm“ bych si dovolila pochybovat, život s Masarykem byl riskantní. Častokrát byli kvůli jeho polemickým pŕtkám v psychické i finanční nepohodě. Její silnou stránkou bylo, že si nestěžovala.

Jak to bylo s její znalostí češtiny? Byla na velmi dobré úrovni, anebo byla možná trochu přechvalována ve srovnání s všednodenní realitou?

Co víme ze zmínek studentů, kteří k nim docházeli, a z mnoha jiných svědectví včetně dcery Alice, byly v jejím projevu drobné gramatické nepřesnosti, ale její znalost české slovní zásoby byla ohromující. Četla českou prózu i poezii, psala v češtině dopisy, což svědčí o mnohém. Ale ve stáří se jí už stýskalo po angličtině.

Charlotta si vytvořila velice silný vztah ke své nové vlasti a bývá vzdor svému americkému původu označována za příkladnou českou vlastenku. Vnímalo to také tak její okolí, zvláště před rokem 1918, respektive 1914?

Charlotta se po příchodu do Prahy těsně přimkla k nové kultuře. Studovala jak českou his-

Fotografie z natáčení dokumentu J. Císařovského o Charlottě G. Masarykové.

torii, tak umění, především hudbu. O Bedřichu Smetanovi psala statě a přes jeho hudbu chtěla Čechy pochopit. Jak dokládá student Josef Jaroslav Filipi, znala české dějiny a zdejší kulturu lépe než leckteré rozené Češky a věřila ve zvláštní poslání českého národa. Český národ podle ní měl být příkladem v mravním povznesení a v boji za svá práva. Osobní přítelkyně Masaryků, Milada Veselá, tvrdila, že Charlotta celý svůj život upravila „po česku“ a cítila se být Češkou. Byla ale i kritická, nesnášela třeba české maloměšťačtví a pasivitu.

Charlotta pocházela z velmi bohaté americké rodiny, ale přesto se stala socialistkou a aktivní místní členkou sociální demokracie v Praze na Hradčanech. Nestala se ani příslušnicí realistické strany, již vedl její manžel. Čím si vysvětlujete tyto její zdánlivé životní paradoxy a lze ji podle vás označit za marxistku či osobu marxismem částečně ovlivněnou, nebo pro to neexistují dostatečné důkazy?

Charlotta byla svérázná a vyhraněná osobnost. Jistou dobu žila pod vlivem názorů svého muže, pak se od nich ale odchýlila. Její světónázor popsala spisovatelka Anna Lauermannová-Mikschová jako „fanatický idealismus“. Šlo jí především o duchovní povznesení lidstva. V mládí chodila v Americe na kázání, která měla blízko křesťanskému socialismu, a z toho, jaké knihy četla a jak studovala například Thomase Painea, vyplývá, že měla silné sociální a náboženské cítění. Z materialistických směrů ji vyděluje to, že všechny její sociální aktivity (práce pro ženy, pro chudé) byly pevně spojeny s vědomým duchovním životem. Do úžeji definovaných kategorií se Charlotta prostě nevejde. Měla v sobě řadu rozporů: byla demokratkou i duchovní aristokratkou, byla svobodomyšlná i puritánská, byla to rozená individualita, ale také chtěla někam patřit. Nejde ji jednoduše zařadit.

Co její soužití s Masarykem a dětmi? Nakolik bylo idylické, a nakolik provázené i krizemi či kolizemi, které možná probleskují v dochovaných pramenech jen v nepatrných náznacích?

Tato odpověď by vydala na román. Byl to osudový vztah, který měl své výšiny i pády. Bylo velké štěstí, že se ti dva vůbec potkali. Začátek jejich vztahu byl neuvěřitelně dobrodružný. Jejich partnerství pak bylo netradiční a stalo se základem, na kterém mohl Masaryk uskutečnit velké dílo. Přispělo k tomu i to, že měla Charlotta ráda i určitý odstup, nevadilo jí, když byl jejich vztah po jistou dobu na dálku. Nesmělo to ale překročit své meze.

Asi nejtěžším obdobím pro rodinu Masarykových byla válka. Masaryk byl s dcerou Olgou v cizině, Herbert v březnu 1915 předčasně zemřel, Alice byla v letech 1915–1916 vězněna a hrozil jí trest smrti za údajnou velezradu, Jan byl na frontě v c. a k. armádě a Charlotta byla vystavena ústrkům režimu, žila v Praze jako konfinovaná osoba, nesměla v době nemoci často ani do lázní, které nutně potřebovala. Co odpovědnost TGM? Jak ji vnímáte? Podcenil Masaryk nastalou situaci v době války? Nebo nebral dostatečný ohled na rodinu a choval se tvrdě a bezohledně, jak mu občas předhazovali jeho odpůrci? Jen připomínám, že Masarykův spolupracovník a bratr Edvarda Beneše Vojta prchl do exilu s manželkou i všemi dětmi z obav před tím, aby je režim netrestal namísto něho a aby nezůstaly i s matkou nezabezpečené. Pravda, jeho děti tehdy nebyly, na rozdíl od těch Masarykových, dospělé.

Někteří historici tvrdí, že T. G. Masaryk Charlottu svému dílu obětoval. Velikáni prý nemohou brát ohledy na osobní překážky. Pravdou ale je, že s tím Charlotta souhlasila. Její sebeobětování bylo až destruktivní. Masarykovi však její trápení vůbec nebylo lhostejné, jak potvrzuje Beneš, Šámal i jiní. Navíc i Masaryk sám byl velmi často v ohrožení života. Existují i dohady, že Charlotta měla jít za hranice se svým mužem, před Masarykovým odchodem si totiž nechala vystavit dokumenty k vycestování. Spíše se zdá, že jí v tom něco zabránilo. Důvodů mohlo být

Charlottiny šaty v Muzeu T. G. Masaryka v Lánech. Je zde i replika pokoje u Masaryků.

více. V té době měla Charlotta značné zdravotní problémy, trpěla těžkou srdeční chorobou. Masarykovi tak mohla v emigraci lépe posloužit dcera Olga. Charlotta sama své dceři řekla: „Olinko, pamatuj, že jdeš s tatou místo mne.“ Druhým důvodem je, že Charlotta mohla chtít pomáhat svému muži v jeho díle z Čech. Mohla mít totiž pocit, že jí v rámci rakousko-uherské monarchie coby Američance nehrozí takové nebezpečí. Na počátku války byli navíc synové Jan a Herbert i dcera Alice ještě v Čechách, tak tu možná chtěla být pro ně a tmelit rodinu. Později vše ale dopadlo nečekaně tragicky.

Po vzniku ČSR v roli první dámy státu vypomáhaly T. G. Masarykovi jeho dcery Alice a Olga (ta jen do roku 1920, než se odstěhovala do Švýcarska). Charlotta G. Masaryková se až do své smrti v květnu 1923 na veřejných akcích příliš často neobjevovala. Dá se z dochovaných pramenů nějak zhruba či procentně odhadnout míra, jak často svoji roli plnila ve srovnání s dcerami? Přiznám se, že sám jsem při svém zkoumání do takové hloubky nešel. Dochovalo se nějaké interview s Charlottou z doby po roce 1918?

Charlotta odhadla své síly a roli první dámy de facto nezastávala. Neměla ráda ceremonie a nechtěla bydlet na Hradě. Ze zdravotních důvodů opakovaně trávila čas v sanatoriu ve Velešlavíně a byla velmi zesláblá, což znemožňovalo trvalé oficiální působení. Účastnila se jen akcí,

kteří pro ni měly bytostný význam (voleb, ve kterých mohly volit i ženy, sokolských aktivit, návštěv sirotčinců, hudebních představení), a mnohých akcí se účastnila pouze soukromě. Zkoušeli jsme v České televizi a v rozhlasu nalézt nějaký záznam či rozhovor s Charlottou, ale zatím neúspěšně.

V čem byste viděla Charlottin hlavní historický odkaz pro budoucnost, případně co je v jejím konání nadčasového, aby to mohlo být inspirací i pro soudobé Čechy?

To je nesmírně těžká otázka a odpověď má dvě roviny. Jedna vyplývá z toho, co Charlotta v historii fakticky dokázala – zabránila Masarykovi emigrovat v době hilsneriády, kdy uvažoval, že odejde z Čech, a napřimovala ho v těžkých chvílích. Podílela se také na nebezpečném boji za práva Čechů, i když jí za to hrozila smrt. Druhá vyplývá z její životní filozofie, kterou jde částečně vydestilovat: Opustit pohodlí a jít do rizika za nějakým vyšším ideálem, ctít povinnost měnit, co měnit lze, nepodlehout bulvarizaci společnosti a těžkostem... Byla také rozenou demokratkou.

Po Charlottě G. Masarykové je pojmenována základní škola v Lánech, existuje několik jejích sochařských upomínek. Máme vůbec v České republice třeba ulici Charlotty G. Masarykové či chystá se někde nějaký její monument nebo jiná připomínka, o které se zatím veřejně nepíše? Měla byste tip?

Řada lidí (včetně mě a mých přátel) navštěvuje místa, kde Masarykovi bydleli, a na ně-

kolika takových domech už visí plakety nebo busty. Zajímavé také je, že vznikají divadelní představení a scénická čtení z dopisů Charlotty. Vydařené koncerty s přednáškami pořádá Základní umělecká škola Charlotty Masarykové (u Veleslavína), kde si její osobnost pravidelně připomínáme. Její duchovní odkaz žije a rozvíjí se. Existuje také Park Charlotty G. Masarykové na Hradčanech. Ohledně názvů dalších ulic, tohle musí vzejít zdola z iniciativy místních lidí, nejde to vynutit, aby to neztratilo svůj obsah.

Věnovala jste tématu Charlotty G. Masarykové a jejího života řadu let studia a hledání po archivech a knihovnách. Domníváte se, že se dá o jejím životě ještě leccos nového vybádat, nebo jde v daném případě o mizivou pravděpodobnost?

Jsem si jistá, že je toho ještě hodně neobjeveného, o některých věcech vím, ale jsou rozestry po světě a v soukromých sbírkách, anebo jsou z různých důvodů nepřístupné. Soustředěné bádání, které by šlo maximálně do hloubky, je podmíněno financemi a časovými možnostmi, ale pevně věřím, že na ně ještě dojde.

Jakému tématu bude věnována vaše případná příští kniha a jaké plány máte v osobním či profesním životě?

Ráda bych pokračovala v bádání o Charlottě a začala nové projekty. Také bych ráda v budoucnu spolupracovala s kolegy, protože je důležité, abychom se doplňovali a fandili si. Vždyť každý objev posouvá nás všechny.

Rozhovor vedl Radovan Lovčí.

Otázka mateřství a otázka duchovní služby mohou jít ruku v ruce

Martina Viktorie Kopecká, farářka Církve československé husitské, bere své ženství jako dar a i v roli farářky si ho dokáže užívat. Vystudovala teologii, později psychologii a speciální pedagogiku. Působí současně jako duchovní a terapeutka. Ve své praxi se specializuje na takzvanou rodinnou terapii. Zastupuje Církev československou husitskou ve Světové radě církví (World Council of Churches) a předsedá jednomu z jejích poradních orgánů (ECHOS). Chtěla se stát umělkyní. Nyní píše blog *Deník farářky* a je spoluzakladatelkou talkshow s názvem *#husitkatolik*.

Váš život působí až neuvěřitelně. Kromě teologie jste vystudovala psychologii a speciální pedagogiku. Než jste se vydala po duchovní cestě, žila jste úplně odlišným životem. Úspěšně jste několik let pracovala v korporátní společnosti. Co bylo tím zlomem, kdy jste si řekla dost, chci začít jinak. Pamatujete si ten okamžik?

Ano, pamatuju si to přesně, takové chvíle se nedají zapomenout. Jednou v noci jsem seděla nad třetí kapitolou knihy *Kazatel* v hebrejštině. Rozluštit jedno jediné slovo a dát dohromady celou větu mi trvalo desítky minut. Byly to momenty zoufalství. Ale najednou přišlo také uvědomění, že toto je přece ta moudrost, kterou jsem celý život hledala, jen jsem vůbec nevěděla, kde ji najít. Moje víra byla na začátku naivní. V prvním ročníku na teologii se začíná Starým zákonem, poměrně dlouho jsem si s ním vystačila, evangelia byla nekonečně daleko. Jenže ta chvíle, kdy se to potkalo, byla zrodem mé opravdové víry. Otevřely se dveře a za nimi byl nový svět. A najednou jako by to všechno bylo „odjakživa“. S vírou přišla síla změnit od základu život, v důvěře, že to dobře dopadne, že Bůh si ví rady.

Jak moc to byla tehdy jiná Martina oproti dnešku? Všimli si případně proměny vaši přátelé a rodina? Co na to říkají? Jste jiný člověk?

Řekla bych, že to celkově bylo od kvantity ke kvalitě. Jak v počtu přátel, tak i v čísle na výplatní pásce. Nikdy jsem toho nelitovala, žiji mnohem bohatší život než dřív. Velkou část svého života jsem nevypadala na to, že zrovna já bych měla aspirovat na službu v církvi, ale odříkaného nej-

Martina Viktorie Kopecká v pořadu České televize. (Všechny fotografie pocházejí z archivu M. V. Kopecké.)

větší krajíc. Absolvovala jsem praxi, do které se mi vůbec nechtělo, ale potřebovala jsem zápočet. Poté jsem si uvědomila, že služba lidem a Bohu je něco vzácně krásného. Oslovovalo mě to a lákalo, ale ještě k tomu vedla poměrně dlouhá cesta. Přes operační stůl antiarytmické jednotky až ke kapkám vody při křtu.

Pro křest jste se rozhodla až jako dospělá. Vzniklo toto rozhodnutí po zralé úvaze nebo spíše impulzivně? Proč jste se pro něj rozhodla a proč je pro vás křest důležitý obecně?

Víra mi dává pocit svobody a zbavuje mě strachu. Pokřtít jsem se nechala v druhém ročníku studia teologie, už s vidinou toho, že bych

Při kázání v kostele.

mohla jednou nastoupit jako pastorační asistentka v Církvi československé husitské. K tomu jsem začala prezenčně studovat psychologii a speciální pedagogiku. Křtu se zúčastnili oba moji rodiče, kteří sami pokřtěni nejsou. Rádi na tuto událost vzpomínají. Uvažovala jsem o tom, co ze mě křestní voda pomyslně smyje. Dědala jsem určitou inventuru svého života, hodnot a vztahů. A dívala jsem se nazpátek, abych Bohu dokázala ukázat své srdce na dlaních právě takové, jaké je. Já vím, před Bohem nic neutajíme, ale před sebou a ostatními se někdy tváříme, že jsme někým jiným, než ve skutečnosti jsme. Postupně jsem začala přicházet na to, že Bůh mě miluje právě takovou, jaká jsem. Ano, chci se snažit být lepší, ale už teď, ve stavu, v jakém přicházím k prameni vody živé, jsem Bohem přijímána.

S tímto rozhodnutím, nechat se pokřtít, jste se styděla vyjít před své okolí. Bylo to tlakem dnešní konzumní společnosti nebo například prostředím, z kterého pocházíte? A jak tento krok okolí nakonec přijalo?

Nebyl to ani pocit studu. Čelila jsem spíše myšlence, že „to tu holku přeci musí brzy přejít“. A ono mě to nepřešlo, díkybohu. Nepochybovala jsem, nebo alespoň ne tak, že bych měla potřebu toto rozhodnutí skrývat. Naopak jsem to najednou chtěla říkat všem. Tedy bez ambice chodit po zvoncích s biblí. Ale považovala jsem prostě za důležité, aby to moje okolí vědělo. A ano, lidé se divili, zejména v práci.

Byl křest dalším krokem k tomu, stát se duchovní?

Na začátku mě nenapadlo, že bych mohla být farářkou. Vlastně jsem na to vnitřní volání dlouho čekala a dávala si na čas. A posléze, také to nebylo hned, jsem vyjádřila přání stát se duchovní. Nejdříve jáhenkou, a později jsem přijala i svěcení kněžské. Ale v církvi se nespěchá, a to bylo dobře. Vzpomínám si na chvíle, kdy jsem se vztekala, že to všechno nejde hned.

Cítila jste se po přechodu na duchovní cestu, po rozhodnutí stát se farářkou, být více sama sebou? Byl to i ten důvod, proč jste na ní zůstala a pokračovala dál?

S kolegy
v Římě.

Více sama sebou jsem se stávala postupně a dodneška je to můj úkol. Jsem vychovaná být hodně slušná. Nechci nikoho urazit a mám tendenci přijímat všechny úkoly. Přišlo mi složitě naučit se říkat ne a pravdu bez obalu. Ale když to člověk jednou zkusí, zjistí, že je to dobré a v pořádku.

Proč jste se rozhodla pro Církev československou husitskou? Ovlivnila vaše rozhodnutí také možnost, že faráři této církve smí zakládat rodiny?

Vystudovala jsem Husitskou teologickou fakultu a jsem z husitského města Louny, tudíž jsem o žádné jiné církvi neuvažovala. Mám moc ráda naši zpívanou liturgii, teologii i odkaz generace zakladatelů. Jsme relativně malá církev, nemáme zclacené kostely, ubývá nám členů a kdesi cosi, ale o to více se snažíme žít s Kristem. Církev československou husitskou bych za žádnou jinou nevyměnila. Je to můj duchovní domov. Ale kdybych se měla podívat trochu z jiného úhlu, za zásadní ve svém duchovním a služebním životě považuji ekumenu. Touhu církví hledět společným směrem; být si vědomi svých krásných jedinečností, a přesto umět jít k lidem a k Bohu spolu.

Jmenujete se Martina Viktorie, křtem jste přijala druhé jméno. V jednom z rozhovorů jste zmínila, cituji: „Martina znamená bojovná, dcera boha války Marta, a Viktorie je vítězná.“ Pomáhají vám tyto vlastnosti v životě, a je to i ten důvod, proč jste tak úspěšná? Nebo jste naopak díky svému temperamentu někde narazila a musela jste jít méně progresivní cestou?

Viktorie je v mém životě vítězství Kristovo – já mohu bojovat a také to někdy dělám, ale Ty, Bože, Ty to vyhraješ. V mém jméně je dialog mého dřívějšího já s poznanou vírou. Byla jsem poměrně divoké dítě. I kdybych chtěla, jako dospívající jsem se rozhodně neuměla schovat v davu. A jako dospělá jsem se také vlastně vydala nezvyklou cestou. Potřebuji vědět, že žiju, že mi moje bytí i práce dávají smysl a že mám prostor pro tvoření a dobrodružství. Ať už je to cesta na konec světa anebo jsou to výstupy i ponory v duchovní oblasti.

Setkala jste se s papežem Františkem. Ovlivnilo vás toto neobyčejné setkání? Považujete papeže za svůj duchovní vzor?

Ano, papež František je můj vzor. Setkali jsme se třikrát, když nepočítám měsíc ve Vati-

Setkání s papežem Františkem.

kánu v roce 2018, kdy jsme se viděli téměř každý den. Dokonce jsme spolu několikrát jeli ve výtahu. Naposledy jsme spolu mluvili letos na Popelčíní středu. Jako pětičlenná ekumenická výprava (dobře, čtyři katolíci a jedna husitka) jsme navštívili Řím při příležitosti šestistého výročí první křížové výpravy proti heretickým Čechům, kterou vyslal papež Martin V. Tento rok jsme se chtěli vrátit domů s cílem už spolu nikoliv bojovat, ale hledat společnou řeč. Cesty do Říma se účastnil také pan profesor Karel Skalický, který se podílel na rehabilitaci mistra Jana Husa v očích katolické církve. Pana profesora doprovázeli Zdeněk A. Eminger a František Štěch, kteří jsou oba spisovatelé a teology. Ale této cesty bychom se neúčastnili, kdyby nebylo nápadu Davida Macka, který papeži Františkovi předal katalog výstavy o Václavu Havlovi a knihu o páteru Josefu Toufarovi.

Máte ještě další duchovní vzory?

Za sv. Františkem a sv. Klárou jsem cestovala až do Assisi. Jejich příběhy mám moc ráda.

Kdo vás inspiruje v „neduchovní rovině“?

Čím dál více si uvědomuji, jaké bohatství máme v textech, díle a odkazu Václava Havla.

Společně se zmíněným Davidem Mackem, sociologem a terapeutem, jste založili takzvanou potulnou talkshow s názvem *#husitkatolik* (spojení slov husitka a katolík). Husitská farářka a terapeutka a sociolog, který je rovněž terapeutem. Zajímavé spojení. Co vás k něčemu podobnému vedlo? Co si z vašich talkshow divák odnáší?

Talkshow *#husitkatolik* je místy nekorektní dialog o životě, víře, cestách a setkáních z různých úhlů pohledu. Muž – žena, otec – bezdětná, katolík – husitka, jižní Morava – severní Čechy, terapeut zaměřený na řešení – terapeutka narativního směru. Dotýkáme se témat, která nás rozdělují, a rozhodně při tom nejsme zdvořile lhostejní. Každá epizoda našeho povídání je jiná. Vždy se zaměřujeme na aktuální dění v církvích, v liturgickém roce a v našich životních příbězích. Naše spolupráce začala v roce 2018, kdy jsme si uvědomili, že roky 2020

V akci.

a 2021 jsou mimořádně bohaté na kulatá výročí – zmíněná křížová výprava, Bílá hora a rok poté události na Staroměstském náměstí, dále sv. Zdislava, sv. Ludmila, Milada Horáková, Josef Toufar a další. Řekli jsme si, že bychom nějakým způsobem rádi podpořili jejich důstojné připomenutí. A nakonec se ukázalo, že přestože máme na mnoho věcí rozdílné názory, dokážeme se v rámci dialogu obohatit. A tak jsme k tomu našemu povídání začali zvat i diváky a hosty.

Jste velmi čínorodá. Píšete blog, který se jmenuje *Deník farářky*. Jeden z vašich posledních článků se jmenuje *Poběž se svým vlkem*. Cituji úryvek z článku: „Na svět přicházíme my ženy s touhou být nespoutané, divoké, instinktivní, duchovní. Řídíme loď ve vlnách rozbourěného moře za svitu lundy a nepřipadáme si u toho nijak nepatřičně. Tedy dokud nás společnost neupozorní, že dívky na stroje nelezou, žízaly nepřekusují a mají vždycky čisté ruce a svědomí.“ Podařilo se vám v sobě nalézt vlastní ženskost? Svého vlka?

Kniha, která se tím tématem zabývá, se jmenuje *Ženy, které běhaly s vlky*. Předkládá mytické příběhy a pohádky o archetypech ženství. Je to

knižka, která mi pomohla najít cestu ke kněžství a nevzdávat se při tom ničeho ze svého ženství. Vždyť považte, žena-kněz může sloužit i v těhotenství, to je zajímavý obraz k promýšlení. Někoho možná podráždí, někomu jinému by to vlastně ani nepřišlo na mysl. Otázka mateřství a duchovní služby mohou jít ruku v ruce, doplňovat se a posilovat.

Dovolujete si být nespoutaná a divoká, což je další podstata ženství, jak popisujete? Bojíte se v životě ztratit kontrolu?

Letošní doba je mimořádná, do Evropy přišel strach z nákazy koronavirem. Prožíváme svůj vlastní příběh o lásce za času korony. Díváme se tváří v tvář smrti a konečně žijeme poctivě svou postní pouť. Věci se mění, sledujeme své okolí, nevycházíme s odhalenou tváří, nescházíme se s lidmi a možná se bojíme. Ale k čemu je mít strach? Ten nás neposiluje, spíš nám bere sílu. Ano, já sama mám respekt, snažím se chovat zodpovědně. Ale i přesto v tomto důvěřuji Bohu, že mě potká právě to, co mě potkat má. Pouštím řízení z rukou, buď vůle tvá.

„My, ženy 21. století, ztrácíme příležitost „drát peř“ u mnogogeneračního stolu. [...]

Upoutávka
na talkshow
s Davidem Mackem
#husitkatolik.

Necháváme tělo přežívat bez duše, vzdáleně, nekontaktně. Osamělé, nepochopené, nepohlažené,“ opět cituji z vašeho blogu. Jak si vysvětlujete aktuální, čím dál tím častější potřebu žen znovuobjevovat své ženství a navracet se k němu? Máte zkušenost s takzvanými ženskými kruhy? V čem konkrétně mohou být tyto „kruhy“ prospěšné?

Poměrně nedávno jsem se stala ambasadorkou projektu Všem ženám, který spojuje ženy v byznysu. K tomu se účastním drobnějšího kroužku žen z různých oblastí, které mají chuť dělat něco dohromady. Vymýšlet a hledat cestu k tomu, co jim dává v naší společnosti smysl. Jsou to rozhovory o všem možném a taky o roli žen v dnešním světě a době. To je něco, čemu jsem přišla na chuť až teprve nedávno. Vidím okolo sebe inspirativní příběhy, prohlížím si, jak je možné stát se matkou a co to vlastně znamená, jak si umět užít jednotlivé životní role a etapy. Vnímám podporu a zájem povídat si i o duchovních tématech.

Jakým způsobem vnášíte svoji ženskost do role duchovní? Jaký je podle vás největší rozdíl mezi ženou-farářkou a mužem-farářem? Jaká pozitiva do církve přináší oproti mužům ženy?

Talár pro ženu-kněze a pro muže-kněze v naší církvi vypadá velmi podobně. Jsem ráda, že mi umožňuje vstoupit do jiné úrovně bytí, v liturgickém oděvu zapomínám na to, jak vypadám, nemusím nic korigovat a hlídat, můžu se plně soustředit na službu, na autentický prožitek, a to je zásadní. Na druhou stranu to, že je člověk kněz, neznamená, že by měl rezignovat zcela na to, jak vypadá. Ale když někdy v kázáních mluvím o důležitosti péče o tělesnou schránku, tak tím nemyslím módu nebo barvu na vlasy. Mnohem víc je to o úctě k vlastnímu tělu, o vědomí, že naše tělo je chrám, ve kterém chce přebývat Boží Duch. Takové tělo má být zdravé. Duchovní a fyzický život fungují opti-málně, pokud jsou v rovnováze, v symbióze.

Stávalo se vám, že jste si své místo mezi muži-faráři musela „vybojovat“?

O své místo ve skupině kolegů jsem myslím nemusela nikdy bojovat. Snažím se dobře dělat svoji práci, být pokorná, hledět na své chyby a přiznávat je. V tomhle nevidím mezi ženami a muži rozdíl. Role žen je v Církvi československé husitské stejně důležitá jako role mužů. Ženy se stávají farářkami od roku 1947, to je hodně dlouhá historie. Naše církev nevytváří zbytečně přebujelou hierarchii, kněží spolupracují s laiky, mladí se zkušenějšími a muži se ženami.

Od roku 2014 zastupujete Církev československou husitskou ve Světové radě církví a předsedáte jednomu z jejích poradních orgánů (ECHOS). Jak se stalo, že jste na tuto pozici byla vybrána právě vy?

I v tomto je v naší církvi dlouhá tradice, jsem třetí mladou ženou vybranou k této úloze. Před rokem jsem byla znovuzvolena do nejvyššího výkonného výboru Světové rady církví a můj mandát končí příští rok v září, kdy se v Němecu bude konat další valné shromáždění.

Díky svému předsednictví máte náhled do celosvětové církevní problematiky. S jakými problémy se nejvíce církve potýkají? Co nejvíce řeší?

To je ohromně široké téma. Světová rada církví vytváří společenství 350 církví z celého světa, je to dohromady přes půl miliardy křesťanů. Zabýváme se globálními otázkami, ale také se díváme na lokální problematiku. Jsou to právě členské církve, které ukazují směr, jakým se Světová rada církví vydá. V současné době jsou tématy, která se prolínají naší prací,

spravedlnost a mír. Dotýkáme se jak dialogu mezi církvemi a náboženstvími, tak i například otázek „ecojustice“, tedy ekologické i ekonomické spravedlnosti.

Máte také několik let praxe v oblasti krizové intervence dospělých a dětí. Jste ve výcviku rodinné terapie a psychosomatických poruch. Na jakém principu tato terapie funguje? S jakými problémy se na vás rodiny nejčastěji obrací?

Rodinná terapie je systemickým přístupem. Klientem není jednotlivec, ale celá rodina, někdy dokonce tři generace. Každá rodina má svůj příběh. A každý takový příběh má svou pointu a svůj jedinečný smysl. Rodinná terapie nabízí prostor k růstu všech členů rodiny. Pomáhá pochopit příčiny potíží a nastavit změny, které pomohou celé rodině. Někdy stačí opravit malý vztahový detail a vliv vidíme i v rámci celku. Smyslem rodinné terapie je zdraví na všech úrovních, proto často přicházejí rodiny, kde někdo stůně.

Jako dospívající jste se chtěla stát umělkyní. Věnujete se tvorbě i nyní? Chystáte v této oblasti něco do budoucna?

Od malování a muzicírování jsem se dostala nebo spíše vrátila ke zpěvu, a to zejména za oltářem. A také k psaní. Píšu kázání, jako každý farář, ale hlavně teď pracuji na své první knize. Měla by vyjít na podzim a bude se jmenovat *Deník farářky*. Přinese příběhy a fotky, které zatím nikde nebyly publikovány. Je to pro mě zajímavá lekce a velká radost. Kéž je ta práce pozeňnaná a knížka přinese inspiraci i těm, kteří obvykle do kostela nechodí...

Rozhovor vedla Kateřina Štěpánková.

Unitářské vodní slavnosti jsou připomínkou významu tohoto živlu

Kateřina Štěpánková

Slavnost vody je rituál, který se stal nedílnou součástí světových i některých českých unitářských obcí. Přestože se slavnosti v mnohém liší, jedno je spojuje. A to důvod, proč se rituál praktikuje. Tím je úcta, kterou unitáři k vodě pociťují. Slavností si připomínají její důležitost a to, že voda je nedílnou součástí našeho života – zdrojem všeho živého.

Slavnost vody. (Z archivu UUA.)

Historie slavností vody sahá až do osmdesátých let dvacátého století. Tento rituál po celém světě tvoří stejný základ, ale každý unitářský sbor si při ceremonii vytvořil svá specifika. Společný jmenovatel slavností je ten, že si lidé na obřad přinášejí svou vlastní, pro ně něčím důležitou vodu, která se následně rituálně smíchá ve velké nádobě. Tento akt symbolizuje sdílení společné víry, ačkoli každá část pochází odjinud. Voda je shromážděním požehnána. Někdy se dokonce vaří, aby se stala svčenu. Svčenu voda se později využívá při dalších rituálech,

například při rituálu uvítání dítěte. Přestože je Světový den vody stanovený na 22. března, většina unitářů pořádá slavnost vody na konci srpna, kdy symbolicky uzavřou starý liturgický rok a otevřou nový.

SYMBOL PROPOJENÉHO SPOLEČENSTVÍ

O své zkušenosti se slavnostmi vody se s námi podělil reverend Roger Bertschausen, výkonný ředitel UUPCC. Zavzpomínal na dobu, kdy dvacet pět let působil jako duchovní ve sbo-

Roger Bertschausen, ředitel Unitářské a univerzalistické rady partnerských obcí (UUPCC).

ru Fox Valley v Appletonu ve státě Wisconsin. „Tento rituál se ve Fox Valley začal praktikovat rok před tím, než jsem do sboru přišel. Tedy již v roce 1989. Na vysoké škole jsem se zaměřil na studium světových náboženství, konkrétně na přechodové rituály a poutě v různých náboženských tradicích. Byl jsem překvapen, kolik těchto rituálů v sobě zahrnuje i práci s vodou.“ V bývalém sboru Rogera Bertschausena se slavnost nazývá jednoduše Mísení vody, a to proto, že každý účastník vždy donese svou vlastní vodu. Fantazii, odkud bude voda pocházet, se meze nekladou. Může být z kohoutku nebo například z kaluže vlastní zahrady. „Na začátku rituálu jsou lidé vyzváni, aby vystoupili a popsali, odkud jejich voda pochází. Nalijí ji do společné nádoby a voda se mísí. Poté je celý obsah vlit do jezírka s vodopádem, který se nachází u domu, kde sbor sídlí. Této vodě se říká „vítací“, pokračuje reverend.

Mísení vody je pro americký sbor symbolem propojeného společenství. Přestože se slavnost koná v letních měsících, kdy je obecně menší návštěvnost shromáždění, přichází na ni velký počet lidí. I u wisconsinských unitářů tímto rituálem začíná nový církevní rok. Další důležitou symbolikou slavnosti je připomenutí toho, že voda je nedílnou součástí života na Zemi. „Voda je trvalým symbolem života. Vše na naší planetě

je na ní závislé, jelikož téměř všechno je z vody složené,“ dodává Roger Bertschausen.

ŽEHNÁNÍ VODÁM V PRAŽSKÉ UNITARII

Také u některých českých unitářských obcí tato slavnost zapustila své kořeny. V pražské Unitarii se koná již od roku 2005 a nazývá se Slavnost žehnání vodám. Petr Samojský, duchovní pražské obce, popisuje zkušenost ze svého sboru. „Inspirovala nás k tomu v první řadě samotná Květinová slavnost, která se mezi pražskými unitáři zrodila, přesněji řečeno zrodila se díky nápadu N. F. Čapka a jeho případné inspiraci z lidových slavností podobného druhu. Květinová slavnost svým osobitým přístupem duchovně nahrazuje křesťanské přijímání, z určité perspektivy jde ale dál a hlouběji, ale to už je složitější teologické téma. Květinová slavnost se koná jen jednou ročně, což z ní na straně jedné činí výjimečnou událost ozvláštňující běh všedních týdnů a měsíců, ale na straně druhé to jedince na duchovní cestě nepodporuje dostatečně často, což je pak ve srovnání s tradiční svátostí přijímání důležitý rozdíl.“

Z rituálů při vodní slavnosti. (Z archivu UUA.)

Vlívání vod do společné nádoby – oslava unitářské jednoty v různosti.
(Z archivu UUA.)

Cesta k samotnému žehnání vody vedla ještě přes tzv. sdílení kamínek. „Při cestách, ať už za humny svého domu nebo na druhé straně světa, můžeme najít kamínek a přinést ho ke sdílení. A byly to právě kamínky, které naše shromáždění obohatily před rokem 2005 – byla to vlastně taková zkouška, jestli by nějaká alternativa ke Květinové slavnosti vůbec pro naše členy byla přijatelná a smysluplná. Výsledkem bylo nadšení a slavnost jsme několik let opakovali. Kamínky se ale až příliš hromadily, a tak vyvstala myšlenka, co s tím dál, zdali by bylo možné dát našemu sdílení ještě jinou podobu. Slavnost žehnání vodám na to pak přirozeně navázala,“ pokračuje reverend.

I pražští unitáři si vytvořili při ceremonii své vlastní specifické rituály, stejně jako jinde ve svě-

tě. Jedním z hezkých aktů slavnosti je promítání fotografií vod z jejich místa původu. „Vzniká tím krásná meditace propojující smyslové vnímání, jindy se soustředíme více na nějaké téma, které souvisí s naší sbírkou vod, konkrétním místem, které je vodou zpřítomněno, anebo jedincem, který tu vodu dodal, anebo volíme nějak jinak, podle potřeby, okolností a souvislostí, podobu shromáždění. Velmi důležitá je role dětí, které mají tradičně za úkol asistovat při sběru vod během shromáždění.“

Připomínání důležitosti a síly elementu vody u žehnání vodám hraje prim. „Vody je čím dál méně a její nedostatek je zjevný, byť v určitých situacích jí může být katastrofální přebytek, jako třeba při krizových povodních. A tak pracovat s vodou je přinejmenším připomínkou jejího významu,“ uzavírá Petr Samojský.

Děti asistují při Slavnosti žehnání vodám Pražské obce unitářů. (Fotografie na této straně jsou z archivu P. Samojského.)

Každoroční obřadné doplňování sbírky vod při slavnosti v pražské obci.

Kruhy na vodě aneb Dominový efekt kanadských unitářů

Kateřina Štěpánková

„Být oblázkem, jenž na hladině jezírka vytvoří vlny, které zapříčiní změnu.“

(Tim Cook)

Kanadští unitáři vytvořili kampaň na podporu vody, která nese název Dominový efekt (The Ripple Effect). Akce, jež má trvat celé dva roky, byla zahájena v lednu roku 2019 a skončí až v prosinci 2020. Nyní je zhruba za svou polovinou. Jejím hlavním účelem je upozornit nejen na současnou problematiku nedostatku vody, ale i na její znečišťování. Není zaměřena na konkrétní problém, smyslem kampaně je oslovit unitáře z celého světa a podnítit je k tomu, aby se bývali nejožehavějšími problémy týkajícími se vody, která se nachází v jejich okolí i mimo něj.

Kanadští unitáři protestují proti frakování, těžbě zemního plynu z velké hloubky pomocí vstříkávání směsi vody a chemikálie pod tlakem. Dochází pak ke kontaminaci vody ve velkém. (Foto převzato z webu Canadian Unitarian Council.)

Erin Horvathová, vedoucí oddělení sociální spravedlnosti CUC (Kanadské rady unitářů), vysvětluje, že kanadští unitáři dlouho přemýšleli nad tím, na jakou environmentální problematiku by se měli konkrétně zaměřit. Zda na klimatické změny, privatizaci vodních zdrojů (prameny podzemních vod jsou často v rukách soukromých vlastníků, kteří je používají pro komerční účely), na vedení plynovodů a ropovodů nebo na tzv. frakování neboli hydraulické štěpení (kontroverzní způsob těžby zemního plynu či ropy z hlubokých vrstev Země za po-

moci směsi chemikálií, jejímž hlavním rizikem je kontaminace zdrojů pitné vody tím způsobem, že již nejdou vyčistit ani pomocí čističky vod). V úvahu také připadaly oceány znečištěné plasty nebo například zlepšování mezilidských vztahů mezi původním obyvatelstvem a nynějším moderním světem. „Nakonec jsme se rozhodli zaměřit se pouze na vodu jako takovou, protože je protkaná všemi těmito problémy. Voda je živoucí krví planety Země. Potřebujeme posunout naše hodnoty a budoucí perspektivu. Svým chováním bychom měli vodu chránit

Frakování. (Foto převzato z: commons.wikimedia.org.)

a musíme zajistit, aby všichni měli přístup k pitné vodě. Pokud to zvládneme, dopad bude dalekosáhlý. Vznikne dominový efekt, který ovlivní všechny ekologické problémy," vysvětluje Erin Horvathová.

DOMINOVÝ EFEKT

Hlavní myšlenkou kampaně je, aby se zapojilo co nejvíce unitářů (a nejen jich) z celého světa a začali se zajímat o problematiku vody ve svém okolí. Ve videu na webových stránkách Kanadské rady unitářů Erin Horvathová radí, aby dobrovolníci nejlépe založili menší skupinu, i dva se počítají, a následně je kontaktovali. Kanadská rada unitářů jim může být nápomocna například při uspořádání úvodní akce, poskytne dokumentární filmy a další potřebné materiály, které mohou posloužit v začátku aktivity. Také dobrovolníky propojí s dalšími unitáři a odborníky, kteří se zabývají podobným tématem a mají již konkrétní informace o problematice. Mohou se navzájem inspirovat, sdílet společné

myšlenky, nejčastější překážky či případné řešení a posunout se s daným problémem o kus dál. Na podporu projektu vznikla i facebooková skupina The Ripple Effect (Dominový efekt), kde mohou unitáři z celého světa sdílet své zkušenosti a navzájem se v činnosti podporovat. Erin také vyzývá k natáčení krátkých videí, která budou později zveřejněna a vznikne z nich krátký dokumentární film. Kanadští unitáři věří, že právě těmito činnostmi, propojením a spoluprací vznikne dominový efekt, který změní celý svět.

VĚTŠINA VLÁD STAVÍ EKONOMICKÝ RŮST NAD ŽIVOTNÍ POTŘEBY LIDSTVA A PLANETY

Pokud zájemci o zapojení se do kampaně neví, na čem by mohli ve svém okolí pracovat, Erin Horvathová navrhuje připojit se k některé z organizací, které CUC doporučuje. Jednou z nich je organizace Blue Communities (Modré komunity), která se zabývá především omezováním byznysu s plastovými lahvemi, dále upozorňuje

Ropovod a plynovod vedoucí napříč Aljaškou. (Foto převzato z: commons.wikimedia.org.)

Bolívijské amazonské pralesy. (Foto převzato z: commons.wikimedia.org.)

Díky Alianci Pachamama, která zachraňuje deštné pralesy, se mimo jiné daří navracet část pralesů zpět do rukou Ačuárů. (Foto převzato z: commons.wikimedia.org.)

na to, že by vodní zdroje neměly být v rukách soukromých vlastníků, a také zdůrazňuje, že vodní prameny jsou čím dál častěji znečišťovány průmyslem. Organizace spadá pod tzv. Radu Kanadánů (The Council of Canadians), která podporuje pozitivní sociální změny ve společnosti. Podněcuje občany k aktivismu na poli důležitých hodnot a politiky k odpovědnosti za své činy. Rada Kanadánů zdůrazňuje, že lidé jsou jediný druh na planetě Zemi, který dokáže výrazně změnit biosféru. To by nás podle ní mělo inspirovat k pokoře, a nikoliv k aroganci, k ochraně, nikoliv k vykořisťování, a k sociální solidaritě namísto konkurence. Rada Kanadánů také upozorňuje na to, že většina vlád staví ekonomický růst nad životní potřeby lidstva a planety.

Jedním z aktuálních případů, který organizace Blue Communities řeší, je spor se společností Nestlé. Jih zemí Ontario a Britská Kolumbie čelí v posledních letech velkému suchu. I přesto zde společnost Nestlé, jedna z největších korporací obchodujících s balenou vodou, odčerpává biliony litrů podzemních vod. Místní obyvatelé se obávají, že v brzké budoucnosti nebudou mít dostatek vody pro své vlastní potřeby, protože množství podzemní vody je omezené. Organizace zdůrazňuje, že přístup k pitné vodě je základním lidským právem a voda by neměla sloužit jako zdroj zisku. V Ontariu jsou velmi tolerantní pravidla ohledně od-

čerpávání podzemních vod pro komerční účely a velké společnosti toho využívají. Nestlé chce nyní znovu zažádat o povolení čerpat vodu dalších deset let, a navíc jí chce i přes protesty občanů a lokálních politiků stáčet ještě více.

ZELENÁ SVATYNĚ IOWSKÝCH UNITÁŘŮ – HRA ZAČÍNÁ!

lowští unitáři si vybrali spolupráci s Aliancí Pachamama, která se zabývá ochranou ekvádorských a peruánských pralesů. Organizace vznikla díky Ačuárům, indiánům žijícím mimo civilizaci, v deštném pralesu, na území Peru a Ekvádoru. Ropné společnosti jim těžbou ničily a ničí jejich domov, prales, proto se kvůli jeho záchraně rozhodli spojit s moderním světem. Napomohla k tomu i domorodá pověst, podle které se musí orel, představitel myslí a intelektu, spojit s kondorem, zastupujícím moudrost a srdce, aby mohli zajistit pokračování existence lidstva. Díky tomu byla založena Aliance Pachamama, která zachraňuje deštné pralesy. Mimo jiné se snaží získávat pozemky pralesa zpět a navrací je do rukou Ačuárů, kteří nyní slouží jako jejich správci. V dnešní době Aliance vytvořila i rozsáhlou vzdělávací síť, díky které svět informuje o tom, co se v deštných pralesích děje, o zájmech těžebních společností, politické situaci a podobně.

Dobrovolníci uklízejí Svobodný ostrov. (Foto převzato z: commons.wikimedia.org.)

Kristin Wildenseeová, která spolupracuje s Aliancí Pachamama, oslovila unitáře z Iowa City, kteří jsou součástí pracovní skupiny Zelená svatyně, zda by za jejich podpory mohla uspořádat ve městě seminář o globálním oteplování. Akce byla tak úspěšná, že se musela několikrát zopakovat. Reverendku Diane Dowgiertovou přednáška natolik inspirovala, že na toto téma připravila promluvu s názvem Naše úkoly. „Váš úkol, pokud se ho rozhodnete přijmout, je přispět k záchraně planety Země, aby byla ještě pro člověka obyvatelná. K přijetí tohoto poslání nemusíte mít zvláštní vzdělání ani žádnou superschopnost. Jediné, co potřebujete, je statečné srdce, které snese pohled na to, co se děje se zemským klimatem, a nepodlehne negativním prognózám vědců. Hra ještě neskončila. Naopak. Hra teprve začíná. Přijmout tuto misi znamená, že budete čelit opravdu velkému úkolu, s jakým se lidstvo ještě nikdy nepotýkalo. Možná se ptáte: ‚Kdo, já? Kdo jsem, aby mi bylo nabídnuto takto významné poslání? Mám na to?‘ Ano! Vy všichni máte sílu čelit této krizi hluboko v sobě. Tato schopnost

vyjde na povrch ve chvíli, kdy budete k úkolu záchranu planety Země povoláni. Stačí být jen ochotni říct ano a výzvu přijmout,“ pronesla duchovní ve svém kázání. Semináře a její promluva v mnoha unitářích vyvolaly takový zájem o tuto problematiku, že se v tomto odvětví rozhodli více vzdělávat a nyní již sami mohou informace o Alianci Pachamama a o tom, co se děje v deštných pralesích, šířit dál. Iowaští unitáři společně s kmenem Ačuárů jsou důkazem toho, jak rychle vznikne dominový efekt a že i malá aktivita může zapříčinit zásadní změny.

O celkových výsledcích kampaně The Ripple Effect, statistikách a nejčastějších problémech v jednotlivých zemích vás budeme informovat v dalším článku po skončení celé akce v příštím roce.

Pokud vás toto téma zajímá, víte o konkrétních problémech s vodou ve vašem okolí a rádi byste se do této kampaně zapojili, buďte sami nebo ve skupinách, obraťte se na redakci, kde se dozvíte více informací, nebo se podívejte na webové stránky: cuc.ca/social-justice/the-ripple-effect/.

Voda a tajemství života

Slované vnímali fenomén vody jako metaforu zrození, života a smrti

Zdeněk Ordelt

Zdeněk Ordelt je zakladatel organizace Slovanický kruh, z. s., která se zabývá studiem a aplikací poznatků o slovanské tradici. Výzkumu slovanské kultury se Zdeněk Ordelt věnuje již mnoho let. Informace o domorodých zvycích získal v Evropě i v Americe, více než deset let studoval americký šamanismus kmenů Mayů, Aztéků a Huicholů. V Guatemale vstoupil do komunity mayských kněží, kde se i on stal mayským duchovním Aj'kij. Označuje se za hlavního žrece neboli slovanského kněze. Ceremoniální praxi v této oblasti provozuje již třináct let. Je členem kongresu ECER (Evropského kongresu etnických náboženství) a Slovanského rodového sněmu. V roce 2006 se účastnil, jako evropský zástupce, běhu Hopi, jehož trať vedla ze Sedony v Arizoně do hlavního města Mexika, Mexico City.

Zdeněk Ordelt při rituálu vycházejícím ze slovanské tradice. (Všechny fotografie pocházejí z archivu autora.)

Jestliže budeme hledat základní esenci života, vodu tam jistě můžeme počítat. Je to kapalina, která umožňuje život na Zemi a je obsažena ve všech organismech na planetě. Už naši dávní předkové věděli, že voda umí nejen dávat život, ale že se v ní ukrývá i tajemná síla.

Tato zvláštní schopnost vody byla objevena moderními vědci až nedávno. Spočívá v zatím nevysvětlené vlastnosti vody pamatovat si povahu vibrace, která na ni působí. Při zmrazení vody, která byla v působení určité energie, se krystaly tvarují buď do symetrických a pozitiv-

ních formací – při pozitivním působení –, anebo do asymetrických a negativních formací – při působení negativním. Tuto úžasnou schopnost vody zmapoval zesnulý japonský vědec Masaru Emoto, se kterým jsem se osobně setkal při ukončení posvátného běhu Hopi v Mexico City. Voda je tedy schopna integrovat povahu kvantových polí a uložit je v sobě. Ty pak působí v jakémkoliv jejím skupenství.¹ Další úžasnou vlastností vody je například to, že po nabí-

¹ Masaru Emoto, *Skrytá tajemství vody*, přeložila Martina Regnerová, Praha: Pragma 2013.

Organizace Slovanický kruh se zabývá studiem a aplikací poznatků o slovanské tradici.

vysokým napětím má schopnost téct do nižší polaridy, kde takzvaně hledá vodu, o kterou by se vybila. Dokáže šplhat po stěně sklenice nahoru, a dokonce se zvednout přes její okraj. Tyto pokusy s vodou lze najít na internetu. Naši slovanští předkové využívali schopnosti vody na velice ojedinělé, duchovní úrovni, která úzce souvisí s kvantovou teorií. K tomu se dostaneme v následujících řádcích.

SLOVANSKÉ BOHYNĚ VODY

Voda vyvěrá ze studánek, pramenů a dále se rozrůstá do potoků, řek a nakonec vtéká do moře. U nejstarších kultur, jako je třeba ta indická, je fenomén vody vnímán jako metafora zrození, života a smrti, tedy odchodu duše zpět ke svému stvořiteli. Stejně to vnímali i Slované. Hluboké kořeny jejich spirituality najdeme už ve védských textech, konkrétně v knize *Rgvéda*, která vznikla přibližně v době 1500 let př. n. l. Její obsah je však mnohem starší a sahá až do doby cca 5000 let př. n. l.²

V dnešních dnech, kdy svět čelí hluboké krizi, si často klademe otázky: Co je smyslem života?

Kam bude směřovat vývoj společnosti, která se otrásá v základech? Odpověď je zdá se jednoduchá. Lidé ztratili kontakt s přírodou a žijí v závislosti na technologii a systémech, které přírodu ničí. Lékem na tuto situaci je to, co znali naši dávní předkové, kteří dokázali žít v klidu v přírodě a podle historiků měli velice vyvinutou společenskou strukturu a úctu k životu. Jeden z největších darů přírody, o který velice pečovali, byla právě voda a její zdroje. V jarních dnech, před Velikonocemi, vyvrcholením oslav vítání jara – uctívání bohyně Vesny a božského ochránce Jarovíta –, vycházeli Slované k pramenům a studánkám a prováděli sérii duchovních obřadů věnovaných posvátným silám vody. Tuto posvátnou činnost měly na starost zejména ženy. Jsou považovány podle svého zrození za ochránkyně vody a jsou s ní svázané životní silou. Proto jsou také bohové vody vždy ženského pohlaví. Nejvyšší bohyně vody se jmenuje Lada. Je to bohyně lásky a života. Další bohyní je Dana, která vládne vodnímu živlu jako takovému. Bohyní takzvané mokré země – vody obsažené v zemi – je Mokoš. Rusalka, bohyně dlicí u studánek a pramenů, ochraňuje všemožné bytosti luční a lesní. Ta je současně vládkyní lesních a lučních víl. Slované ji hluboce ctili,

2 Konzultace s indoložkou Nami Mariou Halingtonem a s filozofem a spisovatelem Stanislawem Potrebnským.

Pocta darům země.

a tudíž se nám dochovala i v pohádkách pro děti. Památku na ostatní bohyně církev nemilosrdně vymazala z naší národní slovesnosti a lidových obyčejů. Nepovedlo se jí to však úplně, a tak dnes můžeme znovu naše bohyně vody zavolat zpět. Nuže, je nejvyšší čas, protože studánky a studny vysychají a matka příroda Mokoš se na nás zlobí, jak se to k ní my lidé chováme.³

VODNÍ RITUÁLY JAKO ZDROJ ZDRAVÍ

Ale zpět k našim svátkům. Studánky a prameny se po zimě pravidelně čistily. Tato činnost byla nutná, aby se mohla zrodit jejich léčivá síla. Aby jejich esence byla opečována, Rusalka mohla pramenu žehnat a lidé z něj směli bez nebezpečí nákazy pít. Po vyčištění studánek se nechal sednout kal. Jakmile se tento proces ukončil, byl proveden rituál „otevírání studánek“. Tato ceremonie se u nás zachovala v moravském folkloru, a možná i v dalších. Původně ji vykonávaly ženy a mladá dívka, panna. Ale z důvodu církevních zákazů, aby mohl být vůbec prováděn, musel být obřad transformován pouze na děti. A takto se rituál dochoval dodnes. Tento obřad se vykonával po jarní rovnodennosti. Mladé dívky

přicházely s písní v posvátném tanci (chorovodu, či jiných autentických tancích) k prameni. Zaspívaly mu a požádaly jej, aby dal posvátnou vodu, která požehнала ty, kdo z něj pili. Dívky tuto vodu nabraly a přinášely ji k pití do vsí.⁴

Další speciální rituál, který se praktikoval v různých oblastech, je koupel v prameni nebo studánce či polévání se posvátnou vodou. To mělo (a má dodnes) velice léčivé účinky. Aby byl rituál posvěcen, tak se v den otevírání studánek mohly polévat pouze mladé dívky, které obřad vykonávaly. Později, v době Velikonoc, přicházeli k prameni ostatní lidé, aby také přijali tuto posvátnou, léčivou koupel a ve vodě se omyli. Během obřadu Velikonočního pondělí se pak touto vodou polévala i děvčata a mládenci. A tak se působení léčivé vody hravou a oslavnou formou dostalo až do místa, kde všichni bydleli.

Takový obřad můžete podle svého citu udělat také. U své studánky či pramene, který máte u domu. Když přinesete vodní bohyni dary a o studánku se budete starat, jistě vás obdaruje léčivou vodou a zdravím, které dokáže dát. Zdraví bylo pro naše předky důležité. Léčení nemocí je doménou studánek. Dodnes se dochovalo veliké množství zdrojů uvádě-

3 Peter Weleslaw Kuzmišín, *Bohové starých Slovanů*, Bratislava: Eugenika 2016.

Osobní konzultace u profesorky Haliny Łozko z Ukrajiny.

4 Konzultace s Mgr. Marií Fričovou, Ph.D.

Při obřadu.

jících, jak nemoci vodou léčit a jaké studánky a prameny tuto léčivou vodu mají. Karlovy Vary, Františkovy Lázně a další místa o tom svědčí. O zázračných uzdraveních se dočteme v lokálních kronikách a lidové slovesnosti.

Do studánek se také schovávaly královské poklady a z hladiny vody se dalo například věš-

tit, jestli se dívka vdá nebo co nás v nejbližší budoucnosti čeká. Opět díky řádění církevní inkvizice byly tyto moudrosti ztraceny a mnoho nevinných žen a mužů pracujících s lidovými obyčejí bylo za živa upáleno, což je skutečně strašné. Dodnes stále čekáme, zda se církev za tyto hrůzy českému lidu alespoň omluví.

Společný tanec.

Svatební obřad.

Nicméně není vše ztraceno. Stará moudrost se tu a tam zachovala. Například v dílech Josefa Růžičky (*Slovanská mythologie*) a Čeňka Zíbrta (*Veselé chvíle v životě lidu českého*) můžeme najít historické prameny. V knize Dagmar Dobšovičové Pintířové (*Žitkovské bohyně, lidová magie na Moravských Kopanicích*) pak nalezneme informace o použití vody v našich rituálech. A v díle Vlastimila Hely (*Tajemství bohyní na Žitkově*) se dozvíme další zajímavosti z folkloru Bílých Karpat. Žitkovské bohyně používaly k věštění tajemnou „vodu čítanou“, která byla získávána samozřejmě ze studánek, za speciálních konstelací měsíce a v určitých částech roku. Tato voda se také pila, a tak nemoci mohla i léčit.

OSLAVA LETNÍHO SLUNOVRATU OBŘADEM KUPALO

Největší koupání v posvátné vodě ve formě řek a jezer, které naši předkové hluboce uctívali, stejně jako živé bytosti, bylo při obřadu Kupalo, Koupadla neboli oslava letního slunovratu. V posvátné koupeli páry vstupovaly do vody, aby se nechaly požeňnat posvátnou silou bohyně Lady, slunečního boha Svaroga a vodních bytostí a přijaly tak živou, plodivou sílu. Během tohoto svátku naši předkové vykonávali i milostné rituály. Páry se milovaly v přírodě, aby jim živá síla přírody požeňkala a hojností

a plodností obdařila celou jejich rodinu. Léčivá voda byla v tento svátek sbírána hlavně v noci svatojánské, což není nic jiného než pokračování obřadů Kupalo.⁵

Problémy s deštěm pak Slované řešili speciálním obřadem u řeky. U nás se takový obřad odehrával u Perunova dubu, který stál po pravé straně Karlova mostu směrem na Vyšehrad na břehu Malé Strany. Po vhození bylin a chleba do vody Perun poslal dešť a úroda pro celou komunitu byla ochráněna.

SLOVANÉ, MISTŘI VE VĚŠTĚNÍ

Voda jako věštecké médium sloužila už za dob ještě živé kultury našich slovanských předků. Věštilo se z vody v prohlubních kamenů. Toto věštění se udrželo i za dob křesťanství v podobě lití olova a pouštění lodiček po vodě, což jsou vlastně věštecké obřady zaměřené na rodinnou a osobní, milostnou oblast. Zimní slunovrat je další den, kdy mají prameny léčivou sílu, a tak byla voda nabírána a určena k pití i věštění. Zmíněné žitkovské bohyně lily do vody včelí vosk, o Vánocích se nově zavedlo lití olova. Slované (obzvláště ženy) byli mistry věš-

⁵ Halina Łozko, *Kolo Swarože*, Kijów: Ukrajinskýj pysmennyk 2004.

Josef Růžička, *Slovanská mythologie: pro lid československý*, 2. vydání, Praha: Alois Wiesner, Melantrich 1924. Výzkum Zdeňka Ordelta v Litvě.

Voda z pramene nebo studánky může mít léčivou moc.

tění, a tak byl náš národ v tomto umění znám v širém světě. Do věštíren a obřadních chrámů našich slovanských předků, od Arkony na Rujáně v Pobaltí, Radegastovy svatyně u nás, až po svatyně Slovanů na Balkáně, se sjížděli králové i z jiných kultur, aby si nechali věštít, co je čeká v dalším období a na co se připravit.⁶

SYMBOLIKA VODY V UMĚNÍ

Je krásné a inspirativní, jaký vztah k vodě, studánkám, jezerům, řekám i mořím je svázán s naší slovanskou kulturou. Bohatost našich pohádek, lidové slovesnosti, je jedna z největších na světě. Kouzelné víly, žáby u pramenů, vodníci v díle Josefa Lady, dílo Bedřicha Smetany *Má vlast*, kde najdeme symfonickou báseň *Vltavu*, malby Alfonse Muchy – to vše jsou národní poklady, které vytváří a předávají hloubku

a hodnotu našeho česko-moravsko-slezského ducha. Drazí čtenáři, kde se můžete dostat k důležitým informacím o vodě? Hledejte ve folkloru a ve vašich lokálních zdrojích. Naše organizace Slovanský kruh se již pět let stará o revitalizaci našich posvátných obřadů. A těšíme se také hojností informací, které rádi sdílíme. Nechte se inspirovat duchem našich tradic, přírodou a silou posvátné vody, která je ochránkyní naší české země. Kež v tomto období síla posvátné vody a ohnivé síly jara probudí dostatek energie pro všechny, abychom v klidu a míru prošli zkouškami, jež nám Morana, kterou snad s koncem karantény a po zimě definitivně odevzdáme řece času, připravila. Vše bude dobré, cesta vede zpět k našim srdcím, rodinám, domovům, matce přírodě a blankytným nebesům.⁷

6 Josef Růžička, *Slovanská mythologie: pro lid československý*, 2. vydání, Praha: Alois Wiesner, Melantrich 1924. Konzultace s historikem Mgr. Janem Kročou.

7 Konzultace všech slovanských obřadů s etnologem Mgr. Jiřím Mačudou, Ph.D.

Zprávy z unitářské knihovny v Praze (II)

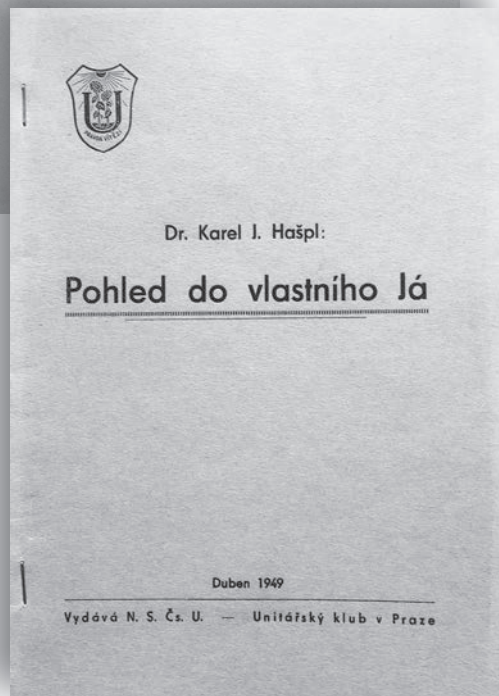
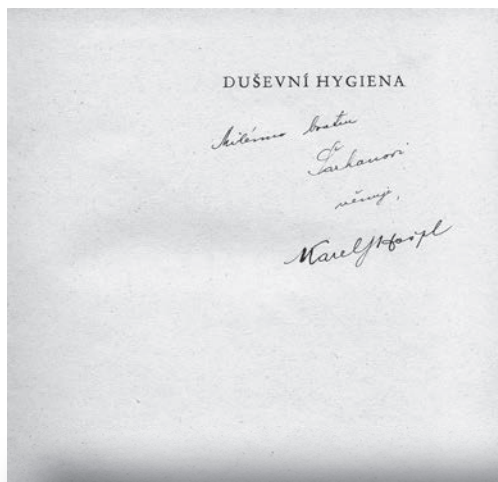
Bohdan Chlíbec

Mezi pozoruhodné exempláře knihovny NSČU patří i publikace spoluzakladatele českého unitářství dr. Karla J. Hašpla (1904–1964); zde čtenáře upozorníme alespoň na dva z nich. První výtisk autor věnoval Jaroslavu Šarhanovi, vedoucímu hospodářského odboru NSČSU: *Duševní hygiena. Návod k přeměně osobnosti* (vlastním nákladem, Praha 1936, sign. I C 898; viz obr. 1); druhý je dnes již těžko dostupný cyklostyl, který vydal Unitářský klub v Praze roku 1949: *Pohled do vlastního Já* (sign. I C 653; viz obr. 2).

Závěr *Duševní hygieny* a úvodní text *Pohledu do vlastního Já* pojí rysy jakési až lyrické exaltace:

„Člověk byl povolán k velkému úkolu na této zemi; dosud byl jen dítětem. Nyní se teprve seznamuje s nástroji, které dostal. Čím dříve a čím více jich pozná a naučí se jimi zacházeti, tím dříve vystoupí na místo spolutvůrce s Nejvyšším, které je narýsováno v základních plánech lidského ducha.“ (*Duševní hygiena*, s. 207)

„Nejen pouť po zemi; ale od hvězdy k hvězdě, dálavami kosmickými je vyznačena cesta člověka. Z výběru nejlepších prvků země vytvořeno bylo jeho tělo, aby bylo resonanční deskou hmotného světa. Kosmickými paprsky je prozářeno, aby byla podnícena duše člověka k nejmělejšímu rozletům. V nitru člověka září světlo Nejvyšší, jiskra z božích ohňů...“ (*Pohled do vlastního Já*, *Meditace*, s. 1)

Nahoře dedikace autora na patitulu: „Milému bratru Šarhanovi věnuje Karel J. Hašpl“.
Dole obálka skromného sešitku z roku 1949.

Rozhovor se Zdeňkem Koutem

Zdeněk Kout, zástupce místní skupiny Husa Liberecké obce unitářů. (Foto Ondřej Svatoš.)

Jakým způsobem jste se dozvěděl o Unitarii? Kdo vás do ní přivedl?

Díky své babičce jsem měl matné povědomí o unitářství paní Charlotty G. Masarykové. Ale zásadní vliv na mne mělo náhodné setkání se slečnou, která se přidala k rozhovoru na téma zaměstnávání handicapovaných. Představila se jako Sofia Pavala. Hned na druhý den jsme si domluvili schůzku. A tak začala naše cesta, poznávání a spolupráce.

Formovalo vás duchovně prostředí, ve kterém jste vyrostl? Nebo jste na duchovní cestu přešel sám až v dospělosti? A co pro vás znamená víra?

Así ano, prostředí mne formovalo, rodiče mne nechali pokřtít. Po letech jsem si uvědomil, že úžasnou oporu, jistotu a lásku čerpáme v rodině. Vždy záleží na lidech a v to věřím. Najít ty správné lidi nás posiluje a přináší nám uspokojení.

Jaké principy jsou vám z unitářství nejbližší? Proč jste se rozhodl právě pro Unitarii?

Nejdůležitější je pro mne rovnost pro každé-

ho, svoboda a právo každého jedince. Možnost pomáhat s podporou lidí stejného ražení.

Vedete místní skupinu, která spadá pod Libereckou obec unitářů...

Snažím se zajišťovat chod a program na Huse. Spolu s Jitkou Stejskalovou a dalšími unitáři se nám daří pomáhat, těšit a podporovat řadu lidí z okolí.

Vystudoval jste odborné učiliště, obor tiskař, založil jste vlastní firmu na výrobu reklamních a jiných předmětů, kde jste jako své kolegy zaměstnal lidi s různým stupněm postižení. Později jste dokonce založil chráněnou dílnu. Kdy u vás vznikl tento druh sociálního cítění? A jak je to podle vás v současné době s problematikou zaměstnávání handicapovaných konkrétně na Liberecku?

Ve městě, jako je Liberec, se uplatní mnoho handicapovaných v montážních dílnách nebo neziskových organizacích. Město má velkou nabídku prostor a podobně. Oproti tomu na vesnici takových příležitostí a prostor mnoho není. Moje firma vždy vyhovovala jak programem,

Zdeněk s Petrem, jedním ze zaměstnanců chráněné dílny, kterou Zdeněk provozuje.

(Pokud není uvedeno jinak, fotografie pocházejí z archivu Z. Kouta.)

tak i náročností lidem s postižením – práce vsedě, výroba drobných předmětů a nenáročná manipulace. Znal jsem několik lidí, kteří se nemohli vrátit k původnímu zaměstnání, a tím začala cesta, po které jdeme dnes.

Mimo jiné jste na Huse spoluzakládal mateřské centrum a podíleli se například na potravinové pomoci.

Mateřské centrum a zoo koutek na Huse je naše radost. Pořádáme pravidelné tvořivé dílničky, bazárky, snažíme se do dětské tvorby zařazovat čtyři roční období, pracujeme s tradicemi. Na plánovaných akcích spolupracujeme s MŠ v Paceřicích a Jenišovicích. Potravinovou pomocí pomáháme potřebným, které vyhledáváme přes známé, sousedy a úřady.

Vidíte pozitivní výsledky těchto sociálních aktivit? Můžete prosím uvést konkrétní příklad?

Bez výsledků se tato práce nedá dělat. Za podpory sdružení Kašpar v Liberci se nám například daří zajišťovat matkám po mateřské dovolené práci v naší chráněné dílně. Spolupracujeme s družstvem TEXman, sociálním podnikem, kde našli práci další potřební. Mimo jiné také pomáháme lidem v nouzi vyřizovat problémy, na které sami nestačí.

Jaký další zajímavý projekt jste na Huse uskutečnili v roce 2019?

Náš velký projekt v roce 2019 vznikl z potřeby rozšířit prostory v Husičce o novou místnost, kde najdeme větší klid na činnosti, které si to vyžadují. Místo se nabízelo souběžně se zdí ma-

Dětské dílničky v Huse.

teřského centra, pod prodlouženou střechou podepřenou jen kůly. Tam se skladovalo vše, co již nikdo nepotřeboval. Manželé Stejskalovi, Jitka a Milan, svolili k přestavbě. Na tento projekt se nám podařilo získat grant 35 000 Kč. Do přestavby jsme se pustili svépomocí. Zednické a stavební práce prováděli pánové Stanislav, kterému je šedesát sedm let, a Vlastimil, kterému je sedmdesát let. Milan dále zajišťoval elektroinstalace, Jitka například vymalovala a společně se Zuzkou, Štěpánou a Pepou vše uklidili. Nakonec jsme slavnostně otevřeli a přivítali milé hosty.

O jaké aktivity je na Huse největší zájem? Jde spíše o promluvy, nebo o jiné aktivity? Proměňuje se to časem? A má zájem spíše stoupající tendenci?

Největší zájem je jednoznačně o setkávání. Pokud se lidé mají rádi, tvoří společenství a hovoří spolu, jsou na rozmluvu nastavení. To bylo

a je na vesnici stále dané. Lidé se znají, vědí o sobě, ale ne každý se rád druží. Skoro každý má práci až do večera a čas Unitarii věnuje porůznu. Ano, zájem stoupá s důvěrou, která se získává velmi těžko. Nenabízíme kina, divadla, zájezdy, ale spolupráci, pochopení, pomoc a přátelství.

Jaké projekty chystáte v tomto roce a na co se nejvíce těšíte vy osobně?

V projektech budeme pokračovat, jen co si odpočineme. Rádi navážeme na tradici velikonocních trhů na zámku Sychrov apod. Ale cílem nových projektů bude pomoc lidem v širším rozměru. Těšíme se na jaro, až budeme více venku, jsme v krásném místě, které plánujeme chránit. Například u příležitosti otevření Husičky jsme zasadili vzácný strom, Sychrovský ořešák, který plodí červená jádra. Ke každému výročí otevření zasadíme vždy další strom. Tím omladíme a doplníme starý sad.

Zdeněk s rodinou při masopustu.

Práci pro Unitarii děláte ve svém volném čase. Zbývá vám ještě prostor i na vaše záliby? A jaké to jsou?

Rozhodně je to velká rodina, která čítá přibližně dvacet pět členů. Osm vnoučat mluví za vše. Děti, pes, v létě chata, a pak to hlavní – manželka Sáša, bez které bych nenašel sílu a chuť pokračovat.

Do medailonku na webových stránkách jste uvedl, cituji: „Unitářství je součástí mého

života, dnes i zítra. Znamená pro mě lásku, pohodu, porozumění, pomoc, disciplínu i povinnost.“ Kolik let jste již unitářem? A co vám unitářství v životě dalo?

Registrovaným unitářem jsem asi pět let, nevím jistě, letí to. A co mi dalo? Poznání nových lidí, a také dobra i zla. A zejména mít možnost svobodně se zeptat každého, proč je unitářem, v tom je dnešní doba krásná.

Rozhovor vedla Kateřina Štěpánková.

Rozhovor s Janou Raškovou

Jana Rašková, neordinovaná duchovní teplické obce. (Foto Ondřej Svatoš.)

Jste neordinovanou duchovní teplických unitářů. Jak jste se o unitářství dozvěděla? A kdy jste se rozhodla být duchovní?

O Unitarii jsem se dozvěděla „náhodou“. Pracovala jsem v mateřské školce se zaměřením na metodu paní Montessori. Součástí prostoru alternativní školky byla i kreativní kavárna, kde měli tehdy koncem roku 2016 teplotičtí unitáři své valné shromáždění. Osobně mě pozvali na duchovní přednášku *O svobodě*, která se konala po jeho skončení. Svoboda je v mém světě hlavní prioritou. Proto není divu, že jsem pozvání využila, a navíc začala s unitářskými názory sympatizovat. Ihned po Novém roce se rozjžděl projekt Unitářská akademie, který mi pomohl otevřít obzory. Teprve tam jsem poznávala principy, které se mnou vnitřně ladily. Impuls pro možnost stát se duchovní vyplynul někde v mém nitru. Možnost propojit lidi dobré vůle, obrátit je na víru v nejvyšší moudrost, podněcovat osobní zrání a vědomé Bytí, to je něco, co mě baví, zajímá a samotnou inspiruje.

Pocházíte z věřící či duchovně smýšlející rodiny?

Nepocházím. Moji rodiče jsou celý život komunisty a ateisty, přesto pro mě byli a zůstávají duchovní inspirací. Tatínek má smysl pro humor a vedl mě k lásce k přírodě, maminka zase přes fyzická a relaxační cvičení posílala moje vnímání a citění, které se postupně s věkem a díky moudrým „učitelům“ formovalo a kultivovalo.

Co vás na profesi duchovní nejvíce naplňuje a těší? Jaké máte v této oblasti plány do budoucna?

Těším se na možnost propojení se s lidmi při svatbách, uvítání dítěte či smutečních obřadech. Mým neskromným cílem je připravit pro člověka jedinečný rituál ušitý na míru, kde by se něco běžného či fádniho mohlo proměnit v nezapomenutelný duchovní zážitek. Toho samého se však dá dosáhnout i v osobním životě jednotlivce v každodenním postoji, nebo v menším počtu lidí, například při pravidelných

Při společně připravované večeři na výukovém soustředění Unitářské akademie v Kuksu. (Foto KLK.)

shromážděních v náboženské obci, či v obyčejném rozhovoru třeba s kolegou v práci.

Jaké konkrétní unitářské či jiné osobnosti vás nejvíce inspirují a v čem?

Miluji život a lidi v něm. Unitáře, neunitáře – všechny. Vidím jejich klady i zápory, ale nesoudím je. Více jsem o tom napsala ve své práci *Zrcadla* (viz časopis *Tvůrčí život*) v rámci vlastního projektu pro Unitářskou akademii. Kým jsem, abych rozhodovala o tom, kdo nebo co se mi má líbit či naopak, když už to zde stejně existuje? Když se svým vývojem postupně dostaneme za limity myslí, nebojíme se být sami sebou, hledáme sebe sama. Projevujeme zdravé sebevědomí. Chybujeme, učíme se. Věřím, že jsme tu pro svět, a ne svět pro nás. A to nezáleží ani na profesi, ani na naší sociální úrovni a ani na sympatiích. Proto záměrně neuvádím nikoho konkrétně. Každý může být svým vlastním ideálem, toto jediné máme ve svých rukách. Naštěstí jsou i mezi současníky osobnosti, které vědí, co činí a co z nich

vyzařuje. Umějí naslouchat a nechají se vést svojí intuicí, a ne pouze rozumem a vlastním prospěchem. Jsou bdělí. Někde hluboko v nich je jiskra světla a smysl pro pravdu, kus Božství. Má Bůh mikrovlnku nebo titul? Podle mě jsou ateismus i jiné nepravdivé výklady víry pouhou výmluvou a zástěrkou pro neochotu naslouchat Pravdám skutečným. Duchaplnost je pro mě autoritou. K tomuto hledání nás dříve či později pohání vrozený „duchovní pud“ uvnitř nás. K této myšlence mě dovedl inspirátor, muzikant a psychoterapeut s letitou praxí a znalostí C. G. Junga, Pjér la Šéz (vlastním jménem Petr Knotek). Doporučuji jeho přednášky na kanále YouTube!

Jste také fyzioterapeutka – léčitelka. Můžete mi prosím přiblížit, co to přesně znamená? Jaká je konkrétní náplň vaší práce?

Denně se ve své profesi setkávám s nejrůznějšími lidmi, nejrůznějších kultur a diagnóz. Více méně mají však všichni stejný problém, odpojení těla a ducha. Kromě fyzických cvičení,

různých forem doteků a odblokování, vedu se svými klienty otevřený dialog, kde se pokoušíme toto spojení znovu navázat nebo alespoň zvědomit jeho nezbytnost. A to například otázkami typu: „Co vám chce vaše nemoc říci?“, „Co vy můžete udělat pro svoje vyléčení?“, „Kdo nese zodpovědnost za vaše zdraví?“, „Jaké je vaše předurčení, poslání tady na Zemi?“, „Kdo řídí vaše kroky?“.

Podle vašich slov vám Unitaria pomohla být aktivnější v sociálních a ekologických aktivitách. S jakými konkrétními ekologickými a sociálními problémy se Teplice a jejich okolí potýká? Pořádáte v Unitarii na tato témata podpůrné programy?

Zde již nejde pouze o konkrétní lokalitu, ale prakticky celý svět trpící díky lidským vymoženostem, bez kterých jsme se ještě před pár desítkami let docela dobře obešli. Zůstávají po nich smog, výkyvy počasí a odpad znečišťující přírodu. Všichni jsme zodpovědní. Stejně bezohledně jako k planetě přistupujeme i k menšinám. S přístupem, že co a koho neznám, raději ze svého života vytěsním, využiji nebo zmanipuluji, to daleko nedotáhneme. Unitáře nenechávají otázky lidského zacházení s živými i neživými hodnotami chladnými. Obec unitářů Teplice pořádá každoročně vzdělávací programy, které vedou k informovanosti občanů všech věkových kategorií a sociálních vrstev, o propojení každého z nás se stavem „tam venku“. Vedení NSČU podporuje výměny duchovních a dobrovolné návštěvy v ostatních obcích, kde dochází k navazování spolupráce a možnosti táhnout za jeden provaz. Zachovat odkaz budoucím generacím. Možná to vypadá banálně, ale pouhé vyzařování potřeby míru, svobody a zdravého selského uvažování vede k novým osobním návykům. Používání smyslů jako je vnitřní hlas, třetí oko nebo tzv. šestý smysl. I když v ně nevěřím, jsou tu. Něco jako neoblíbený kandidát při volbách. Například schopnost naslouchat hlasu svědomí. „Chca nechca“ je tu!

Ordinovaným duchovním v OUT je Vlastík Krejčí. Je pro vás ve své práci inspirací? Co jste se od něj naučila? A případně v čem inspirujete vy jeho?

Při vedení duchovního shromáždění, Unitářská akademie v Nečtinách. (Foto KLK.)

S Vlastíkem jsme jako jin a jang. Tento nesporný protiklad a zároveň neoddelitelnost mohou být zajímavé zejména pro naše členy. Učím se od něj neustále, má obrovský rozhled a znalosti v oblasti pedagogiky, hudby, technologií, historie, religionistiky, psychologie i filozofie. Jeho projev je zároveň civilní, nedává to na odiv, ale umí zaujmout. Pro mne je ideálním vzorem duchovního. Určitě jsem pro něj osobou, které nechybí vnitřní klid a která ho poněkud uzemňuje. Sama za sebe: budu ve srovnání s ním jistě optimističtější, praktičtější a intuitivnější, v kontrastu k jeho osobní moudrosti a vedení. To pak společně promítáme a hlouběji zasazujeme do reality nejen svých osobních životů, ale hlavně do naší obce.

V Teplicích se lidé obecně potýkají s úplně jinými problémy než například v Praze. O jaké programy je v OUT největší zájem? Proč lidé teplickou Unitarii navštěvují? A přibývají noví členové?

V tomto ohledu se mohu pochlubit novým programem vzniklým právě při „brainstormingu“ s Vlastíkem Krejčím a ostatními stávajícími

členy OUT. Jde o tzv. Nedělní čaje, kterým předchází nácvik meditace a kde se poté propojujeme na hlubších úrovních vnímání. To slouží k poznání sama sebe a hledání smyslu vlastní užitečnosti. Vyšší dívčí, že? Můj osobní názor je, že jsme museli trochu povyrůst, poučit se z chyb členské základny v minulosti. A ano, přineslo to ovoce. Máme dva nové členy, kteří mají již několik měsíců pravidelnou docházku na shromáždění. Jejich vlastní příběhy, nápady, zkušenosti, radost a moudrost jsou inspirací nám ostatním. Příští rozhovor by mohl být i s nimi.

Kromě pravidelných setkání organizujete další akce a projekty. V minulém roce například projekt Rovné příležitosti. Soubor několika komorních koncertů s dobrovolným vstupným, aby si je mohly dovolit i sociálně slabší a ohrožené skupiny. Můžete mi tento projekt popsat?

O tento projekt je v našich zeměpisných šířkách obrovský zájem, a to jak z řad návštěvníků, tak i z řad interpretů. Jak známo, Teplice disponují hudební konzervatoří, tudíž i muzikanty, kteří si chtějí zahrát a představit se veřejnosti. Projekt vznikl, jak již bylo vámi výše zmíněno, pro podporu sociálně slabších spoluobčanů, kteří si nemohou dovolit drahý lístek na koncert. Ohlasem a podporou pro další podobné počiny jsou rozzářené tváře, podupávání si do rytmu, aplausy ve stoje a focení se s umělci. Harmonická hudba nás přeče všechny povznáší, bez rozdílu rasy či řeči, spojuje lidi, uvolňuje emoce a hovoří jazykem duše.

Dalším projektem, který jste vytvořili, je Naše zdraví, naše odpovědnost. Jaký byl jeho cíl a co vás k němu inspirovalo?

V tomto případě nás inspirovalo ono již výše zmíněné propojení a rovnováha mezi tělem a duchem, o které je v současnosti enormní zájem. Zvláště u těch, kterým jejich onemocnění či úraz zasáhne do života tak, že něco ztratí. Pohodlí, svůj pocit důležitosti, někteří i práci či své blízké, byť jen krátkodobě při pobytu v nemocnici či v lázních. Tentokrát jsme cílili na klienty a zaměstnance lázní. V uplynulém roce proběhl pod záštitou OUT a za podpory grantu NSČU cyklus přednášek v Lázeňském

domě Beethoven v Teplicích. Společnou linkou šesti specifických témat bylo rozšířit povědomí lidí o duchovním rozměru života, možnost vdechnout současnému lázeňství ducha, rozpoutat debatu, vidět za „odoperovanou kyčlí“ člověka a za „uzlíčkem nervů“ zlomenou lidskou bytost. Hlavní inspirací byla jistě má vlastní duchovenská praxe. Sešlo se dost zájemců a myslím, že je že je více než důležité v tomto konání vytrvat.

Jaké akce chystáte ve vaší obci v letošním roce? A na jaký konkrétní projekt se vy osobně nejvíce těšíte?

V letošním roce budou v naší obci historicky poprvé probíhat shromáždění i přes letní prázdniny, karanténa nás na chvíli od sebe oddělila a máme co dohánět ve stmelování kolektivu a v osobním růstu. U nás se shromáždění konají vždy ve středu odpoledne, tudíž o víkendech „dovolíme“ našemu duchovnímu provozovat přes léto tolik oblíbené svatební obřady. Další novinkou bude nápad OŠS (Obce širšího společenství) zorganizovat v červenci několikadenní dětský tábor rozšířený mj. o praktikované unitářské principy. Teplická obec unitářů se podílí svou účastí na jeho přípravě a průběhu. Již na jaře proběhne tradiční akce sbírání odpadků v okolí Teplic. Chcete se zapojit?

Již máte za sebou několik podobných akcí, nespočet přednášek a kulturních programů. Vidíte pozitivní zpětnou vazbu? Dává vám to sílu v tomto směru pokračovat dál?

Jistě. Práce je vždy a všude dost pro všechny, kdo se nebojí přiložit ruku k dílu. Nejraději dostávám pravdivou zpětnou vazbu, nikoli tedy pouze pozitivní. Naopak, ta negativní přináší zlepšení, motivaci i inspiraci. Není se čeho bát. Ani vlastních chyb, ze kterých se člověk, v lepším případě dobrovolně, poučí. Kritizují nás, že jsme malá obec, ale zároveň máme o to větší zodpovědnost prověřovat a sledovat, kdo s námi sympatizuje, kdo k nám přichází. Tady se nikdo jen tak v davu neschová. S podobnými programy můžeme expandovat, potenciál tu je. Takže děkuji za podporu!

Rozhovor vedla Kateřina Štěpánková.

Benefiční minifestivaly v POU

Eva Lázoková

Od roku 2018 se v pražské Unitarii cíleně zaměřujeme na hledání nových forem programů pro členy i veřejnost. Postupně jsme vytvořili koncept takzvaných minifestivalů, které kombinují vzdělávání, dobročinnost a současně i přirozenou propagaci unitářství směrem k veřejnosti. Program je vlastně rozšířené a doplněné nedělní shromáždění, na které potom navazuje koncert, přednáška nebo jiná aktivita. Ty jsou pak seřazeny v blocích a doplněny přestávkami na občerstvení. Spolupracujeme přitom s neziskovými organizacemi a jednotlivci, kteří se zabývají nějakými pro společnost přínosnými projekty. Část prostředků potřebných pro realizaci čerpáme z interních grantů NSČU, část z rozpočtu obce.

Divadelní představení *Sono vegano*, součást benefičního minifestivalu, jehož výtěžek podpořil akci Den proti rakovině. (Fotografie pocházejí z archivu Pražské obce unitářů.)

Jako příklad můžeme uvést benefiční minifestival *Pomůžu ti!*, který podpořil Český den proti rakovině. Akce začala tradičním shromážděním, jež bylo ovšem netradičně pojato, právě k tématu boje s rakovinou. Následovala přednáška Davida Přikryla z Ústavu molekulární genetiky, která představila vývoj výzkumu i perspektivu do budoucnosti, co se rakovině týče. David vysvětlil historické souvislosti léčby rakoviny, která sahá několik tisíc let zpět až

do starověkého Egypta, a ilustroval výsledky vědeckého bádání o jejím vzniku, léčbě a prevenci.

Program pokračoval koncertem skupiny *Kolorej* s repertoárem složeným z písní ve stylu takzvaných pohanských čantů v rockovém hávu. Po něm se diváci mohli přeladit do výrazového tance Martiny Babincové s názvem *Cesta naděje*. Benefiční minifestival uzavřela divadelní hra *Sono vegano*, která vtipně, byť

Koncert hudební skupiny Kolorej v rámci téhož festivalu.

v závěru i tragicky, popsala důsledky nekomunikace a neřešení problémů, životních návyků a zlovyků, a to opět v souvislosti s rakovinou.

Tato akce se velmi vydařila. Nejen že se při ní účastníci pobavili a dozvěděli se řadu nových informací, především však svými příspěvky podpořili dobrou a potřebnou věc – boj s rakovinou. Vybráno bylo celkem 10 000 Kč.

K dnešnímu dni máme na kontě už více takových minifestivalů v různých podobách, jen v současných měsících máme pauzu, protože v našich prostorách v Anenské ulici probíhá kompletní stavební rekonstrukce. Se zahájením činnosti komunitního centra v září 2020 plánujeme pořádat minifestivaly již pravidelně a s rozšířenou publicitou.

Výrazový tanec
Martiny Babincové.

Poutník

Jarmila Plotěná

Kdyby si měl *Poutník*, časopis Obce unitářů v Brně, zavzpomínat, jak to tenkrát bylo, když vznikl, a proč vlastně došlo k jeho založení, musel by se přenést do konce osmdesátých let. Tehdy se brněnská obec scházela v prostorách Moravského muzea, a právě tady *Poutník* vznikl. Správní sbor brněnské obce uvažoval o tom, že by obec měla mít svůj časopis, aby bylo možno uveřejňovat články a poezii brněnských unitářů. Ale jaký dát název? Padaly různé návrhy, tehdejší předseda obce bratr Houser tehdy navrhol název Jitřenka. Některým to připomnělo Auroru a zatvářili se rozpačitě. Říkám: „Měl by se nazývat Poutník, protože by měl hlavně putovat k lidem.“ Bratr Houser dodal: „A my jsme také poutníky na společné duchovní cestě.“ A návrh byl přijat. Poutníků je jistě víc, ale ten náš nesl od začátku název *Poutník*, časopis Obce unitářů v Brně nebo dříve časopis brněnských unitářů.

První, tehdy nedatované, zkušební číslo jsem vydala sama. Bylo psané ještě na staré věrné remingtonce a obálku nakreslil Pepa Hepp. Obálka měla optimistický motiv stromu a letícího opeřence. Prvních několik čísel mělo tuto obálku, pak už jsem některé obálky kreslila já a později vytvořil mnoho dalších bratr Hepp s náměty z přírody, vesmíru, s různými symboly apod. To už měla naše obec (od roku 2001) svoje sídlo, kde máme i kancelář s vybavením. Už jsem nemusela *Poutníka* vyrábět doma a tisknout u bratra Mikoty nebo na některém z mála veřejných xeroxů ve městě.

Brněnská obec od začátku přijala *Poutníka* za svého. Brzo vznikl malý redakční kroužek přispěvatelů, k nimž patřili zejména dr. Bohumil Houser, Rev. Miloš Mikota, RNDr. Milada Škárová, Ing. Miluše Šubartová, Josef Hepp, Jindřich Lorenz a další. *Poutník* se brzy stal měsíčníkem a přinášel původní články, básně, recenze na dobrou literaturu a později rovněž zprávy ze života brněnské obce. Měl dosti dlouho tisk pouze černobílý. Jak běžely roky, příspěvků i autorů přibývalo a měnili se lidé v redakční radě. Kolem časopisu by se dalo vyprávět mnoho příběhů. Dost dlouho nám ne všechny příspěvky docházely, a někdy dodnes nedocházejí, v elektronické podobě. Na tento způsob jsme si teprve zvykali. Bylo tudíž praktické založit „redakční kartotéku“. Posloužil nám k tomu starší vyřazený pořadač. Slouží nám občas dosud a obsahuje i texty autorů, kteří již mezi námi nejsou.

Poutník se během doby svého vycházení změnil. Ve svých úvodních přináší více zpráv ze života OUB a také články nových autorů. Před několika roky se stal dvouměsíčníkem s poněkud větším rozsahem a přidal šetrně trochu barevných obrázků. Jsme taková tvůrčí obec. Řada našich členů a příznivců fotí, maluje a také se věnuje hudbě (ale to by byl už zase jiný článek).

Poutník, na kterého jsme loni i letos žádali finanční příspěvek v grantovém řízení, putuje jednak jako povinný výtisk na příslušné adresy, a jednak členům a zájemcům.

Nový projekt IUCP – Výstava pohlednic pro charitu

Kristýna Ledererová Kolajová

Po velmi úspěšném uspořádání benefiční prodejní výstavy Plátno pro charitu v roce 2018, při níž naše obec International Unitarian Church of Prague vybrala přes osmdesát tisíc korun a následně je darovala nadaci Amelie, která podporuje nemocné rakovinou, chystá tato obec obdobný projekt.

Na stejném principu jako před dvěma lety připravuje výstavu pohlednic. Své dílo může vystavit každý, od dětí po renomované umělce. Jediné dvě podmínky jsou, že dílo by mělo být namalováno na specifickém podkladu – prázdné pohlednici, kterou si je možné zakoupit za 50 korun přímo v obci (nebo stačí napsat e-mail na art@pragueunitarians.com s doručovacími údaji a počtem kusů a pořadatelé vám ji zašlou), a je třeba ho organizátorům doručit do 1. listopadu 2020 na adresu IUCP (Postcards), Anenská 5, 110 00 Praha 1.

Oněch 50 Kč bude vedeno jako dar na projekt a z těchto zdrojů obec pokryje náklady na přípravu prázdných pohlednic, instalaci a vernisáž výstavy.

Lícovou stranu pohlednice můžete výtvarně pojednat jakkoli, motiv ani výtvarná technika nejsou nijak omezeny. Rubová strana zůstane bílá. Všichni autoři budou pozváni na vernisáž, která se uskuteční ve čtvrtek 19. listopadu v Praze. Výstava bude opět prodejní (každý kus za 299 Kč) a celý výtěžek bude znovu darován nadaci Amelie.

Srdečný pozdrav z...

Pošlete nám pohlednici a přispějte ke změně

VÝSTAVA VÝTVARNÝCH POHLEDNIC PRO CHARITU 19.-21. listopadu 2020

Misionář

Agata Pešková

Je těžké zvednout kotvy z míst, které máte rádi, kde máte své malé jistoty. Jistotu, že vím, kde budu bydlet a za kolik, vyznám se ve městě a okolí, vím, kolik mne stojí telefon a kolik platím za elektřinu, vím, kde dobře vaří. A především je těžké opustit lidi, které máme rádi. Teď mluvíme o tom, že se loučíme s Thajskem a vyměníme ho za Filipíny. Je neděle 26. ledna 2020, včera jsme nakoupili na trhu dobrůtky a dáváme je „do placu“ v kostele Harvest Church, kam jsme se dnes přišli rozloučit. Příští neděli už budeme u unitářů na Filipínách. Harvest Church se stal tady v Chiang Mai naším domovským kostelem. Ne, nekonvertovali jsme k protestantům, ale unitáři v Thajsku nejsou k mání.

Chiang Mai (Filipíny), kostel Harvest Church. (Autorkou fotografií je Agata Pešková.)

Při bohoslužbě myslím na Thandeku, lektorku z posledního běhu Unitářské akademie, reverendku z USA. Gros jejích přednášek se týkalo emocí. Onoho momentu procítění posvátna, pocítění doteku Boha. Nepřichází to často, ne vždy v kostele, a ne při každé bohoslužbě nebo shromáždění. Přesto ten „aha moment“ pocitu Boží přítomnosti je pro lidi všech barev a národností něco důležitého. Dostaví se nečekaně. Třeba v přírodě v noci, když koukáte do žhnoucích uhlíků dohasínajícího ohně a poblíkávájí hvězdy. Nebo při vystoupení hudební kapely, kdy jste ponořeni všemi póry v té hudbě a nevnímáte nic jiného než rytmus přítomného okamžiku. Jiný ho zase pocítí při pohledu

do očí svého čerstvě narozeného dítěte, pocítí spjatost generací před ním i po něm a spříznění se všemi lidmi všech dob. A někdo ho nepocítí nikdy. Reverend, kněz, duchovní je ten, kdo se snaží ten pocit zprostředkovat. Někdy to jde, jindy ne. Unitářům hodně záleží na smyslu slov. Na takovém tom: ten mi hovoří z duše, ano, takhle to je.

V kostele Harvest Church to pro mne není o ztotožnění se s promluvou duchovního. Víme, o čem se zhruba mluví. Na plátno se promítají nejen obrazy, ale i informace, o které části bible se jedná, a vedle sedící nám v rychlosti přeloží pár vět. (Mimochodem, znovu jsem si přečetla celou bibli. Bylo to zvláštní čtení, vzhledem

k tomu, že jsem ji většinou četla nedaleko našeho „conda“ v lesním buddhistickém templu.) Zdejší bohoslužba je pro mne především o vnímání celé atmosféry shromáždění a o energii víry, která sálá z lidí kolem nás. Reverendka Sanee má krásnou řeč těla. Uvědomila jsem si, že nejen obsah, ale i forma je důležitá. Zabarvení hlasu, úsměv, gesta... Všechno, čím se prezentuje, je autentické a čišší z toho hluboké vnitřní přesvědčení, které přenáší na lidi okolo, jako když od plamene chytanou brikety.

Po přivítání začínáme v kroužku, držíme se za ruce, povíme si, jak se máme, a společně se pomodlíme. Kapela tohoto sboru je talentovaná, zpívají a hrají krásně, moderně a procítěně a spolu s kapelou zpívají všichni. Postupně se napojují, mají zavřené oči a občas zvedají ruce nebo si dají při zpěvu ruku na srdce.

Dnes přišel postarší pán, kterého jsem tu dříve neviděla. Evidentně ale zná písně a ví „která bije“. Na konci bohoslužby máme vždy společný oběd. Echt severothajský, echt pálivý. Povídáme si s tím postarším chlapíkem a nevycházím z údivu. Je to protestantský pastor z Jižní Koreje. Zde v Thajsku je na dovolené. Jel sem do bezpečí si trochu odpočinout. Je totiž už pátým rokem misionářem pro Severokorejce. Nedávno popravili jeho dva kolegy. Bez soudu, prostě je chytili a na místě zavraždili. Mráz mi běhá po zádech z toho, co klidným hlasem vypráví. Severní Korea je, jak známo, ateistický diktátorský stát, kde je dovoleno uctívat předepsaným způsobem jen vůdce Kima Čong-una. Náš pastor se mimochodem jmenuje taky Kim. Je to časté korejské jméno. Pastor Kim Tery Yan působí v Číně při čínsko-korejských hranicích. Je tam několik křesťanských kostelů, které jsou relativně bezpečné, protože platí vládě poplatky. Trefnější pojem je spíše výpalné. Hranici mezi Koreou a Čínou tvoří velká, mohutná řeka. Je sice střežená, ale ne neprodyšně. Vláda Koreje má totiž dohodu s Čínou o vracení uprchlíků. Vracené čeká koncentrační tábor se všemi strastmi, které ke koncentráku přísluší. Mučení, aby prozradili, kdo jim pomáhal, ničí tělo. Bez naděje ze ztráty iluzí ničí duši. Pokud někdo přežije vězení a po deseti a více letech zkusí znovu neúspěšně utéct, čeká ho smrt. Přeplovat hlídanou studenou řeku je samo o sobě těžké.

Reverendka Sanee při kázání.

Existují převaděči, ale ti sami riskují život. Co teprve zorientovat se na čínském území, kdy uprchlíci nerozumí řeči ani písmu, nemají mobil s GPS a mapami a v něm kontakty. Čínští domorodci, když je vidí, volají na ně policii. Uprchlíci u čínského zemědělce někdy dostanou otročskou práci. Stále ale riskují, že když se komukoli znelíbí, nahlásí je a odsunou je do Koreje. Tenhle pastor s takovými lidmi mluví o Bohu, rozdává jim bible, ale i jídlo, a pomůže radou i kontakty, aby se dostali bezpečně přes Čínu do země, která je do Koreje nevydá. Nebezpečí vydání jim hrozí nejen v Číně, ale i ve Vietnamu. Utíkají tedy do Myanmaru, nebo přes Laos či Myanmar do Thajska. V Thajsku jsou prý v bezpečí. Cílová země a jejich sen jsou Jižní Korea nebo Anglie. Anglie prý přijala už hodně korejských uprchlíků. Jeho dva kolegové – misionáři – dělali to, co on. A Severokorejci vyslali komando a zabilo je na území Číny, s tichým souhlasem čínské policie.

Pastor Kim Tery Yan sám je z buddhistické rodiny. V dětství ho prý oslovil Ježíš, respektive křesťanský misionář. Rodiče se prý divili. Víc k tomu neřekl, ale smál se a nevypadal, že by to byl problém. Misionářství se zde v Chiang Mai i studuje, je zde křesťanská vysoká škola. Studuje na ní Filipínek, který také navštěvuje kostel Harvest Church a poradil nám praktické záležitosti pro naši nadcházející návštěvu Filipín.

Vydává:

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524
Vychází 5x ročně.

Redakce:

Kristýna Ledererová Kolajová, Kateřina Štěpánková

Na čísle redakčně spolupracovali:

Rev. Karolina Sofia Pavala, Rev. Luděk Pivoňka

Jazyková korektura:

Jarmila Colombo

Grafická úprava a sazba:

Pavel Bosák

Tisk:

ON tisk, s. r. o., Křesomyslova 384/17, 140 00 Praha 4

Kontakt:

kristyna-ledererova@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2336-1107

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náležejí autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky: Životadárná voda © Shutterstock.com.

Obrázky na třetí straně obálky: Z rekonstrukce komunitního centra Unitaria © KLIK.

Obrázek na čtvrté straně obálky: Vzdělávání © Shutterstock.com.

Pohled od vstupního schodiště prostorem nově adaptovaným na kavárnu, přičemž mu zůstala i funkce foyer pro Čapkův sál. (Všechna foto KLK.)

Pohled od toalet, tedy nově přidaného prostoru pod dvorkem, do prostoru kavárny.

Rekonstrukce sálů dokončena

Pohled obloukovou chodbou (bývalý sklad židlí) ke vstupu do dětské herny.

Pohled do prostoru toalet.

Nově zřízená kavárna. Objekt obložený luxfery je nově přidaná suterénní výtahová stanice, Čapkův sál je bezbariérový.